

03 Utdanning:
Flere barn i skolen,
men lærer de noe?

06 Flyktninghjelpen:
Undervurderte
sikkerhetstrussel

32 Global bistand:
Solheim avlyser
bistandskrise

Afrika-vennens
depresjon
Side 36

BISTANDSAKTUELT

NR 4 – MAI 2013 www.bistandsaktuelt.no

FAGBLAD OM BISTAND OG UTVIKLING

Å leve med vold

Hva har gått galt i Latin-Amerika? 42 av verdens 50 voldeligste byer befinner seg nå i denne regionen. Volden truer sosial og økonomisk utvikling. Frykt er blitt en del av folks hverdag. **Side 14**

Ni uker gamle Antony lå trygt på morens bryst ombord i en buss i Guatemala City, da han ble rammet av et streifskudd. Han døde senere, på det samme sykehuset der han ble født.

FOTO: ADRIAN ÖHRN JOHANSEN

B-POSTABONNEMENT

Norske Gert var kidnappernes gissel

Side 26

Kidnappingsfaren ble undervurdert da Flyktninghjelpen ble angrepet i Kenya i fjor sommer.

Les mer på side 6

Aktuelt

En voldelig verden

Leder

Hvert år blir nesten en halv million mennesker drept i verden. De aller fleste bor utenfor krigssoner. De dør som ofre for voldskriminalitet.

I dagens verden er det ekstreme forskjeller mellom voldsnivåene i ulike land og regioner. I Norge dør det 0,6 mennesker per 100 000 som følge av drap. I verdens mest voldelige by, San Pedro Sula i Honduras, er sjansen for å bli drept nesten 300 ganger større.

Samtidig som Latin-Amerika de siste årene har opplevd både økonomisk vekst og demokratisering, øker volden. Landene her blir ikke lenger definert som utviklingsland, men har avansert til kategorien «mellominntektsland». De har demokratisk valgte ledere og er i rute til å oppnå flere av FNs tusenårsmål.

MOT DENNE BAKGRUNN er det oppsiktsvekkende at 42 av verdens 50 mest voldelige byer befinner seg i Latin-Amerika. Latin-Amerika er blitt en region surret inn i piggråd, gjemt bak høye murer og med vakter foran hver port. Det går ikke en dag uten at våpen og drap preger avisforsidene.

Voldsbølgen har truffet deler av Mexico og landene i Mellom-Amerika aller hardest. FN har på et tidspunkt beskrevet triangelet Guatemala, El Salvador og Honduras som «the most dangerous place on earth».

HVORDAN HAR DET gått så galt med en region som ofte blir løftet frem som et sted hvor alt nå går så mye bedre? Og hvilket ansvar har det internasjonale samfunnet for å løse krisen? Er dette for eksempel det rette tidspunktet for å trappe ned vår internasjonale tilstedeværelse og bistandsinnsats?

De kriminelle nettverkene som får mye av skylden for volden strekker armene sine langt ut over Latin-Amerikas grenser. Kokainen de produserer ender opp i europeiske og nordamerikanske lommer. Volden i Latin-Amerika er i så måte også et problem uten respekt for landegrenser, og som bare kan løses med målrettet internasjonalt samarbeid.

BISTANDSAKTUELT

Etablert 1998.

Ansvarlig redaktør: Gunnar Zachrisen

Bistandsaktuelt utgis i henhold til Fagpressens redaktørplakat og Lov om redaksjonell friidom i media. Eventuelle klager på artikler i avisen rettes direkte til bladets redaktør – gz@norad.no.

Lærere ikke å lese og skrive

Aldri før har så mange barn gått på skolen. Likevel er det 250 millioner barn som ikke kan lese og skrive etter fire års skolegang. – Den nye utdanningskrisen, mener Redd Barna.

Av Hege Opseth og Anne Håskoll-Haugen

Barns rett til utdanning er en del av tusenårsmålene - og det er gjort store fremskritt når det gjelder skoletilbudet til verdens barn de siste 20 årene. Tusenårsmålene har bidratt til en enorm mobilisering for utdanning. Og det har gitt resultater - i hvert fall når det gjelder kvantitet. Men en ny rapport viser at selv om de aller fleste barna går på skolen er det millioner som lærer lite i løpet av skoledagen.

«Utbyttet av skolegang skal ikke være at barna har møtt opp på skolen hver dag, men at de faktisk har lært noe. Det hjelper ikke å ha 98 prosent av barna på skolen, hvis bare 71 prosent lærer å skrive», heter det i rapporten «Ending the Hidden Exclusion» fra Redd Barna.

– Barna lærer ikke grunnleggende ferdigheter, men det skjules av at de

faktisk går på skolen. Situasjonen er dramatisk, advarer Tove R. Wang, Redd Barnas generalsekretær.

Kaster bort barnas fremtid

Anthony Lake, direktør i Unicef International var nylig i Norge for å sette fokus på Unicefs globale arbeid for å fremme utdanning.

Lake uttaler til Bistandsaktuelt at han mener FNs tusenårsmålene har fokusert for mye på å få elever inn i skolene, og for lite på hva de faktisk lærer der.

– Etter min mening burde ikke Tusenårsmålene ha fokusert bare på kvantitet. Statistikken viser at 250 millioner barn ikke kan lese eller skrive, til tross for at de har sittet på skolebenken i mer enn fire år. Det betyr at millioner av familier bruker penger på å sende barna til en skole hvor de ikke lærer noen ting. Det er å kaste bort barnas fremtid, sier Lake.

Flere og bedre lærere

Han understreker det viktige spørsmålet nå er hva som må gjøres.

– Vi trenger flere og bedre lærere som kan gi god undervisning. Å få elever til å repetere hva en lærer sier foran tavlen er ikke bra nok. Det foregår en stor internasjonal debatt om hvordan det er mulig å måle kvalitet

«Etter min mening burde ikke Tusenårsmålene ha fokusert bare på kvantitet.»

Anthony Lake, direktør i Unicef International

Somalia er på toppen av min dagsorden nå.

Utviklingsminister Heikki Holmås og Norge har tatt initiativ til et gjenoppbyggingsfond for Somalia.

SOMALIA Pengestrøm til Somalia

Norge vil i 2013 totalt gi en halv milliard kroner i utviklingsbistand og overgangsmidler til Somalia.

FLYKTNINGER

28,8

millioner mennesker er internt fordrevet i verden i dag. Syria og DR Kongo er verstingene.

Oppbevaringsplass – eller utdanningsinstitusjon? En ny rapport fastslår at kvaliteten på barneskolene i fattige land er så dårlig at mange kan verken lese eller skrive etter fire års skolegang. FOTO: JAN SPEED

globalt. Unicef leder arbeidet om hvordan slike tester kan utformes, sier Lake.

Det ble gjort store framskritt i utbyggingen av skoletilbudet globalt i perioden 1999–2008. Da gikk antallet barn utenfor skolen ned fra 108 millioner til 61 millioner. På et tidspunkt for noen år så det ut som at man ville klare å realisere tusenårsmålene om grunnutdanning til alle innen 2015. Men utviklingen stanset opp, og i Afrika sør for Sahara er antallet barn

utenfor skolen økt igjen.

Rapporten «Ending the Hidden Exclusion» viser til at barna går glipp av kunnskaper som er helt nødvendig for å hevde seg i en ny verden. Ikke bare mister de muligheten til å lese, skrive og regne, men de får heller ikke utviklet sine evner til kritisk tenking og kommunikasjon. Det er noe som blir stadig viktigere i en globalisert økonomi og på arbeidsmarkeder i Afrika og Asia.

– Betyr det at regjeringens såkalte

«jentemilliard» som går til utdanning er bortkastet?

– Absolutt ikke. Vi kan heller si at fordi det er investert så mye i utdanning og fordi det er en stor vekst har vi nå anledning til å drøfte kvalitet. Hadde det vært like mange barn uten tilgang til skole måtte vi hatt mer fokus på det, sier utdanningsansvarlig i Redd Barna Norge, Gerd-Hanne Fosen.

– Må stille krav

Hun mener det internasjonale samfunnet har kommet langt – tross alt og at tusenårsmålene har bidratt til en historisk satsing på utdanning til verdens barn.

– Den største krisen er jo at det

igjen er de mest marginaliserte som ikke lærer. Det er de som bor lengst ute på landsbygda, jentene og de med nedsatte funksjonsevner. Barn som har mange slike marginaliserende faktorer vil aldri nå frem, sier Fosen.

Redd Barna mener lærerne er en av de viktigste enkeltfaktorene som skal til for heve kvaliteten på verdens skoler.

– Dette er sammensatt. Læreren er helt klart svært viktig. Det samme er lærerutdanningen, formen på undervisning og lønninger. I tillegg mener vi at det er viktig at lokalsamfunn støtter opp om skolen og stiller krav om at barna skal lære, sier Fosen. ■

4 Aktuelt

■ HELSE

Flere barn overlever

Verden har siden 1990 gjort store fremskritt i å redusere dødeligheten blant barn under fem år. Tallet er redusert fra 12 millioner til 6,9 millioner, noe som tilsvarer 40 prosent.

■ TEKNOLOGI

15

millioner kenyanere har mulighet til å gjøre pengetransaksjoner på mobiltelefoner takket være mobiltjenesten M-Pesa.

■ ERNÆRING

Larver på menyen

I kampen mot underernæring og sult vil FN ha mennesker til å spise mer insekter. Over to millioner mennesker har allerede småkryp som en viktig del av kaloriinntaket. Bra for miljøet skal det også være. Ifølge organisasjonen er menneskers avsky for insekter det største hinderet for insektstrategien.

UD glemmer å følge opp evalueringer

Utenriksdepartementet kan gjøre mer for å følge opp anbefalinger gitt i evalueringsrapporter. Systemet svikter, framgår det av en ny rapport.

Av Gunnar Zachrisen

Firmaet Rand Europe fikk i oppgave av Norad å sjekke to forhold – om evalueringer fører til endringer og om de blir lest.

Konsulentfirmaet fant svakheter ved oppfølgingen av anbefalinger i evalueringsrapporter. Av 31 evalueringer som ble fullført i perioden 2006-10, og «der det burde ha vært laget oppfølgingsrapporter», fantes det slike rapporter ved bare 19 tilfeller, skriver konsulentene.

– Disse tallene betyr ikke nødvendigvis at evalueringene ikke følges opp. De systemiske årsakene til mangelfull oppfølging er noe av det vi søker svar på i rapporten, og hensikten er nettopp å styrke oppfølgingen. Da har vi ønsket eksterne synspunkter på årsaker til dette, sier ekspedisjonsjef i Utenriksdepartementet Tore Hattrem i en kommentar.

Han viser til at rapporten peker på mange mulige årsaker til svikt i oppfølgingsrutiner, blant annet dårlig forankret eierskap og lite leservennlige rapporter, samt andre forhold.

– Dette arbeidet vil bli prioritert høyere i tiden framover, lover han.

Seks uker

Det er Utenriksdepartementet som er ansvarlig for å gi den formelle tilbakemeldingen på hvordan funn og anbefalinger i evalueringer skal følges opp. Dette skal departementet gjøre innen seks uker etter at Norads evalueringsavdeling har sendt notat til utenriksråden. Innen ett år er det forventet at UD skal avklare hvilke forslag som er blitt fulgt opp og på hvilken måte.

– For å få til god læring må evalueringsrapporter følges opp. Dette er en del av jobben vår. UD har en pågående diskusjon om evalueringer

og hvordan vi skal følge opp bedre enn vi gjør i dag. Denne rapporten vil gi oss et bedre grunnlag for å stake ut kursen videre, sier Hattrem.

Svakheter

Konsulentene understreker at de peker på svakheter, ikke noen systematisk eller omfattende svikt. På den positive siden viser de blant annet til at anbefalinger gitt i evalueringen av norsk petroleumbistand ble fulgt opp.

«... bildet kan ikke sies å være at evalueringens anbefalinger i stor grad ignoreres. Problemet er heller at systemet for å respondere på evalueringens anbefalinger, som i prinsippet er solid, svikter i praksis.», skriver evalueringskonsulent Linda Morra Imas og hennes kolleger.

Selvkritisk

Den erfarne evalueringskonsulenten har gjort lignende gjennomganger i multilaterale institusjoner. Hun gir en god hovedkarakter til det norske evalueringssystemet, men mener samtidig det er mye som kan gjøres for å sikre bedre oppfølging av funn og anbefalinger.

– Det norske bistandssystemet er åpent og selvkritisk, og trolig mer åpent og selvkritisk enn mange andre lands og organisasjoners systemer, sier hun til Bistandsaktuelt.

Hun mener likevel det er rom for

20–30 mill. kr

- Evalueringer er en viktig del av kvalitetssikringen av norsk bistand.
- Mellom 20 og 30 millioner kroner brukes hvert år på evalueringer.
- Norads evalueringsavdeling har ansvaret for evalueringene.

Linda Morra Imas, evalueringskonsulent fra Rand Europe.

Les mer på nett
bistandsaktuelt.no

forbedringer i hvordan funn og anbefalinger blir forvaltet av norske bistandsmyndigheter.

– Det er viktig å ha gode rutiner for hvordan lærdommer forvaltes, slik at erfaringene fra tidligere år tas med når nye programmer og prosjekter planlegges, sier den erfarne bistandskonsulenten.

Årlig rapport

Som et av flere mulige forbedringstiltak foreslår konsulentene at departementet kan pålegges å komme med en årlig rapport om hvordan anbefalinger i evalueringsrapporter er fulgt opp. I tillegg foreslås det å gjøre grad av oppfølging av slike anbefalinger til et kriterium når departementet vurderer sine ledes resultatoppnåelse.

Norads evalueringsavdeling får på sin side god karakter for å gjøre «et helhjertet forsøk på å oppmuntre til bruk av evalueringer». Avdelingens uavhengighet, som har vært gjenstand for politisk debatt, blir også omtalt. Denne uavhengigheten gir evalueringsavdelingen rom for å formulere og utøve et relevant arbeids-

program, skriver konsulentene.

De mener at arbeidet gir mulighet til å påvirke beslutninger om utviklingspolitikk, programmer og prosjekter. Påvirkningen skjer både direkte, gjennom evalueringens anbefalinger, og indirekte, gjennom å generere kunnskap og å påvirke holdninger.

For akademiske?

Som et ledd i evalueringsarbeidet har teamet gjort en rekke intervjuer med aktører i bistandsforvaltningen. Disse kommer fra ulike seksjoner og avdelinger i UD, Norad og på ambasadene. En del av disse gir Norads evalueringsavdeling kritikk for at evalueringene ikke ofte nok tar for seg

«Av 31 evalueringer fullført i perioden 2006–10, laget UD oppfølgingsrapporter ved bare 19 tilfeller.»

■ UTDANNING

65

land er på rett vei til å nå målet om at jenter skal ha lik tilgang til grunnskoleutdanning. 14 av disse landene er i Afrika sør for Sahara.

«» **Å gjøre utviklingslandene mer robuste og motstandsdyktige mot naturkatastrofer vil på sikt koste mye mindre enn å gi enorme summer i bistand til humanitære operasjoner hver gang en ny katastrofe inntreffer.**

Torill Brekke, Flyktninghjelpen.

prioriterte arbeidsområder. Dessuten bør slike evalueringer komme raskere slik at de også kan bidra til å påvirke beslutninger, mener disse intervjuobjektene.

– Når det gjelder kritikken om manglende relevans, kan vi sikkert treffe bedre. Men også evalueringer som ikke vekker umiddelbar interesse i forvaltningen, kan være nyttige. De kan bidra til å sette tanker i sving som etter hvert likevel påvirker planer og programmer, sier seniorrådgiver i Norads evalueringsavdeling Beate Bull.

Hun viser samtidig til at Evalueringsavdelingen har et videre ansvar enn bare å nå bistandsforvaltningen.

– Også den norske offentligheten er vår målgruppe. Rapportene kan bidra til en bedre informert bistandsdiskusjon, sier Bull.

Akademisk preg

Også presentasjonen av enkelte evalueringsrapporter får kritikk. Rapportene blir til tider kritisert for å være for lange og akademiske, noe som begrenser nytten for travle beslutningstakere og ansatte på bistands-

programmer, heter det i rapporten.

– To sider med forkortelser bør være et signal om at dette kan bli for komplisert for leserne, sier Imas.

Norads evalueringsavdeling er enige i at evalueringene bør gjøres lettere tilgjengelig.

Viktige kilder

Evalueringsteamet har også hentet resultater fra en spørreundersøkelse foretatt av Norads evalueringsavdeling blant ansatte på ambassader, i UD og Norad. Ut fra 260 svar (fra 640 inviterte) mener konsulentene å kunne fastslå «med relativt stor sikkerhet» at evalueringsrapporter er viktige kilder til kunnskap for bistandsforvaltningen, på linje med policy-studier og forskning.

Hattrem viser til at utenriksstjenesten er avhengig av faglig godt fundert og oppdatert kunnskap.

– Det uavhengige blikket utenfra som evalueringer skal gi oss, er en sentral del av fagkunnskapen som vi bygger våre innsatser på, sier ekspedisjonssjefen. ■

gunnar.zachrisen@norad.no

Evalueringen av norsk bistand til Afghanistan er en av flere evalueringer hvor UD ennå ikke har vedtatt en oppfølgingsplan. Bildet er fra en norskstøttet skole i Meymaneh.

FOTO: KEN OPPRANN

Taus Child Africa-revisor

Revisorer skal sjekke om stiftelser bruker pengene sine til formålet, fastslår Den Norske Revisorforening. Child Africas revisor vil ikke si noe om sin kontroll av stiftelsen og viser til taushetsplikten.

Av Tor Aksel Bolle

BISTANDSAKTUELT SKREV i forrige utgave om den norske stiftelsen Child Africas datterorganisasjon i Uganda og dens svært mangelfulle regnskaper. 2,6 millioner kroner er «forsvunnet» fra stiftelsens egenkapital. Revisorfirmaet PwC uttalte at det ut fra det ugandiske regnskapet er vanskelig å vite hvordan pengene er brukt.

Styreleder Rino Solberg avviste at Child Africa er tappet for penger. Ifølge Solberg skyldes ukklarhetene i regnskapet en dårlig medarbeider og pc-er som er brutt sammen.

Taushetsplikt

Child Africas revisor i Norge ønsker ikke å si noe om hvilke undersøkelser hun har gjort i saken.

– Jeg har taushetsplikt, sier revisor Randi Anette Klemsdal i firmaet Total Revisjon DA. Hun har vært Child Africas revisor siden 2007.

I revisorberetningen for Child Africa skriver hun år etter år følgende: «Utdelinger er foretatt i samsvar med stiftelsens formål». Klemsdal går god for at millionene som Child Africa har samlet inn i Norge er brukt til formålet: å hjelpe foreldreløse og fattige barn i Afrika å bygge og drive skoler. Klemsdal vil ikke utdype hvilke undersøkelser hun har gjort rundt bruken av penger i Afrika og viser igjen til taushetsplikten.

Sier nei

Stiftelsen Child Africa vil ikke oppheve sin norske revisors taushetsplikt.

Vår revisor i Norge har intet med

Child Africa

■ Stiftelse kontrollert av ekteparet Rino og Julie Solberg fra Moss.

■ Inntekter på ca 18 millioner kroner siden 2007.

■ Hjelper barn i Uganda og Kenya.

Afrika å gjøre da hun bare er revisor for den norske stiftelsen og hun ønsker derfor ikke å diskutere dette i media, skriver Child Africas styreleder Rino Solberg i en e-post.

Uttalelsen står i klar kontrast til hvordan Den Norske Revisorforening vurderer revisors ansvar.

Revisorer for stiftelser har et utvidet ansvar, de skal sjekke at utbetalingene er skjedd i samsvar med formålet. Da holder det for eksempel ikke å bare se at penger er utbetalt til Afrika, du må faktisk også sjekke hvordan de er brukt i Afrika, sier Per Hanstad. Han er administrerende direktør i Den Norske Revisorforening.

Skal sjekke

Hanstad får støtte at seniorrådgiver Terje Gjertsen i Lotteri- og stiftelsestilsynet som også poengterer revisors store ansvar.

Revisors kontroll av stiftelser er svært viktig i vårt kontrollarbeid. De skal sjekke at stiftelsene drives etter formålet og at utbetalinger skjer i henhold til formålet. Vi skal automatisk ha kopi hvis revisor skriver brev til stiftelsen om at uregelmessigheter i regnskapet er avdekket, sier Gjertsen. ■

Bistandsaktuelt skrev i forrige utgave om regnskapsrot og penger som er «forsvunnet» fra Child Africa i Uganda.

FAKSIMILE: BISTANDSAKTUELT

6 **Aktuelt**

Sikkerhets- faglig svikt før angrepet i Dadaab

Flyktninghjelpen undervurderte farene. For mange visste om generalsekretærens besøk. Det var uklarhet om sikkerhetsansvaret. Det er noen av konklusjonene etter at Flyktninghjelpen har gransket hva som skjedde før, under og etter angrepet på organisasjonens ansatte i flyktningleiren Dadaab i fjor sommer.

Av Tor Aksel Bolle og Gunnar Zachrisen

Angrepet på Flyktninghjelpens bilkolonne 29. juni i fjor er det meste alvorlige i Flyktninghjelpens 60 år lange historie. En ansatt ble drept, en alvorlig såret og fire medarbeidere ble kidnappet. Etter angrepet og den påfølgende kidnappingen har Flyktninghjelpen skjerpet fokuset på sikkerhet i hele organisasjonen.

– Det var for mange i Dadaab som visste om at Flyktninghjelpen skulle ha besøk av en høytstående person. Trolig gjorde det at kidnapperne lettere kunne planlegge angrepet, sier informasjonssjef i Flyktninghjelpen Rolf Vestvik til Bistandsaktuelt. Han peker på at det er en av de viktigste lærdommene organisasjonene kan trekke etter de svært dramatiske begivenhetene i fjor sommer.

Delvis intern rapport

Den norske hjelpeorganisasjonen har nå ferdigstilt en rapport som gransker i detalj hva som skjedde da en kolonne på tre biler fra Flyktninghjelpen ble angrepet i flyktningleiren Dadaab i grenseområdet mellom Kenya og Somalia. Flyktninghjelpens biler hadde ikke væpnet eskorte, til tross for at de beveget seg inn i et område med høy risiko. Flyktninghjelpens daværende generalsekretær, Elisabeth Rasmussen, satt i en av de tre bilene som ble angrepet.

Dadaab

■ Ligger i Kenya, i nærheten av grensen til Somalia. Omtales ofte som verdens største flyktningleir. Mellom 400 og 500 000 mennesker bor i de forskjellige leirene i Dadaab.

Hun slapp unna. De fire bortførte medarbeiderne, inkludert norske Astrid Sehl, ble reddet etter tre dager da soldater alliert med Kenya fant og angrep kidnapperne på den somaliske siden av grensen.

Sikkerhetsfaglig for dårlig

Rapporten, som nylig ble presentert for organisasjonens ansatte, er laget av Flyktninghjelpens egne sikkerhetsfolk samt eksterne sikkerhetskonsulenter. Bistandsaktuelt har fått lese gjennom en komprimert versjon hvor en del detaljer er utelatt. I rapporten pekes det på flere alvorlige svakheter i sikkerhetsarbeidet som ble gjort før og under generalsekretær Rasmussens besøk. Blant annet:

■ Risikoen for kidnapping ble undervurdert, man fokuserte mer på faren for veibomber.

■ For mange visste om at Flyktninghjelpen skulle ha besøk av en høytstående person.

■ Det var uklart før besøket hvem som hadde hovedansvaret for sikkerheten på bakken under besøket

■ Den regionale sikkerhetsansvarlige, personen som var sikkerhetsfaglig mest kompetent og vanligvis ville hatt det overordnede ansvaret for sikkerheten under et besøk av generalsekretæren, var ikke i Dadaab da angrepet skjedde.

■ Tegn som kunne tyde på at noe var i gjære før angrepet skjedde ble lagt merke til og diskutert, men ikke fulgt opp med handling. Dette skyldes manglede sikkerhetsfaglig kompetanse på bakken i Dadaab.

■ Flyktninghjelpens folk i Dadaab søkte for sent sikkerhetsfaglige innspill fra hovedkontoret i Oslo og de sikkerhetsansvarlige i Oslo var ikke

informert om at den regionale sikkerhetsansvarlige ikke var til stede.

Behov for 130 forbedringer

– Våre sikkerhetsrutiner ble i hovedsak fulgt under besøket, men det sikkerhetsfaglige var allikevel ikke godt nok ivaretatt lokalt. Sikkerhet handler en del om rutiner, men enda viktigere er måten man tenker på. Vi gjør nå alt vi kan for å trekke lærdom av hendelsen slik at vi kan minste faren for at noe lignende skjer igjen, sier Vestvik. Han forteller at Flyktninghjelpen har identifisert drøyt 130 ulike tiltak som skal iverksettes for å bedre sikkerheten og krisehåndteringen i organisasjonen.

– Det handler om en rekke tiltak på ulike nivåer og i ulike deler av organisasjonen. De viktigste tiltakene er allerede iverksatt. For eksempel er vår globalt sikkerhetsansvarlige her

Tre av de fire fra Flyktninghjelpen som ble kidnappet og tatt med inn i Somalia. De ble frigjort etter tre dager. Bildet er fra flyplassen i Nairobi. Fra venstre Steven Dennis, Qurat-Ul-Ain Sadazai og norske Astrid Sehl.

FOTO: SCANPIX

ved hovedkontoret i Oslo blitt en del av ledergruppa og vi har opprettet en egen sikkerhetsavdeling, sier Vestvik.

Selv om rapporten fastslår at det ble gjort flere feilvurderinger av organisasjonens ansatte opplyser Flyktninghjelpens informasjonssjef at vil ingen miste jobben eller bli omplassert.

– Tidligere generalsekretær Elisabeth Rasmussen har tidligere uttalt

En av de tre bilene fra Flyktninghjelpen som ble angrepet i flyktningleiren Dadaab i fjor sommer. Det sikkerhetsfaglige sviktet og økte faren for et angrep, fastslår en ny rapport om hendelsen. FOTO: SCANPIX

til Bistandsaktuelt at «hver stein skal snus» i denne saken. Tatt i betraktning hvor alvorlig hendelsen var - hvorfor har dere ikke gitt eksterne eksperter i oppgave å evaluere hendelsen?

– Flyktningshjelpens granskning og oppfølging av Dadaab-hendelsen har vært svært grundig. Organisasjonen har benyttet flere eksterne sikkerhetseksperter i dette arbeidet.

– Umiddelbart etter hendelsen ble det laget en svært detaljert «After Action Review». Denne ble laget av Flyktningshjelpens egen sikkerhetsavdeling, i samarbeid med alle involverte i hendelsen. Den ble så gjennomgått av en ekstern sikkerhetskonsulent som ga sin kommentar i en egen rapport til Flyktningshjelpens styre. Denne eksterne gjennomgangen ble gjort av sikkerhetseksperter Nick Downie, fra firmaet «Just Illuminate».

– Begge disse rapporter la så grunnlag for hovedrapporten «The Dadaab Kidnapping Incident – After Action Review» som er delt med Bistandsaktuelt.

– I tillegg er det laget en egen rapport som heter «External Review of Security Management Systems».

Denne rapporten går i detalj gjennom alle aspekter av Flyktningshjelpens sikkerhetssystemer og er i sin helhet produsert av den eksterne sikkerhetseksperter Chris Finucane fra firmaet Humanitarian Policy. Denne rapporten støtter og identifiserer i stor grad organisasjonens allerede forståelse av svakheter og styrke.

– Læringsprosess

– Kan ikke det at mesteparten av evalueringene er gjort internt svekke rapportenes troverdighet?

– Som nevnt ovenfor har to ulike sikkerhetseksperter vært inne i oppfølgingsarbeidet etter Dadaab-hendelsen og det er en styrke for vår læringsprosess. I tillegg har vi delt våre

Rolf Vestvik, informasjonssjef i Flyktningshjelpen. FOTO: SCANPIX

«Det var for mange i Dadaab som visste om at Flyktningshjelpen skulle ha besøk av en høytstående person. Trolig gjorde det at kidnapperne lettere kunne planlegge angrepet.»

erfaringer fra hendelsen i Dadaab med en rekke andre organisasjoner i Norge og internasjonalt, og fått deres tilbakemeldinger på hvordan vi håndterte situasjonen. Også disse tilbakemeldingene har vært svært nyttige i vårt oppfølgingsarbeid etter hendelsen.

– Det manglet godt kvalifisert sikkerhetspersonell på bakken i Dadaab da angrepet skjedde, til tross for at dere hadde generalsekretæren i følget og beveget dere inn i et svært risikabelt område. Dette er et område der det tidligere hadde skjedd kidnappinger av hjelpearbeidere. Var ikke det en svært, svært alvorlig svikt i sikkerhetsopplegget?

– I rapporten heter det at: «The absence of senior, dedicated and experienced security staff at the field level during the planning of the visit and during the visit, made NRC less alert and reduced its ability to discover and actively assess potential threats». Dette er en presis beskrivelse.

– Hvorfor får ikke sikkerhetssvikten konsekvenser i form av omplasseringer eller oppsigelser for de som var ansvarlige?

– Vurderinger har vært gjort av involverte i organisasjonen både lo-

kalt og ved hovedkontor, hvor en har funnet at vurderinger har vært i tråd med organisasjonens formelt institusjonaliserte beslutningsprosess. Vårt fokus nå er på å kvalitetssikre systemer og å styrke sikkerhetskulturen i organisasjonen.

Godt planlagt angrep

Av rapporten fremgår det at angrepet og kidnappingen var svært godt planlagt. Kolonnen var på tre biler. Den første og siste bilen ble angrepet samtidig og sjåførene ble skutt. Daværende generalsekretær Elisabeth Rasmusson satt i midterste bil sammen med flere av Flyktningshjelpens lokale ledere. Flaks og dyktighet fra sjåføren i den midterste bilen bidro til at ikke også Flyktningshjelpens øverste leder samt landdirektøren ble kidnappet.

– Rapporten sier at flere ting kunne vært gjort bedre, men konkluderer også med at det er vanskelig å si om vi som hjelpeorganisasjon kunne gjort noe som ville forhindret angrepet. For eksempel kunne væpnede vakter kanskje ha hindret det, men væpnede vakter kunne også ha bidratt til et enda mer alvorlig angrep, sier Vestvik. ■

8 **Aktuelt**

«« – Vi må ha Fisk for utvikling. Vi har klar kompetanse og kunnskap som er overførbart, og viktigst av alt, det er noe som er etterspurt.

Peter S. Gitmark (Høyre)

■ BURKINA FASO

1,2

millioner dollar er overskuddet etter det franske kosmetikkelskapet L'Occitane har investert i kvinnekollektiver i Burkina Faso.

■ ERNÆRING

Litt salt, takk

Å få i seg litt salt med jod til hvert måltid forhindrer at barn fødes med hjerneskader og minsker risikoen for aborter. Det sier Canadian International Development Agency i en ny kampanje. Og vi som trodde salt var usunt.

Blåser opp bistandsta

Store bistandsgivere som Tyskland og Japan bokfører lån til utviklingsland som bistand. Slapp statistikkføring gjør det mulig å «pumpe opp» egne bistandstall, mener den tidligere OECD-toppen Richard Manning. **Av Even Tømte**

Manning gikk nylig ut med krass kritikk av praksisen i organisasjonen han tidligere ledet, OECDs utviklingskomité.

– Hvis ikke OECD kan gjøre en profesjonell jobb med dette, bør FN ta over rapporteringen av internasjonal bistand, skrev Manning i et brev til avisen Financial Times i april.

DAC publiserer internasjonal bistandsstatistikk og setter standardene for hvordan OECD-land rapporterer om bistand. Men standardene er for slappe. Dermed blir det mulig for giveland å bokføre høyere bistandstall enn hva virkeligheten tilsier, mener

Manning.

– OECD rapporterte at bistanden falt med fire prosent i 2012. Dette underdriver hvor stor den virkelige nedgangen er. OECD tillater nå at store beløp gitt i lån får telle som bistand, selv om lånene ikke på noen rimelig måte kan sies å oppfylle OECDs definisjon av bistand, skriver Manning.

Bistanden til mellominntektsland i Asia og Latin-Amerika økte i fjor. Det skjedde på bekostning av Afrika og de minst utviklede landene, der bistanden gikk kraftig ned. Manning mener grunnen er at slike lån, som hovedsakelig blir gitt til mellominntektslandene, blir rapportert som bistand.

Richard Manning, tidligere leder av OECDs utviklingskomité.

Jon Lomøy, leder av OECDs utviklingsdirektorat.

«Sjokkerende»

– Det er sjokkerende at OECDs offisielle statistikk tillater ulik praksis fra medlemslandene i et så viktig spørsmål. Dermed blir kravet om at lån skal ha en stønadskarakter til en vits. Det oppmuntrer finansministre i OECD-landene til å slippe billig unna og massere bistandstallene oppover til lav kostnad, skriver den tidligere OECD-toppen.

De fleste land og multilaterale institusjoner mener at et lån må være subsidiert med offentlige midler for å regnes som bistand. Men noen land har lagt seg på en annen definisjon, der det holder at lånet blir gitt til gunstigere betingelser enn låntakeren ellers ville ha fått.

Dermed kan land som Frankrike ta opp billige lån, som deretter blir lånt videre til høyere rente til utviklingsland (men fremdeles lavere rente enn utviklingslandene ville fått i det åpne markedet). Og vips: bistandsinnsatsen til Frankrike øker, uten at det koster dem noen ting.

Ifølge en rapport fra den britiske

tenketanken Development Initiatives mottar bistandsgivere som Frankrike, Tyskland og Japan flere hundre millioner dollar i renteinntekter på lån hvert år, uten at dette skrives av beløpet for landenes bistandsinnsats.

Den årlige samlede bistanden fra OECD-landene ville være fem milliarder dollar lavere dersom dette hadde vært regnet med, anslår rapporten.

Mannings etterfølger, den tidligere norske utviklingsministeren Erik Solheim, mener kritikken er «klart overdrevet».

– Det har ikke skjedd noen endring i prinsippene. Det er en forskjellig situasjon i giverlandene. Noen kan ta opp lån til veldig lav rente som de gir videre, mens andre er i en nye vanskeligere økonomisk situasjon og kan ikke ta opp like billige lån. Men prinsippet er det samme som før, sier Solheim.

Uklar definisjon

Lån utgjør omtrent en femdel av den samlede bistanden fra OECD-landene, men siden 2007 har veksten i lån vært

Vi søker nå en miljøengasjert RÅDGIVER SIVILSAMFUNN OG UTVIKLINGSPOLITIKK

Hovedoppgave i stillingen er å styrke og videreutvikle WWF-Norges engasjement med sivilsamfunnsorganisasjoner (CSO) i det sørøstlige Afrika, samt utvikling og gjennomføring av påvirkningsarbeid knyttet til miljø, utvikling og bistand.

Full utlysning på www.wwf.no/jobs

WWF, verdens største miljø- og naturvernorganisasjon, jobber for å stanse ødeleggelse av verdens natur og økosystemer – og for å skape en fremtid der mennesker lever i harmoni med naturen. WWF er en kunnskapsbasert og løsningsorientert organisasjon, og jobber målrettet for å skape løsninger på noen av verdens største utfordringer. Miljø og utvikling er et av våre arbeidsområder, og visjonen «saving nature with people» er sentral i vårt arbeid med å bistå oppbygging av sivilsamfunnsorganisasjoner i det sørøstlige Afrika.

Japan har gitt store lån til utvikling av Mekong-deltaet. Slike lån bidrar til at statistikken feilaktig viser at flere mener tidligere OECD-topp Richard Manning. FOTO: NTB SCANPIX

■ NATURKATASTROFER

32,4

millioner mennesker ble ifølge en ny rapport fra Flyktninghjelpen i fjor fordrevet på grunn av naturkatastrofer som ekstremvær, flom og jordskjelv.

■ AFRIKA

Investerer i utvikling

Afrikanske regjeringer investerte 359 milliarder dollar i utvikling i 2011. En økning fra 84 milliarder dollar i år 2000. Summen utgjør 78 prosent av de totale ressursene tilgjengelige i afrikanske land.

■ CUBA

Homofobi og sosialisme

Datteren til den cubanske presidenten Raul Castro ledet 12. mai et opptog for å protestere mot homofobi i Cuba under fanen Homofobi: nei! Sosialisme: ja! Hennes onkel og tidligere president, Fidel Castro, forbød slike markeringer.

Il med lån

«Hvis ikke OECD kan gjøre en profesjonell jobb med dette, bør FN ta over rapporteringen av internasjonal bistand.»

Richard Manning, tidligere OECD-topp.

kraftigere enn veksten i annen bistand. De fleste lånene kommer fra troikaen Japan, Tyskland og Frankrike.

– Rammene for hva som kan regnes som bistand ligger i våre direktiver for statistikkrapportering. Problemet er at definisjonen som brukes om lån er flertydig. Den sier at lån må være gitt «under markedsrenten» for å regnes som bistand, men sier ikke om det er markedsrenten i landet som gir lån eller mottar lån som kan brukes. Hvis noen rapporterer bistand i strid med direktivene kan vi underkjenne det, men her er altså direktivet flertydig, forklarer Jon Lomøy, som leder OECDs Develop-

ment Cooperation Directorate (DCD).

Han gir Manning delvis rett i kritikken, ved å si at OECD er i ferd med å diskutere nye løsninger på hvordan lån skal rapporteres.

– Vi er enige i utviklingskomiteen om å finne en felles løsning, og om noen prinsipper som må ligge til grunn. Et av dem er at man ikke kan tjene penger på å gi lån som rapporteres som bistand. De som gjør det, må i så fall investere overskuddet i utvikling.

Full åpenhet

Lomøy sier samtidig at det er full åpenhet om tilbakebetaling av renter i OECDs statistikk.

– Vi offentliggjør tall for renteinntekter. Men i øyeblikket blir de ikke trukket fra de totale bistandstallene vi publiserer årlig. Det burde være en del av diskusjonen nå, sier Lomøy. ■

even.tomte@gmail.com

Se også intervju med OECDs utviklingskomitéleder Erik Solheim på side 32.

land gir mer bistand enn det de egentlig gjør,

Revidert nasjonalbudsjett:

Tar fra bistand, gir til flyktninger i Norge

En uventet høy tilstrømning av asylsøkere gjør at regjeringen kutter i den internasjonale bistanden for 2013. Pengene skal finansiere bosetting av flyktninger i Norge. **Av Jan Speed**

TILSAMMEN 189 MILLIONER kroner flyttes fra ordinære bistandstiltak og over til norske flyktningmottak. Svekkelsen av utviklingsbudsjettet kommer fram i forslaget til revidert nasjonalbudsjett som ble lagt fram tidligere denne måneden.

De økte utgiftene til mottak av flyktninger i Norge foreslås dekket inne ved reduksjon i bevilgninger til Afrika, Asia, fred og forsoning, samt miljø- og bærekraftig utvikling. Regionbevilgningen til Afrika kuttet med 60 millioner; Afghanistan og Pakistan får 20 millioner mindre; Fred, forsoning og demokrati prosjektene får 30 millioner mindre å rutte med, mens utvikling og nedrustning reduseres med 40 millioner.

De fleste utgifter til flyktninger kan føres på bistandsbudsjettet, ifølge OECDs internasjonale regelverk. Utgifter på budsjettene til Justis- og beredskapsdepartementet, Barne-, likestil-

lings- og inkluderingsdepartementet og Kunnskapsdepartementet tas derfor over Utenriksdepartementets bistandsbudsjett. Dette er en praksis Norge har fulgt gjennom flere år, tross kritikk fra de store bistandsorganisasjonene.

Ifølge RORG-samarbeidet vil årets bevilgning til flyktninger i Norge etter dette utgjøre i alt 1460 millioner kroner. Beløpet utgjør omlag fem prosent av utviklingsbudsjettet. I 2009 utgjorde slike utgifter nesten 10 prosent av utviklingsbudsjettet. I de senere årene har andelen gått ned, men med regjeringens forslag denne uka vil den i år øke igjen.

Sverige bruker også OECD-muligheten for regnskapsføringen av bistanden, og gjør en enda mer aktiv bruk av ordningen enn Norge. I 2013 vil 13,5 prosent av det svenske bistandsbudsjettet gå til flyktningiltak i Sverige, og ikke til utviklingsprogrammer i fattige land. ■

Publish What You Pay Norge er den norske delen av et internasjonalt nettverk som består av over 650 organisasjoner fra mer enn 70 land. Vi arbeider for at at fattige borgere i ressursrike utviklingsland skal få tilgang til egenkapital for en bærekraftig utvikling. PWYP Norge søker dyktige medarbeidere som ønsker å være med å skape resultater i kampen for åpenhet, og mot korrupsjon og kapitalflukt i utvinningsindustrien.

- Informasjonsrådgiver
- Programrådgiver

Full utlysningstekst: www.pwyp.no/jobb

Publish
What You Pay
NORWAY

De sørger over sine menn

– En del av meg tror fortsatt at han skal komme hjem en dag, sier Parveena. I Kashmir er hun én av tusener kvinner som har mistet sine sønner og ektemenn. Nå går konflikten inn i sitt 66. år.

Av Sofi Lundin, i Kashmir

«Alle mistet noen. Ingen kunne stoppe det som skjedde.»

Hajra (50), enke.

Tusener av kvinner rundt om i Kashmir leter fortsatt etter svar på hvorfor deres ektefeller og sønner ble drept eller bare forsvant. Det er uklart hvor mange som har blitt kidnappet og bortført av indiske forsvarsstyrker gjennom årene.

Jeg besøker Parveena Ahangar i Srinagar, som mistet sønnen sin. På vei mot huset hennes kjører bilen slalåm mellom kontrollposter, der grønnkledde menn med kalasjnikovover står vakt uten å bevege en ansiktsmuskel.

Langs den humpete veien ligger sandfargede steinhus på øde sletter. Kvinner med hodeplagg holder hardt i hendene til barn i skoleuniform. En gutt løper over veien med en brødkurv på hodet, en mann med dokumentveske hopper inn i en personbil. En stor militærbil med bevæpnede soldater kjører forbi en rynkete bestefar som pisker baken til en treig okse. I bakgrunnen ligger Himalaya som et vakert lerret.

Er han død?

Parveena sitter med bena i kryss på det myke gulvteppet hjemme i stua. I hendene holder hun et innrammet fotografi, som ble tatt rett før sønnen forsvant.

– Som mor gir du aldri opp håpet. En del av meg tror fortsatt at han skal komme hjem en dag, sier Parveena og kaster et blikk bort mot døra. Hun husker den siste dagen hun så ham.

– Det gikk rykter om at det indiske forsvaret var på utkikk etter en gutt, som de ikke klarte å finne. En sen kveld i 1991 banket det på døra. Sønnen min løp ut i mørket for å gjemme seg. Han kom aldri tilbake.

22 år senere sliter hun fortsatt med uvissheten rundt sønnens forsvinning. Er han død? Lever han? De er mange som deler Parveena sin historie. I 1994 startet hun organisasjonen Association of Parents of Disappeared Persons (APDP), som gir rettslig, medisinsk og psykologisk hjelp til familier som har mistet noen. Ifølge organisasjonen er tallet på forsvunne mellom 8 000 og 10 000. De indiske myndighetene oppgir et betydelig mindre tall på mellom 3 000 og 4 000.

Ble bestukket

Parveena dekker til håret med sjalet.

Munnen er sammentrukket. Øynene tomme. Hun har ingen tro på at regjeringen noen gang kommer til å gi noen svar.

– Ingen sier noe. De vil ikke avsløre sannheten. Uten svar finnes det ingen bevis på all vold, all død som myndighetene står bak. Det pågår en indre kamp mellom de sivile og staten. De sivile er krigens offer. De mangler rettigheter, de kjemper for å få svar.

Mange har gitt opp håpet om at barna lever, men de kjemper for å få et dødsbevis – et tegn, en gravplass å gå til. Statens svar er stillhet og ignoranse.

Det eneste jeg ønsker å vite er om han er død eller lever. Hvis han er død vil jeg ha en grav å gå til, sier Parveena, som har blitt tilbudt penger flere ganger fra indiske myndigheter i bytte mot at hun avslutter sin kamp. Parveena kommer aldri til å gi opp. Hun kjemper for sin egen sinnsro. Hun slåss for de forsvunne og deres pårørende.

En barndom i frykt

En lokal hotelleier i Srinagar, som ønsker å være anonym, forteller at han levde i frykt som barn.

– Muslimske gutter levde i frykt for å bli arrestert og torturert, sier han.

Han forteller at indiske myndigheter mistenkte mange muslimer for å være enten pro-Pakistan eller for en uavhengig stat.

– Mange ble uskyldig arrestert, torturert og fengslet over lengre tid. De fleste forsvant bare, og kom aldri tilbake, sier hotelleieren. Flere av vennene hans ble rekruttert som unge, enten til å bli frihetskjemper, eller til det indiske forsvaret.

Til «Enke-byen»

Vi forlater Srinagar lenge før solen står opp. Tåken ligger tett. På hver side av veien patruljerer indiske militære. Flere av dem har metall-detektorer i hendene. Leting etter landminer er daglig rutine på denne strekningen mellom Kashmirdalens hovedstad Srinagar og kontrollinjen (LOC) ved den pakistanske grensen. Det har vært flere attentater her – det verste i 2008, da en landmine tok livet av 100 personer.

Vi er i et område der det store flertallet av befolkningen er muslimer. Mange av dem er skeptiske til den indiske sentralmakten. Tilsvarende har

Parveena Ahangars sønn forsvant i 1991. Ifølge organisasjonen Association of Parents of Disappeared Persons APDP har mellom 8 000 og 10 000 gutter og menn «blitt borte» siden konfliktene startet.

FOTO: SOFI LUNDIN

Uzmah vet ikke om mannen lever eller er død. Som andre «halvenker» har hun verken arverett eller en sjanse til å gifte seg på nytt. FOTO: SOFI LUNDIN

12 Reportasje

de få positive erfaringer med indiske militære i Kashmir.

De sistnevnte er godt synlige. Vi ser bevæpnede menn som kontrollerer bilene som passerer. De militære sjekk-punktene øker i antall jo nærmere vi kommer naboen i nord.

Smertens plass

Etter tre timers kjøretur er det bare et par fjelltopper som skiller India fra Pakistan. Vi humper fram, passerer under skyhøye trær, forbi kvinner med stabler av grener på hodet og unge gutter med kjepper i hendene og geiter som selskap.

Så tar veien slutt. En drøy kilometer bortenfor klamrer husene seg fast til fjellveggen. Her ligger landsbyen Dardpora. «Dard» betyr *smerte* og «pora» *sted* eller *plass*. Det er et passende navn. Landsbyen er et sted hvor krigen har gitt innbyggerne dype sår.

I motsetning til andre indiske landsbyer utgjør kvinnene majoriteten her. Av de rundt 350 kvinnene i området er 200 enker.

Tusener er forsvunnet

Dardpora er en av de første landsbyene på indisk side av grensen og befolkningen her har, som i andre grensbyer, vært svært preget av konflikten.

– Fram til 2005 var det så godt som umulig å reise hit. Nærheten til den pakistanske grensen gjør at det indiske forsvaret må være ekstra oppmerksom og holde et øye med hvem som befinner seg i området og hvorfor. Hovedgrunnen til det er at de må stoppe all aktivitet som kan være knyttet til noen form for terror, sier journalisten Anil Raina, som er født og oppvokst i Kashmirdalen.

Mellom 1989 og 2005 forsvant tusenvis av menn og gutter herfra. Noen ble rekruttert av pro-pakistanske grupper, andre ble bortført eller drept av det indiske militæret.

– Alle mistet noen

Hajra sitter utenfor huset sitt. Ansiktet hennes er dratt og øynene er trette. Livet har gjort den 50-årige kvinnen gammel før tiden. I 1996 så hun ektemannen bli skutt av en pakistansk militærgruppe utenfor hjemmet deres. Hajra bar barnet hans i magen. På noen få sekunder ble livet hennes snudd på

Savaja har sju barn. Da mannen ble drept, måtte hun forsørge alle på egenhånd. Hun har kjempet i mange år for å få økonomisk hjelp fra myndighetene. FOTO: SOFILUNDIN

hodet. I politiets og myndighetenes fravær måtte hun finne en måte å forsørge seg på.

Siden da har hun strikket for å holde den lille familien i live. For én genser får hun seks kroner. Hajra deler sin historie med kaldt blikk og forakt i stemmen.

– Mannen min falt til bakken foran øynene mine. Det var ikke noe jeg kunne gjøre for å få det som skjedde gjort. Alle mistet noen. Ingen kunne stoppe det som skjedde, sier Hajra.

Tvinges til å glemme

Også Savaja (57) er enke. Hun vet

ikke hvem som drepte mannen hennes. Hun vet bare at han hadde gått til moskeen for å be. Etter en stund hørte hun lyden av skudd.

– Det var kveld og ingen så hvem som skjøt. Plutselig lå han bare der, sier Savaja som ble eneforsørger til seks jenter og en gutt en vinternatt i 1996.

Delstatsmyndighetene i Jammu-Kashmir har viet folket i Dardpora lite oppmerksomhet. I desperasjon måtte Savaja bestikke en statlig ansatt med sparepengene sine. Etter tre år mottok hun et engangsbetrag på 10 000 kroner fra myndighetene, mot at hun «glemte» hva som hadde skjedd.

En gutt på vei til sin fars grav. Mange barn i landsbyene ved kontrollinjen har mistet brødre og fedre i konflikten. FOTO: SOFILUNDIN

Krigen om Kashmir

Den politiske uroen i Kashmir økte på midten av 1980-tallet. Da lederen av separatistorganisasjonen Jammu Kashmir Liberation Front (JKLF), Maqbool Bhatt ble hengt i 1984, tilspisset situasjonen seg ytterligere, og kom ut av myndighetenes kontroll.

Flere selvstendighetsgrupper, med tro på ett Kashmir uavhengig av både India og Pakistan, ble etablert. Fundamentalistiske muslimske motstandsgrupper, som ønsket sammenslåing av Kashmir og Pakistan, intensiverte konfliktene. Tilknytningen til islamsk tro og ønsket om en islamsk stat lå til grunn for opprørene. Indere kaller de pakistanske motstandsgruppene for «terrorister». I Pakistan blir de derimot kalt for «frihetkjempere».

– Lett å manipulere

Irshad (29) er sarpanch, landsbyleder, i Dardpora og mener at mangel på utdanning blant innbyggerne har gjort dem til ofre.

– Det er lett å manipulere fattige folk som mangler innsikt. Både India og Pakistan har skylden i det som skjedde her. Familiene ga husrom og mat til pakistanske terrorister og indiske soldater i bytte mot penger. Noen ble rekruttert og ført over grensen for å bli trente frihetkjempere, andre for å krige til fordel for Pakistan. Mange ble drept av det indiske militæret, som mistenkte folk for å kjempe for «feil» land, forteller Irshad.

Enken Hajra fikk aldri økonomisk støtte fra indiske myndigheter etter at mannen ble drept. Lokalbefolkningen forteller at myndighetene er fraværende, og ifølge landsbylederen er det kun et fåtall familier som mottar kompensasjon fra myndighetene for tapet av sine nære og kjære. Kvinnene som har mistet menn som kjempet

Kashmirkonflikten

■ Den indiske delstaten Kashmir, som er på 220 kvadratkilometer og har 12 millioner innbyggere, består av tre nærmest uavhengige og særpregede enheter: Jammu, Kashmirdalen og Ladakh.

■ Da britisk India ble delt i 1947, var imperiet et lappeteppes av britisk-administrerte områder og 565 formelt selvstendige fyrstedømmer. Flere av fyrstedømmene kunne velge om de ville tilhøre India eller Pakistan.

■ Den hinduistiske maharajaen, kongen av Kashmir, valgte etter tvil å søke støtte fra India, da uroligheter oppstod under og etter imperieoppløsningen.

■ Som motytelse forlangte India at Kashmir ble en formell del av staten, noe Pakistan protesterte mot.

■ Siden 1947 har det vært utkjempet tre kriger om Kashmir.

■ Det har i årene etter 1949 vari-

ert hvilket ønske om tilhørighet som har vært sterkest: pakistansk, indisk eller selvstendighet.

■ Etter den første krigen ble området i 1949 delt av FN i en våpenhvileavtale. Kontrollinjen, som omtales med forkortelsen LOC, delte landet i et indisk-dominert område og et pakistansk-dominert område, hvorav den største delen tilfalt India. Grensen overvåkes fortsatt av FN-styrker.

■ I tillegg har Kina siden 1962 okkupert et område nordøst i den indiske delen. Området går under navnet Aksai Chin og er på størrelse med Nordland fylke.

■ Kashmir-konflikten utløste også i 1965 og 1971 krigshandlinger mellom India og Pakistan. I 1965 okkuperte indiske tropper enkelte områder som var under pakistansk kontroll. Troppene ble trukket tilbake etter et halvt år.

■ Under krigen mellom India og

Pakistan om Bangladesh, som brøt ut i 1971, foregikk det også kamper langs våpenhvilelinjen i Kashmir.

■ FN har i flere omganger anmodet Pakistan om å trekke sine militære styrker fra den pakistanske delen. FN har også oppfordret India om å holde folkeavstemning og la kashmirerne selv bestemme

hvilken nasjon de ønsker å tilhøre – uten at anmodningen har blitt etterkommet.

■ Totalt har rundt 90 000 mennesker mistet livet i Kashmir siden 1947.

■ Kashmir er Indias eneste delstat med muslimsk majoritet (60 prosent).

KILDE: NRK OG BBC

Norge og Kashmir

■ I perioden 1949–1953 deltok Norge, sammen med fire andre land, i FNs observasjonsstyrke for fredsbevarende arbeid mellom India og Pakistan. I 1957 gjenopptok Norge sin deltakelse i FN-styrken og ledet i perioder styrken frem til 1994.

■ Ifølge Utenriksdepartementet er Norges rolle i Kashmir-konflikten i dag først og fremst å oppmuntre partene til å ta nye skritt mot en varig løsning. Norge har en god dialog med både den indiske og pakistanske regjeringen. De to landene ønsker på sin side at Kashmir-konflikten i sin helhet skal løses gjennom bilaterale forhandlinger.

KILDE: UTENRIKSDEPARTEMENTET

til fordel for Pakistan eller for et fritt Kashmir, får ingen økonomisk hjelp i det hele tatt.

Få inntektsmuligheter

– Hovedproblemet i Dardpora nå er arbeidsledighet, mener Irshad. Bare 10–20 personer av de rundt 500 som bor her har fast jobb, resten tar strøjobber utenfor landsbyen. Noen er rekruttert som portører, som forsyner det indiske militæret med utstyr, andre jobber med jordbruk. Beliggenheten høyt opp i fjellene med temperaturer under frysepunktet flere måneder i året, gjør at det ikke er optimalt for jordbruk. Mais, som er det eneste som dyrkes her, gir bare inntekt halve året.

– Nærheten til den pakistanske grensen gjør at folk unngår å komme hit, sier Anil Raina, som har besøkt Dardpora flere ganger. Her har befolkningen manglet veier og elektrisitet i alle år. Landsbyen fikk først veiforbindelse i 2010.

«Halvenker»

I Dardpora er et titall kvinner på vei ned fra fjellveggen med trestokker på ryggen. Det er ulovlig å hogge trær, men den vanskelige økonomiske situasjonen gjør at salg av trevirke til materialer eller brensel blir nødvendig for at hverdagen skal gå rundt. Stor tilgang på trær og ulovlig hogst forklarer hvorfor husene her er forbausende store. På avstand kan man ikke tro at folk lever under fattigdomsgrensen.

Utenfor et av husene står enda en kvinne som deler Hajras og Sarvajas skjebne. Vi kaller henne for «Uzmah». Hun har to barn. Siden mannen «forsvant», har hun forsøret dem ved å tigge. Uzmah vet ikke hva som skjedde med mannen hennes, om han er død eller lever. Hun er en av landsbyens mange «halvenker».

Kvinnene, som kalles for *halvenker*, sliter ikke bare med sin egen sorg og alle spørsmålene rundt hva som har skjedd. Til forskjell fra en vanlig enke, mangler de rettigheter. Siden det ikke finnes bevis på at mannen er død, har hun ikke rett til å arve. Samtidig er det heller ikke sosialt akseptert å gifte seg på nytt.

Blant enkene og «halvenkene» i Dardpora er det ingen som har giftet seg på nytt. De fleste har barn, og det er få menn som vil ta seg av en annen manns barn.

Sikkerhetslover

En Amnesty International-rapport fra 2011 viser at myndighetene i Jammu og Kashmir arresterer hundrevis av «mistenkte» under en lov som kalles Public Safety Act (PSA). Ifølge samme kilde har mellom 10 000 og 20 000 mennesker blitt arrestert under PSA de siste 20 årene. 322 av dem «forsvant» mellom januar og september 2010.

– Myndighetene i Jammu-Kashmir bruker PSA til å holde personer som ikke kan straffes gjennom riktige rettslige kanaler borte fra samfunnet, sier Amnesty Internationals direktør for Asia og Stillehavsregionen, Sam Zarifi.

Gravplass i hagen

En gutt står og lener seg mot en innhegning. Under jorden ligger faren hans. Flere av husene har gravplass i hagen. Gravene markeres med en haug av treplanker som ligger på kryss over gresset. Alle vil ha nærhet til sine kjære, men ingen har råd til en skikkelig gravplass.

Solen lyser rød mellom de nakne trestammene i Dardpora. Den idylliske kashmirske naturen ligner forsiden av et postkort. Men baksiden er mørk som natten. ■

Vil eksportere norsk fiskerikunnskap

Olje for Utvikling får en arvtager om Høyre får det som de vil. De varsler at de vil starte Fisk for utvikling for å bringe norsk fiskerikunnskap ut i verden. **Av Jan Speed**

INNEN 2050 vil det bo 9,3 milliarder mennesker i verden. Skal alle kunne spise seg mette må matproduksjonen økes med 70 prosent. Høyres Petter S. Gitmark vil at norsk kunnskap om fiske skal bidra til økt matproduksjon. Høyres stortingsrepresentant ønsker seg et program etter modell av Olje for utvikling og Skatt for utvikling.

– Vi må ha Fisk for utvikling. Vi har kompetanse og kunnskap som er overførbart, og viktigst av alt, det er noe som er etterspurt, sier Gitmark.

Han mener norsk kompetanse kan bidra til bedre trygge matsikkerhet og bygge kunnskap i utviklingsland. Det kan være alt fra å bistå kystvakt-tjenester, gir råd om havrett til mer konkrete oppdrettsprosjekter.

– Vi skal bygge kompetanse, trygge matsikkerhet og ikke minst retten til mat, sier Gitmark. Han deltok nylig på et møte i regi av Fiskerifaglig Forum i Oslo.

Lite bistand

Norske fiskeriprosjekter de siste femten årene fått omlag 0,6 prosent av bistandsbudsjettet. På fjorårets møte i regi av Fiskerifaglig Forum kunne utviklingsminister Holmås fortelle at Norge støtter bygging av et nytt forskningsfartøy som blant annet skal brukes til å kartlegge utviklingslands fiskebestander. Regjeringen er også lagt fram strategier om Matsikkerhet i klimaperspektiv og HAV21, samt Sjømatmeldingen.

Men Høyre vil altså gjøre mer. Og fikk støtte fra blant annet Sigbjørn Gjelsvik fra Senterpartiet som mener

Petter S. Gitmark vil bruke mer norsk bistand på å eksporterer norsk fiskerikunnskap.

at en større andel av bistandsbudsjettet må brukes på landbruk og fiskeri.

– Norsk kunnskap viktig

– Mer må gjøres for å øke tilgangen på fisk, både gjennom fangst og oppdrett, sier Gabriella Bianchi, i FNs mat- og jordsbruksorganisasjon (FAO). Bianchi deltok også på møtet i Oslo. Hun mener det må gjøres mer på tre områder:

■ Bedre styring av fangstindustrien kunne styrke svekkede fiskebestander. Dette vil igjen føre til at flere titalls millioner tonn mer fisk kommer til matbordene. Bedre kontroll med ulovlig fiske vil også hjelpe.

■ Opp mot 40 millioner tonn fiskemat kan «reddes» med bedre rutiner etter fangst ved at mindre av fangsten kastes.

■ Fiskeoppdrett er den raskest voksende sektoren innen matproduksjon, men vil måtte økes ytterligere med en vekst på 5,6 prosent årlig. Afrika er et område med store ubrukte muligheter.

Bianchi påpeker flere utfordringer: klimaendringer, fiskesorter som krever fôr og konkurranse med mennesker og jordbruk om knappe ferskvannressurser.

– Verden vil hilse velkommen et større norsk bidrag til utvikling av fiskeoppdrett. Norge har stor kunnskap om akvakultur, sier Bianchi. ■

« Vi må ha Fisk for utvikling »

Petter S. Gitmark, Høyre

14 Tema: Vold

Hver dag er dødens dag

Åtte prosent av verdens befolkning bor i Latin-Amerika. Likevel blir 40 prosent av alle drap begått her. Aller verst er Mellom-Amerika. Bussjåføren Edgar Rolando Morales Muños (46) ble drept en tidlig morgen. De to gjerningsmennene løste billett og satte seg ned blant de andre passasjerene, før de løsnet skuddene. Så stakk de av i en ventende bil.

Av Anne Håskoll-Haugen, i Mellom-Amerika

Bussjåfør Edgar Rolando Morales Muñoz (46) døde av tre pistolkuler gjennom hode og mage.

FOTO: ADRIAN ØHRN JOHANSEN

16 Tema: Vold

Tre medlemmer av den fryktede gjengen Mara Salvatrucha viser symbolet sitt med fingrene. I El Salvador er rundt 70 000 ungdommer medlem av kriminelle gjenger. FOTO: ANNE HÅSKOLL-HAUGEN

Vi er i det mellomamerikanske landet El Salvador, et av de aller mest voldelige land i verdens mest voldelige region. Rundt 30 tenåringer har møtt opp til et seminar i en småby rett utenfor hovedstaden.

Solen er på sitt varmeste nå rett før regntiden. Ungdommene vifter seg med programmet de har fått utdelt, men er allerede svette i sine blå og hvite skoleuniformer. Kursleder Guillermo Rubio ber alle stille seg opp på en linje, før han sier:

– Ta et skritt frem alle som har opplevd å bli overfalt.

Mer enn halvparten beveger seg forsiktig fremover.

– Ta et skritt alle som kjenner en som har blitt drept? Et skritt den som har et familiemedlem som ble drept under borgerkrigen? De som kjenner et gjengmedlem eller har sett vold eller drap der de bor?

Ulik takt

Jenter og gutter beveger seg frem i ulik takt. De ler litt skjevt mens de sammenligner antall skritt med dem som står rundt. Bare én person står igjen på startlinjen når Rubio stiller det siste spørsmålet.

– Og hvem vil forandre dette landet?

Alle bykser frem før de går inn i klasserommet for å lære mer om hvordan de skal gjøre nettopp det.

– Målet er å hjelpe de unge til å analysere sin egen virkelighet, gi dem alternativer til volden og gjengene. Hadde vi begynt med forebyggende arbeid for 15 år siden, ville vi ikke hatt voldssituasjonen vi har i dag, sier kurslederen, som jobber for den katolske hjelpeorganisasjonen Caritas.

Syke samfunn

Voldsbølgen i Latin-Amerika har vokst seg stadig større. For å ta et eksempel: Det bor omtrent like mange i Spania som i de syv mellomamerikanske landene. Men mens det i Spania er mindre enn ett mord per dag, er det rundt 40 i Mellom-Amerika. Lenger sør er det Colombia og Venezuela som sliter med dystre drapsstatistikker.

– Jeg mener volden nå har tatt dimensjoner av en humanitær katastrofe, sier Benedicte Bull, førsteamanuensis på Senter for utvikling og miljø. Hun følger situasjonen tett.

Verdens helseorganisasjon sier at et «sunt» samfunn vil ha maksimalt 5 mord per 100 000 innbyggere i året. Norge har til sammenligning 0,6 mord per 100 000. Når tallet passerer 8 per 100 000, snakker man om kriminalitet som epidemi. I verdens farligste by, San Pedro Sula i Honduras, er risikoen nesten 300 ganger så høy. Her skjer det 169 drap per 100 000.

Krysser jeg veien der borte, risikerer jeg å bli drept. Der regjerer Barrio 18.»»

«Juan» (20), gjengmedlem

I den honduranske byen San Pedro Sula er sjansene for å bli drept i en voldshandling nesten 300 ganger høyere enn i Norge. Likbærerne har nok å gjøre.

FOTO: ADRIAN ØHRN JOHANSEN

Vekst og vold

Volden har utviklet seg samtidig som Latin-Amerika har opplevd stor økonomisk vekst og fattigdomsreduksjon. Ifølge Verdensbanken er 75 millioner mennesker løftet ut av fattigdom bare det siste tiåret. I samme periode har middelklassen vokst med 50 millioner mennesker. De fleste latinamerikanske landene regnes ikke lenger for utviklingsland, men som «mellominntektsland».

Likevel befinner altså 42 av ver-

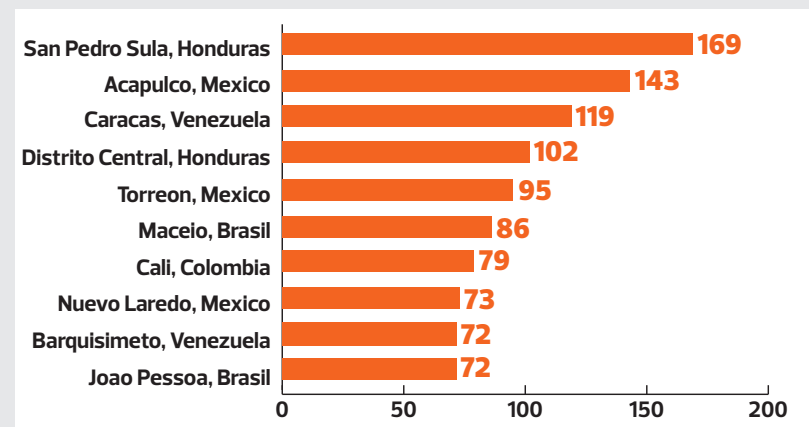
dens 50 farligste byer seg her. Listen publiseres hvert år av den meksikanske organisasjonen Seguridad, Justicia y Paz, og baserer seg på antall drepte per 100 000.

Karakteristisk for de fleste av de 50 byene på årets liste er at de befinner seg i demokratiske land, utenfor krigssoner. Av de åtte andre byene, er tre i Afrika og fem i USA.

El Salvador, Guatemala og Honduras er blant landene som er hardest rammet. Historisk sett er dette svake

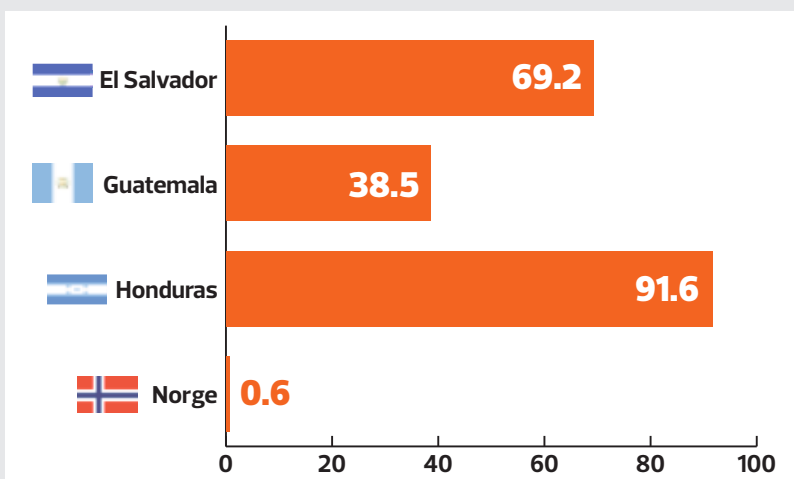
Verdens 10 voldeligste byer

(Antall drap pr. 100 000 innbyggere pr. år.)

Mordrater i Mellom-Amerika og Norge

(Antall drap pr. 100 000 innbyggere pr. år.)

KILDE: AMERICANLIVEWIRE.COM/MOST-DANGEROUS-CITIES/

stater, preget av kupp, konflikter, korrupsjon og skjev økonomisk fordeling.

Guatemala og El Salvador har gjennomlevd langvarige borgerkriger som en konsekvens av dette. Honduras ble samtidig brukt av USA som militær treningsbase for å bekjempe opprørere i nabolandene, og ble på den måten trukket inn i konflikten.

Fredsavtalene som ble signert på 1990-tallet har ikke fjernet årsakene til konflikten. Stor fattigdom, skjev fordeling, arbeidsledighet, lave lønninger, lite skolegang, korrupsjon, fri flyt av våpen og kokaintrafikk gir gode vekstvilkår for kriminalitet.

I denne konteksten har kriminelle gjenger vokst seg sterke. De største og mest beryktede heter Mara Salvatrucha og Mara 18, også kalt Barrio 18. Begynnelsen på gjengene var emigrerte salvadoranere som organiserte seg i forsvar mot gjengene i Los Angeles.

Kokainveien

Selv om voldsproblemet er svært sammensatt, gis kokainen mye av skylden. Myndighetene i USA regner med at 90 prosent av kokainen som smugles dit kommer gjennom den mellomamerikanske korridoren; nær 600 tonn årlig. Mesteparten produseres i Colombia.

Samtidig har Mexicos krig mot narkotika-kartellene i eget land pres-

set de kriminelle sørover mot Guatemala, Honduras og El Salvador. Her kan de operere mer i fred for lovens lange arm; med svake rettsinstitusjoner blir over 90 prosent av kriminaliteten aldri oppklart. Ifølge Benedicte Bull er det klare koblinger mellom deler av statsapparatet og kriminelle grupper, særlig i Honduras og Guatemala.

Rotløs ungdom

Migrasjon fra Mellom-Amerika til USA har ført til at familier splittes og mange unge vokser opp uten voksne. I Guatemala, Honduras og El Salvador er 70 prosent av befolkningen under 30 år. Det er først og fremst unge menn som rekrutteres til kriminelle gjenger. Og som dør som følge av voldsbruk.

De fleste gjengmedlemmene er fra fattig bakgrunn. Det betyr likevel ikke at middel- og overklassens ungdom er forskånet fra volden: En studie fra Guatemala viser at de rike løper ti ganger så stor risiko for å bli ranet som de fattige.

Verdens helseorganisasjon er bekymret for de langvarige virkningene ungdomsvolden har både psykisk og sosialt. På verdensbasis blir rundt 250 000 ungdom mellom 10 og 29 år drept årlig. For hver unge person som blir drept regner de at 20 til 40 ender på sykehus. Mange får varige skader. ■

Koker syltetøy til gjenglederen

«Daniel» (17) er arbeidsløs og gjengmedlem. Da kameraten ble skutt sluttet han på skolen. Nå koker han syltetøy og gir til gjenglederen.

Av Anne Håskoll-Haugen, i El Salvador

Lokale hjelpearbeidere fastslår at jobber for ungdom er det viktigste for å bekjempe volden. De mener at mange gjengmedlemmer foretrekker å drive med annet enn kriminalitet. Men de er ikke ønsket verken på skolen eller jobb-markedet.

– Skolen vil ikke ha sånne som oss. De vil ikke ha noe bråk, bekrefter «Daniel».

Han er en av rundt 70 000 gjengmedlemmer i El Salvador, et land med færre innbyggere enn Norge. Rundt 10 000 av dem sitter i fengsel, de resterende 60 000 går på gaten – som «Daniel» – uten noe skikkelig å ta seg til.

Vi møter «Daniel» og to av vennene hans i forstaden San Martín, et av de voldeligste områdene rundt hovedstaden San Salvador. Det er tidlig fredag morgen, og ungdommene skal motta sin første ærlig opptjente lønn noen gang. I en uke har de jobbet med å reparere en veistump i bydelen hvor de bor, på oppdrag fra hjelpeorganisasjonen Caritas.

«Juan», «Roberto» og «Daniel» er medlemmer av den fryktede gjengen Mara Salvatrucha. De vil ikke ha sine egentlige navn på trykk. Og absolutt ingen bilder.

Fengslet i landsbyen

Jeg spør dem hva som er positivt med å være ung i El Salvador. Det er som å vri dråper ut av en tørr klut.

– Jeg skjønner ikke hvor du vil hen. Vi henger her, røyker og spiller fotball. Passer på at ingen som ikke hører til kommer seg inn, sier «Juan» (20).

– Politiet behøver ikke å sperre meg inne. Denne landsbyen er fengsel nok. Krysser jeg veien der borte, risikerer jeg å bli drept. Der regjerer «Barrio 18».

José Lazo, koordinerer prosjektet med gjengungdommer i San Martín.

– Gjengene er del av et større fattigdomsproblem. Løsningen er egentlig enkel, guttene må få jobb!

Lazo mener det er en myte at det er mye å tjene på kriminaliteten. De som er lavest i hierarkiet er like fattige som alle oss andre, forklarer Lazo.

– Mange er mer positive til en vanlig jobb enn det man kanskje skulle tro. Derfor har vi tiltak som dette vei-

prosjektet, kurs i brødbaking, syltetøy, snekring og data.

– Vil gjengmedlemmer lage syltetøy?

– Ja! Fem av deltagerne på kurset var medlemmer av Mara Salvatrucha. De jobbet hardest av alle, var kjempefornøyde og ga et syltetøyglass til gjenglederen når de var ferdige, ler Lazo.

Han understreker at dette handler om nye mer enn syltetøy og veien som gutta reparerer. Naboene ser hva de gjør, kommer ut og byr dem på et glass saft. Det får dem til å føle seg som en positiv del av samfunnet.

Glemmer å drømme

De tre guttene var alle 13-14 år da de ble rekruttert til gjengen. De insisterer på at det var et frivillig valg. «Roberto» (18) sier:

– Jeg hører barn som sier at de drømmer om å bli advokat eller lege når de blir store. Sånn har jeg aldri tenkt, da må jeg ha vært så liten at jeg ikke husker det lenger. Det virker helt fjernt å tenke sånn. I morgen er jeg kanskje død.

Men etter hvert kommer det likevel frem at de tre har noen ideer om hva de kunne tenke seg å gjøre. «Daniel» vil bli elektriker, «Roberto» synes det hadde vært fint å åpne et bakeri og «Jose» vil bli bygningsarbeider.

Fotballsko

Endelig kommer øyeblikket guttene har ventet på: Lazo drar opp konvoluttene med penger. 150 dollar skal fordeles på tre, lønnen for å ha reparert veien. Og for første gang er det antydning til smil i ansiktene deres. Samtidig har visst frykten for kame-raet forsvunnet.

– Hei du, sjekk her' a, ta bilde av penga våre!

– Hva skal dere bruke dem på?

– De er allerede brukt opp... Vi har krita nye fotballsko, sier «Juan».

Guttene virker uskyldige der de står og gliser over tanken på nye sko. Men plutselig ringer telefonen. Latteren stiller, telefonen blir gitt til Lazo som forsvinner rundt et hjørne. Det viser seg å være en av gjenglederne som ringer fra fengselet. Han lurte på hva den blonde journalisten gjør i San Martín.

– Denne landsbyen har tusen øyne, de er bedre organisert enn myndighetene, sier Lazo. ■

De tre gjengmedlemmene «Juan», «Roberto» og «Daniel» har reparert en vei i landsbyen. Nå har de fått utbetalt sin aller første ærlige lønn. FOTO: ANNE HÅSKOLL-HAUGEN

18 Tema: Vold

De unge guttene tilbringer de første dagene i «Frihetens sti» på enecelle, før de får plass på et fellesrom sammen med 15 andre. FOTO: ANNE HÅSKOLL-HAUGEN

Barnemordere bak

17-åringen «Alejandro» har snart sonet tre år for mord, etter å ha skutt en gutt midt i pannen.

Av Anne Håskoll-Haugen, i El Salvador

I ungdomsfengselet Sendero de Libertad (*Frihetens sti*) utenfor hovedstaden San Salvador bor 160 gutter under 18 år. De er der fordi de ennå ikke er gamle nok til å bli overført til vanlige fengsler.

Ran, utpressing, vold og drap. Tross sin unge alder har mange av disse guttene sett mer brutalitet enn de fleste av oss. Loven beskytter dem fra å få navn og bilde i avisen. Men to av dem har sagt seg villige til å fortelle sin historie.

– Det er ikke et vakkert liv jeg har levd. Jeg har gjort så mange grusomme ting, sett så mange dø. Jeg har drept, og gitt ordre om å drepe. Til slutt brydde jeg meg ikke om noen eller noe.

Kjedelig i fengselet

Det er «Alejandro» som forteller. 17-åringen har snart sonet tre år for mord. Drapet var planlagt. Han skjøt en gutt midt i pannen.

«Alejandro» forteller om en barnedom med to foreldre som var døvstumme, som ikke evnet å ta seg av ham. Allerede syv år gammel ble han stort sett overlatt til seg selv.

Han ble snart del av en kriminell gjeng. De ble hans nye familie. «Alejandro» snakker rolig og reflektert.

– Her inne har jeg fått mye tid til å tenke. Jeg har lært å lese og skrive, og tar kurs i snekring. Jeg har faktisk laget stolen du sitter på, sier han.

Jose Hugo Castillo, direktør for ungdomsfengselet «Frihetens sti».

FOTO: ANNE HÅSKOLL-HAUGEN

Seks år på gaten

Vi er på fengselsdirektørens kontor. Ved siden av sitter den snart 20 år gamle «David» og venter tålmodig til «Alejandro» har fortalt ferdig. Også han har vært i en gjeng. Hvilken vil han ikke si.

– Jeg var fullstendig fortapt. I seks år levde jeg på gaten. Jeg rømte fra en far som slo oss, både meg, søsknene mine og moren min. Jeg utviklet et voldsomt hat, sier «David».

Han forteller at livet i gjengen ble «en utgang» for ham, til et annet liv, men også inngangen til et tøffere liv enn han hadde ønsket seg.

– Jeg har ikke tall på hvor mange jeg har drept. Det er mange, altfor mange, forteller han.

Drepte som 11-åring

«David» kom til et punkt hvor til og med lederne i gjengen ba ham om å roe seg. Han sier han hatet alle og likte makten våpnene ga. Han var el-

leve år første gang han tok livet av en person. Nå soner han en straff for trippeldrap.

– Moren min ble så glad da jeg ble fengslet. Hun vil heller at jeg skal være her enn med gjengen. Hun sover bedre om natten nå. Jeg var så tynn da jeg kom hit, nesten ingenting igjen av meg. Her får jeg god mat, og helsestell hvis noe feiler meg. Jeg har aldri hatt det sånn før.

«David» forteller i detalj om episoden som til slutt gjorde at han ble fengslet. Fengselsdirektøren advarer mot å la den komme på trykk fordi noen kan gjenkjenne den. Det er nok å slå fast at hendelsen er som tatt ut av en blodig actionfilm.

I fengselet har «David» fullført 12 års skolegang. Han drømmer om å bli den første med universitetsutdanning i sin familie.

– Vi utnytter hvert sekund vi har her inne, skyter «Alejandro» inn.

Vold hemmer økonomisk vekst

I EN RAPPORT fra 2011 slår Verdensbanken fast at Mellom-Amerika lider store økonomiske tap som følge av volden.

Bankens økonomiske eksperter anslår at så mye som åtte prosent av verdiskapningen går tapt som følge av utgifter til helse, politi, fengsler og sikkerhetstiltak. Volden bremser utenlandske investeringer, og de mange som reiser fra landet i frykt reduserer kvaliteten på arbeidsstyrken. Det store antallet drepte, skadde og fengslede virker også negativt.

Men det handler selvsagt ikke bare om å telle kroner. De menneskelige kostnadene i form av frykt påvirker også folks velferd, trygghet og helse. I en spørreundersøkelse utført i de mellomamerikanske landene sier 71 prosent av den voksne befolkningen at kriminaliteten er en stor trussel mot deres livskvalitet.

50 prosent mener den høye kriminaliteten rettferdiggjør et militærkupp. Kriminaliteten undergraver folks tillit til staten fordi de ikke stoler på at den er i stand til å beskytte dem. Ifølge Verdensbankens rapport fører det til større sannsynlighet for at folk vil ta loven i egne hender, og at de har mindre respekt for de lovene som finnes.

lås og slå

Har det bedre i fengsel

– Problemet er at guttene risikerer å miste alt de har lært når de slipper ut. Tilbake i hverdagen er det mange som ikke har noe sted å gå, annet enn til gjengen. Det er fortsatt ingen jobber, ingen aktiviteter, og fattigdommen er den samme. Hos oss får de mat på tallerkenen tre ganger om dagen, en seng å sove i, utdannelse, yrkestrening og faste rammer å forholde seg til.

Mannen som forteller er direktør på anstalten, og heter Jose Hugo Castillo. Han mener det er et paradoks:

– Først når de blir fengslet får ungdommen alt de har krav på utenfor murene.

Castillo har sittet sammen med oss og hørt på guttenes historier. Det har blitt mange slike historier i løpet av årene han har ledet *Frihetens sti*.

Hardere straffer

Menneskerettighetsombudet i El Salvador, Oscar Humberto Luna, er

kritisk til den hardhendte fengslingspolitikken myndighetene fører. Han forteller om en virkelighet med overfylte fengsler og mange menneskerettighetsbrudd.

– Vi har egentlig plass til 9000 fanger fordelt på 19 ungdomsfengsler. Men i dag er det 27 000 innsatte, sier han.

Inntil 2010 var maksimalstraffen for mindreårige syv år. Nå er lengste straff på 15 år. Myndighetenes politikk for å få bukt med voldsepidemien har vært hardere straffer og null-toleranse. Det har ført til en stor økning i antall fengslinger.

Studier av kriminelle gjenger – «*maras*» – i Latin-Amerika viser samtidig at fengslene er den fremste arenaen for å rekruttere nye medlemmer til gjengene. Stikk i strid med intensjonene har de tøffe tiltakene mot ungdomskriminalitet derfor trolig bidratt til at gjengene har vokst seg enda sterkere. ■

«Fredsavtale» gir nytt håp i El Salvador

I El Salvador har en «fredsavtale» mellom de kriminelle gjengene redusert antall mord med 40 prosent. Guatemala får hjelp av FN til å utdanne et bedre politi, men kan ikke vise til samme resultater. **Av Anne Håskoll-Haugen**

– JEG FØLER MEG ikke veldig optimistisk på fremtidens vegne. Piggtråd og våpen er symboler på mentaliteten som råder her; frykt, sier Oscar Humberto Luna, menneskerettighetsombud i El Salvador.

De siste 20 årene har det gått fra vondt til verre. Lenge var den viktigste strategien for å håndtere volden å møte hardt med hardt. «Mano dura» – *hard hånd* – betyr strengere straffer, null-toleranse, mer fengsling og mer politi. Den tidligere generalen Otto Pérez Molina vant presidentvalget i Guatemala i 2011 med *mano dura* som slagord.

– Men «Mano dura» har skapt store spenninger mellom folk og politiet, som arresterte alle de syntes så mistenkelige ut. Det har ikke hatt effekten politikerne håpet på, forklarer ombudet.

Fredsavtale

I 2012 lanserte El Salvador en oppsiktsvekkende måte å løse problemet på: En prest og en eks-politiker meklet frem en fredsavtale mellom de to gjengene Mara Salvatrucha og Barrio 18.

– Vi tenkte at de som er del av problemet må bli del av løsningen. Nå har politiet kriget mot gjengene i 20 år, det var på tide å sette seg ned for å prate, sier Raúl Mijango, eks-politiker og initiativtager.

Mijango er ikke ukjent med krig og forhandlinger; han var geriljasoldat under borgerkrigen, og hans signatur er å finne på fredsavtalen fra 1992. Sammen med biskop Fabio Colindres etablerte han kontakt med gjenglederne i fengslene, og kom etter hvert frem til en enighet hvor de lovet å stanse angrep mot politi, sikkerhetsvakter og sivile.

– 24 timer senere gikk El Salvador fra 14 mord om dagen til rundt fem, hevder Mijango.

I dag, ett år etter, blir det fortsatt begått mellom 5 og 6 mord om dagen. Det har hersket noe usikkerhet rundt tallene, men at det har vært en markant reduksjon i drapstallene er utvilsomt. El Instituto de Medicina Legal meldte ved utgangen av året om en reduksjon i antall drepte på 39 prosent for 2012 sammenlignet med året før.

Men mange er kritiske:

– Initiativet er bra på mange måter. Men befolkningen stusser: En avtale med kriminelle? Hva har de fått igjen for å godta disse vilkårene? Lederne er flyttet fra høysikkerhetsanstalter til lavsikkerhet, de får ha mobiler og besøk av familiene sine. Kanskje er ikke folket klare for å se at de kriminelle, som de føler er skyld i alle deres lidelser, får så god behandling. Avisen er fulle av leserinnlegg om dette, sier menneskerettighetsombud Luna.

Oscar Humberto Luna, menneskerettighetsombud i El Salvador.

Jorge de León, menneskerettighetsombud i Guatemala.

Guatemala får FN-hjelp

Lunas kollega, menneskerettighetsombudet i Guatemala, er mer optimistisk.

– Guatemala er et bedre land om 20 år, mener Jorge de León.

Han peker på noen lysglimt: I 2006 ble et uavhengig organ – CICIG – opprettet av FN for å bistå med etterforskning av kriminalitet som begås innad i politiet, hjelpe til i viktige straffesaker og gi opplæring i etterforskning. Organet er unikt i verdenssammenheng. Norge har gitt over 20 millioner kroner til arbeidet.

– CICIG har tatt tak i *straffefriheten* som er et av Guatemalas største utfordringer. Det er bra at det nå investeres mye i justissektoren, men ingenting går til forebyggende arbeid. Her investeres det ikke i sosial sektor og det er en stor feil, forklarer Dall'Anese som har ledet CICIG siden 2010. Han mener utfordringene er store og at internasjonalt samarbeid er avgjørende for å løse voldsproblemet i Latin-Amerika. ■

– Vi kan ikke dra tilbake til Somalia

Minst 1 million somaliere lever som flyktninger i nabolandene. Kenya ønsker å returnere en halv million. Men Somalia klarer ennå ikke å takle en massiv retur.

Av Espen Røst, i Kakuma, Kenya

Støvet virvler opp bak oss. Landcruiseren svinger av fra hovedveien i et endeløst flatt og knusktørt landskap helt nord i Kenya. Et veiskilt anslår at det er 95 kilometer til Sør-Sudans grense, og 456 kilometer til Juba.

Over 16 000 halvprovisoriske hjem med blikktak. Drøyt 114 000 mennesker. Halvparten barn. Fra 15 forskjellige land. Flyktningleiren i Kakuma ble etablert for å ta imot tusenvis av «lost boys» fra Sør-Sudan på starten av 90-tallet. Men det er somaliene som dominerer her nå.

Det første skiltet vi møter på vei opp hovedgata i den kenyanske flyktningleiren er «Mogadisho Primary School». Over 50 000 somaliere har kommet den lange veien fra det krigsherjede landet i øst. Sendt hit for å avlaste den enorme Dadaab-leiren på grensa til Somalia.

– Det er mye bedre her. Vi får mat, barna får utdanning, også er det relativt trygt sammenlignet med Dadaab, sier 43 år gamle Halima Mohammed Awaile fra Mogadishu.

En småby

Kakuma ligner ikke de stereotipe bildene av en flyktningleir, med rader av små telt inngjerdet i piggråd. Etter mer enn 20 års drift ser leiren mer ut som en afrikansk småby. De fleste flyktningene lever i små hus av leire, med blikktak og inngjerdet egen gårds plass. Det er skoler og helseklinikker og samfunnshus og butikker. Leiren driftes av FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR), og Flykt-

ninghjelpen er en av flere samarbeidspartnere som opererer i Kakuma. Den norske organisasjonen bygger blant annet latriner og klasserom.

– Her bor ulike nasjonaliteter svært tett på hverandre. Fordi leiren har vært her så lenge har det oppstått samfunnsstrukturer som ellers i et samfunn. Blant flyktningene finnes en overklasse, en middelklasse og en underklasse, sier Fred Mabunga, områdesjef for Flyktninghjelpen.

Han forteller at klasseskillene i leiren er blitt et tema for driften.

– Noen har fått en relativt sett «høy» inntekt ved å drive handel. Forsatt er det slik at de «rikeste» får de samme matrasjonene som de «fattigste» – det har blitt et problem at noen selger sine rasjoner og beriker seg ytterligere på fattigdommen. Det kan ikke være slik at de som tjener penger, kan fortsette å få utdelt matrasjoner. Systemet skal forandres nå, sier Mabunga.

Delstaten Turkana huser opprinnelig en av Kenyas fattigste befolkninger, og flyktningleiren og dens innbyggere har bedre fasiliteter enn mange av de lokale turkanerne på utsiden. Men selv om de lokale kanskje opplever leirfasilitetene som overveldende, er livet i Kakuma et hardt liv.

Dårlig infrastruktur betyr at syk-

Fred Mabunga,
Flyktninghjelpen.

Dadaab er verdens største flyktningleir, og huser nær en halv million mennesker. Sikkerhetssituasjonen i leiren er ustabil og mange somaliske flyktninger har nå blitt flyttet til Kakuma på grensen til Sør-Sudan. FOTO: VINCENT BRIARD/UNHCR

dommer alltid er en trussel, og i regntiden er utfordringene enda større; med store vannmengder og overfylte latriner er en av de store bekymringene utbrudd av diaré, lungebetennelse og kolera. Ifølge FN mangler en tredjedel av leirens befolkning tilstrekkelig husly. Og selv tilgangen på ved er knapp; det finnes rapporter om flyktninger som har solgt deler av sin matrasjon for å kunne kjøpe ved og kull for å kunne tilberede mat.

Hjemreise?

Khadija Alqisow Yabarrow (33) forlot Mogadishu i 2009. Først kom hun til Dadaab, men ble flyttet til Kakuma av en FN-organisasjon sammen med 13 000 somaliere året etter. Hun forteller at flyttingen skjedde etter en offensiv

fra al-Shabaab inne i Dadaab.

– Kakuma er som et fengsel. Her kan vi ikke leve et fullverdig liv. Det er jo bare ørken og tørke. Hjemme kunne vi dyrke mat og ha buskap, her kan vi bare sitte å vente på at maten deles ut av UNHCR. Og vi har ikke bevegelsesfrihet. Samtidig; vi har ikke noe valg. Det er fortsatt ikke trygt for oss å reise hjem, sier 33-åringen.

– Om det hadde vært fred i Somalia ville jeg reist hjem igjen, men om vi reiser nå, frykter jeg vi blir slaktet som kameler. Det er ikke trygt før al-Shabaab og andre militser blir avvæpnet for godt. Inntil det skjer er UNHCR vår mor og vår far.

<<Dødsveien>>

Hungersnøden på Afrikas horn i 2011

Halima Mohammed Awaile (43) og ektemannen tok med seg barna vekk fra Somalia på grunn av harde kamper i hovedstaden Mogadishu. – Vi vil gjerne reise tilbake, men slik situasjonen er nå, er det ikke trygt, sier 43-åringen da Bistandsaktuelt møtte henne og barna i familiens hjem i flyktningleiren Kakuma nord i Kenya. Fra venstre: Aini Hassan Ibrahim (15), Mohammed Hassan Ibrahim (23), Halima Mohammed Awaile (43), Khadar Hassan Ibrahim (21) og Abdi Hassan Ibrahim (10). FOTO: ESPEN RØST

fordrev hundretusener av somaliere. Ifølge en fersk rapport fra FEWS NET (Famine Early Warning System Network) finansiert av USAID, drepte sultkatastrofen anslagsvis 260 000 mennesker. De nye tallene står i sterk kontrast til tidligere anslag på under 100 000.

Mange organisasjoner har tidligere hevdet at titusener døde unødvendig på grunn av treg respons fra det internasjonale samfunnet. Det har også blitt fastslått i flere rapporter at islamistene i al-Shabaab hindret nødhjelpen å komme frem.

Ifølge nyhetsbyrået AP har den

ferske rapporten de mest presise anslagene på hvordan hungersnøden påvirket hundretusener av somaliere; mange gikk hundrevis av mil for å nå leirene på andre siden av grensa i Kenya og Etiopia. Og utallige familier mistet barn eller eldre, på det som ble kjent som «dødsveiene», skriver nyhetsbyrået.

– Sommeren 2011 stod jeg på grensa mellom Somalia og Kenya. De historiene flyktningene fortalte var helt grusomme; bander angrep familier på flukt. De bandt mennene fast til trær mens de måtte se på at kvinner og barn ble voldtatt, forteller tidligere regional

Kakuma er som et fengsel. »

Khadija Alqisow Yabarrow (33), flyktning fra Somalia

rådgiver i Flyktninghjelpen, Astrid Sehl.

Verdens største

Da Sehl første gang kom til Dadaab for fem år siden, bodde rundt 220 000 flyktninger i leirene vel 80 kilometer fra grensen til Somalia.

– Tørken og den påfølgende sultkatastrofen i 2011, førte til at 165 000 somaliere la i vei gjennom bushen for å få livreddende hjelp. Jeg vil aldri glemme hordene av mennesker som kom til fots. De hadde slitt seg gjennom bushen i uker og måneder for å få hjelp, sier Sehl.

Hun forteller om to småjenter som

kom med sin døde mor på en eselkjerre. Bønder med buskap så magre at de falt om og døde én etter én. En desperat sønn som skrek på legehjelp til sin gamle mor, som lå bevisstløs og var så mager at Sehl trodde hun allerede var død.

– Så kom tv-kameraene. Og penge. Men oppmerksomheten varte ikke. Året etter var den borte. Og i dag er det fortsatt et skyhøyt antall flyktninger i leirene, mens budsjettene kuttes og hjelpeorganisasjoner trekker seg ut. Konsekvensen er at flyktningene lider mer enn noensinne, sier den norske hjelpearbeideren. →

22 Aktuelt

Kakuma ligner ikke stereotypene av en flyktingleir. Etter mer enn tjue år drift har leiren vokst til å bli en liten by. Med butikker, skoler og helsesentre. Mange flyktninger bor i hus med inngjerdet

Mange flyktninger i Kakuma selger matrasjone de får fordi de har skaffet seg inntekter på andre måter inne i leiren. Familien Awaile driver en liten kiosk i leiren. På kjøkkenet har de et stort matlager.

FOTO: ESPEN RØST

Kenya vil ha flyktingene ut

KENYA HUSER FLERE somaliske flyktninger enn noe annet land i regionen. Det er både dyrt og bidrar til lokale spenninger. I lys av utviklingen i nabolandet har myndighetene i Kenya flere ganger de siste månedene tatt til orde for en omfattende retur av somaliske flyktninger.

I desember bestemte regjeringen at somaliske asylsøkere i hovedstaden Nairobi skulle sendes kollektivt tilbake til flyktingleiren Dadaab. Det førte til voldelige opptøyer.

I en uttalelse fra presidentens kontor i januar i år het det at «regjeringen har til hensikt å flytte alle flyktninger som oppholder seg i urbane områder, til Dadaab og Kakuma og deretter til sine hjemland, når nødvendige ordninger er på plass».

Da Kenyas forrige president

Mwai Kibaki møtte Somalias ferske president Hassan Sheikh Mohamud i fjor, uttalte han at livet i en flyktingleir er uten «verdighet». Han la til at han ønsket å returnere de tusenvis av somaliene som lever i leirene i Kenya.

Under den internasjonale høynivåkonferansen om Somalia i London forrige uke fulgte nyvalgt president Uhuru Kenyatta opp sin forgjengers uttalelser:

– Det er uholdbart å ha somaliske flyktninger i en leir på størrelse med den tredje største byen i Kenya. Vi har fortsatt den største befolkningen somaliere utenfor Somalia. Nå vil vi støtte retur og reetablering av somaliske flyktninger i deres fedreland, sa Kenyatta, ifølge CFM News.

I dag er Dadaab verdens største flyktingleir med nærmere en halv million mennesker og enorme problemer. Over ti tusen barn er født av foreldre som selv er født og oppvokst i leirene.

– Barna vokser opp i en høyst unormal situasjon som ingen barn bør oppleve. De kjenner ikke til noe annet liv enn å stå i kø for å få utdelt litt mat, hente vann og slepe tunge vannkanner etter seg i sanden, gå i skitne klær, få begrenset med helsehjelp, og aldri vite hva fremtiden vil bringe. Sikkerhetssituasjonen er blitt dramatisk forverret det siste halvannet året, og det er svært begrenset politiskapasitet. Seksuell vold og overgrep er utbredt. Flyktninger blir voldtatt, truet og drept. For noen er sikkerhetssituasjonen blitt så ille at de tar sjansen på å vende tilbake til Somalia igjen, forteller Astrid Sehl.

Astrid Sehl, Flyktinghjelpen.

– Kakuma er bedre

Halima Mohammed Awaile (43) og familien kom til Dadaab fra bydelen Wadajir i Mogadishu i mai 2008. De forlot den somaliske hovedstaden da kampene var svært harde mellom den afrikanske unions fredsbevarende styrker og islamistene i al-Shabaab. Familien var redde.

– Da vi fikk tilbud om å flytte til Kakuma, gjorde vi det. Det var så mange problemer i Dadaab. Her kan barna gå på skole og vi har nok mat, sier Awaile.

Nå bor 43-åringen sammen med mannen og 7 av barna i et forholdsvis stort hus med tre soverom, et stort forsamlingsrom og kjøkken. Huset er satt opp av leire og plankebiter, med blikk-tak. Dørene er satt sammen av emballasje fra USAID. En stor inngjerdet gårdsplass omslutter huset.

ektemannen er ikke hjemme når Bistandsaktuelt får komme på besøk. Han er på arbeid et annet sted i leiren, der familien driver en liten kiosk. På kjøkkenet står flere sekker med ris, og en stor sekk med sukker.

Flyktet fra vold

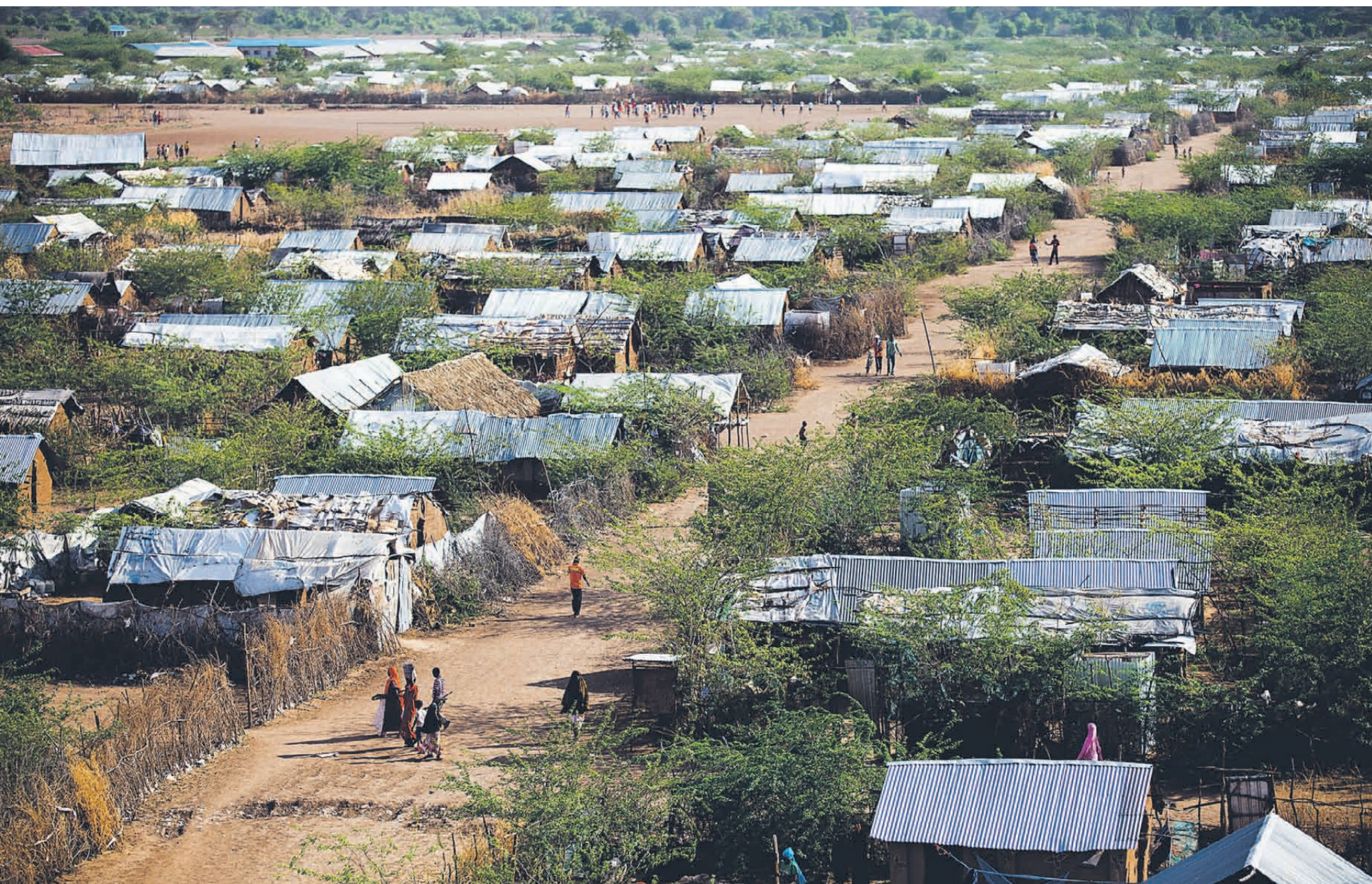
– Vi har et godt liv her i Kakuma. Alle de forskjellige nasjonalitetene lever i harmoni med hverandre. Det er bra. Men vi ville heller bodd i Somalia hvis det var mulig. Om det blir fredfullt igjen, slik det var på Siad Barres tid, ville jeg reist hjem med det samme. Men slik er det ikke; Somalia er bygget opp av ulike klaner, og de kjemper mot hverandre, sier 43-åringen, og forteller om hendelsen som utløste at de forlot hjemlandet.

– En kveld de to eldste guttene mine var på kino, gikk en bombe av i lokalet. Ekstreme religiøse, som ikke likte at det ble vist filmer offentlig, stod bak bombene. Det var hundrevis der. Heldigvis ble ingen drept, men mange ble skadet. På den tiden var det daglige skyteepisoder, bomber og harde kamper i Mogadishu; så vi bestemte oss for å dra, forteller Awaile.

Selv om Awaile mener livet i Kakuma er bedre enn det ville vært i Mogadishu akkurat nå, sier hun det er mange problemer knyttet til det å leve i en flyktingleir også.

– Det er ikke trygt her heller. Daglig er det hendelser, som tyveri og voldtekt. Så jeg håper å kunne forlate Kakuma så snart det er mulig.

– Det viktigste for meg er å bo et sted der det er fred og stabilitet, og så vil jeg gjerne kunne gi barna en utdanning. Det beste hadde vært om det var i Somalia. Men sånn som det er nå klarer ikke Den afrikanske unionens styrker

gårdsplass, og «byen» har både en overklasse og en underklasse. Mange er totalt avhengige av matrasjoner og annen hjelp. FOTO: ESPEN RØST

å stabilisere Somalia alene, sier Awaile. Moren antyder at slamistene i al-Shabaab bruker flyktningleirene i Kenya for å hvile.

– Det er smertefullt å se al-Shabaab-krigere som gjemmer seg i leirene og later som om de er flyktninger. Men det er vanskelig å være hundre prosent sikker på om noen er al-Shabaab, om de bare sympatiserer, eller hva slags link de har til gruppen.

Hun forteller at al-Shabaab-soldater som bor i leiren ville nektet, om de ble konfrontert, men hun vet ikke hvor mange som eventuelt gjemmer seg i Kakuma. Problemet er antageligvis større i Dadaab.

Den 21 år gamle sønnen Khadar bryter inn:

– Slik det er i Somalia nå, kan vi ikke dra tilbake. Foreløpig er det ikke trygt, man kan bli drept for ingenting om man er uheldig. Men det skjer mye bra i Somalia. Kanskje er det bedre om noen måneder, sier 21-åringen.

– Selv om det er tryggere i Kakuma enn i Somalia, så har vi jo ingen fremtid her. På ett eller annet tidspunkt må vi flytte, sier han.

For tidlig å returnere

Retur av somaliske flyktninger seiler nå opp som et av de største politiske spørsmålene ettersom regjeringshæren og dens allierte tar kontroll over flere og flere områder i de sørlige og sentrale delene av Somalia.

– Det er viktig at man ikke skjærer alle somaliere i utlendighet over en kam: Det er forskjell på en somalisk businessmann fra Minnesota som har midler til å re-etablere seg i hjemlandet, og en enslig mor som bor med en stor ungeflokke i flyktningleirene

Dadaab eller Kakuma, sier Astrid Sehl.

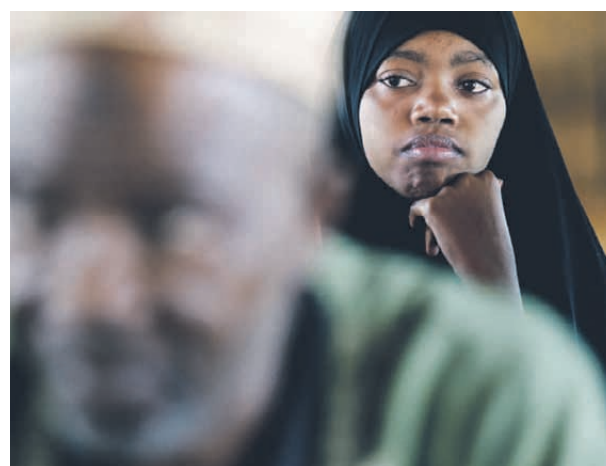
Og det er grunn til bekymring om flyktningsituasjonen utenfor Somalia. Kenya har vært enormt gjestfrie, sammenlignet med nesten alle andre land i verden, men nå presser de på for å sende flyktingene hjem igjen, hevder Sehl.

– I Dadaab har sikkerheten blitt forverret. Leiren ligger i de lovløse grenseområdene, og den forverrede sikkerhetssituasjonen ses av mange som hevnaksjoner for Kenyas militæraksjoner inne i Somalia. Konkret har dette resultert i veibomber som rammer kenyansk politi, økning i ran, vold og voldtekter og vi er bekymret over at unge mennesker er blitt rekruttert til væpnede grupper, sier Sehl.

Internt fordrevne

I tillegg er den humanitære situasjonen kraftig forverret. Summen av dette har ført til at flyktninger tar sjansen på å dra inn i Somalia igjen; til tross for at det ikke er trygt der de kom fra, eller de har tilgang til grunnleggende tjenester. Islamistene i al-Shabaab er drevet ut av de store byene i Somalia. Piratvirksomheten er bortimot utradert. Men 1,3 millioner er internt fordrevne. Å bygge et nytt land, med klanmotsetninger, overflod av skytevåpen og ukentlige terrorangrep, er i beste fall utfordrende for Somalias nylvalgte regjering.

– De som returnerer risikerer en tilværelse på flukt i eget land. Det vil ikke gagne Somalia om vi får enda flere internt fordrevne. Somalia har vært i krig og konflikt i tjue år og har en stor jobb å gjøre for å ta vare på alle dem som allerede er fordrevet internt. Det er altfor tidlig med en massiv retur av flyktninger til Somalia, sier Sehl. ■

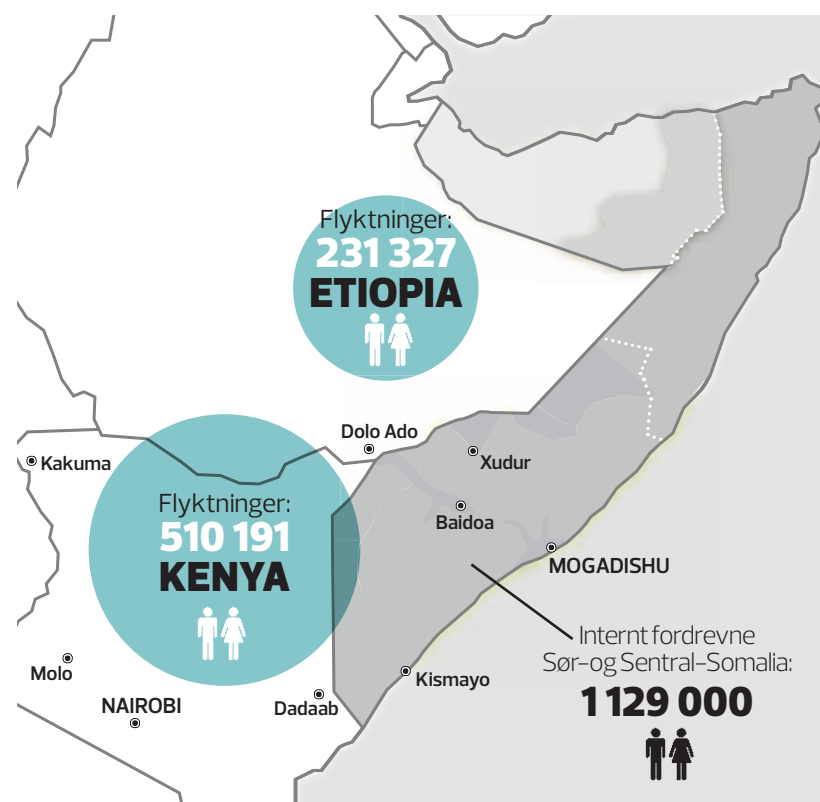

Khadija Alqisow Yabarow (33) betegner flyktningleiren Kakuma på grensen til Sør-Sudan som et fengsel, og håper hun og familien kan returnere til Somalia så snart det er trygt.

FOTO: ESPEN RØST

« Det er smertefullt å se al-Shabaab-krigere som gjemmer seg i leirene og later som om de er flyktninger. »

Halima Mohammed Awaile (43), flyktning fra Somalia

24 Reportasje

Fredspris- skolen i Kongo

Skoler og hus ble brent ned da opprørerne angrep landsbyen Neema i DR Kongo. Fem måneder senere sitter barna på steiner og får undervisning i friluft. Dette er mulig takket være prispengene EU fikk da organisasjonen fikk tildelt Nobels Fredpris i fjor. **Av Jan Speed i DR Kongo**

– **Å** studere utendørs er ikke lett. Noen ganger må alt avbrytes fordi det regner. Å sitte i solen er også veldig varmt, sier elevrådsleder Ndaguwenimana Ntegereje. Tolvåringen har, i likhet med de fleste elevene her og i naboskolen, allerede måttet flykte tre ganger i sitt liv. Hver gang mister barna og ungdommene viktig skolegang.

FNs nødhjelpskoordinator (OCHA) regner med at det er 914 000 internt fordrevne i provinsen Nord-Kivu, og nesten tilsvarende antall i Sør-Kivu i det østlige DR Kongo. De fleste fordrevne bor i lokalsamfunn. Rundt 114 000 bor i leirer.

Etnisk hat

I Neema blusset konflikten mellom de etniske gruppene hutu og hunde opp da en mann ble drept i fjor høst. Væpnede grupper slåss. Hus og skoler ble brent. Familier flyktet i ulike retninger.

– Det er ikke bare mangel på bygninger som er problemet. Det er nå fire måneder siden kampene. Folk flyktet enten bort herfra eller kom hit fra andre steder der det var uro. Foreldre forlot åkrene sine, og har ingenting å

høste. Elevene er sultne, forteller rektor Victoir Twagiragasira.

Større konflikt

Konfliktene i landsbyene er en del av et større konfliktbilde i det østlige DR Kongo. Kamp om jord, etniske motsetninger, en svak stat og væpnede grupper inngår. Krisen toppet seg igjen i november og desember i fjor, slik det har gjort en del ganger tidligere siden de første Kongo-krigene i 1993.

Elevene rekker opp hendene og roper ut svar til læreren som står ved tavlen som er lent mot gress-skråningen.

Viktig oppgave

Å gi barn i konfliktområder adgang til undervisning er en prioritert oppgave for både Flyktninghjelpen og Redd Barna. De har sammen fått tildelt sju millioner kroner fra EUs hjelpeorganisasjon ECHO til å fremme utdanning i krise. Dette er prispengene EU fikk da organisasjonen fikk tildelt Nobels fredspris i fjor.

På toppen av høyden utenfor byen Katala ligger tre skoler ganske nær hverandre. Her går elever fra byen

Elevene får utdelt en skolepakke som inneholder skrivebøker, blyant, kulepenn, fargestifter og linjal. Plastposen er deres skolesekk.

FOTO: JAN SPEED

«Jeg håper bare at opprørerne ikke kommer hit.»

Elev Beatrice Tumusifu

sammen med internt fordrevne. Det var først når ECHO-prosjektet med Nobelmidlene begynte i februar at barna til de fordrevne familiene kunne gjenoppta skolegangen. Barna har kjent angst og frykt på kroppen.

– Det er vanlig å oppleve konflikt her. De to stammene, hutu og hunde, kommer ikke overens. Ofte dreier det seg om dyrking av jord. Vi hadde ikke klart oss uten støtte fra Flyktninghjelpen. Det blir ingen løsning så lenge det er konflikt, sier landsbybeboer Ndaja Mbaje.

Rundt 10. november i fjor ble en hutu drept i åkeren av en væpnet gruppe alliert med hunde. Da hutumilitsen dro for å hente liket, ble det

kamper. Alle hus ble påtatt.

– Hele landsbyer flyktet. Hundefolk flyktet i en retning, hutuene kom hit. Vi hadde lite med oss, forteller Bahati Theophile. Han leder en leir med internt fordrevne som ligger på et høydedrag i nærheten av en militærbase. 1600 husholdninger flyktet hit da urolighetene blusset opp. Noen fikk husly i landsbyen i nærheten. De andre bodde først bodde i skolene og i kirken, før de fikk plastpresenninger av Røde Kors og bygde seg små hytter.

– Noen dro tilbake til åkrene sine i går for å høste mat. De ville heller forsøke enn å dø av sult her. De ble angrepet. Kvinner ble voldtatt og

De tidligere barnesoldatene må skjule sin identitet. Opprørsgrupper forsøker ofte å rekruttere tidligere soldater i leirene. FOTO: JAN SPEED

Barnesoldater

I Lushebere-leiren for internt fordrevne i det østlige DR Kongo går tidligere barnesoldater på skole. De fleste er bare 12–13 år gamle. Mange av dem var dødsfiender for kort tid siden. **Av Jan Speed i DR Kongo**

«DANIEL» VAR MED i den væpnede gruppen, Nyatura. Ved siden av bandtittvirksomhet liker gruppen å fremstå som en slags forsvarsgruppe for etniske hutuer i denne delen av DR Kongo.

– Jeg var fattig og Nyatura sa «dersom du blir med oss så får du penger». Jeg så ikke noe til pengene. Jeg ble brukt til å bære tunge våpen og så flere drap. Da jeg fikk sjansen løp jeg min vei. Nå kan jeg ikke vende tilbake

til området der Nyatura er, forteller «Daniel».

Det er rundt 10 større opprørsgrupper i det østlige Kongo. Samtlige bruker barnesoldater i større eller mindre grad. Noen tvangsrekrutteres, mens andre barn melder seg frivillig.

«Petrus» sitter lenge og lytter før han tar ordet. Han ble også med i Nyatura for pengenes skyld.

– De ga meg opplæring i våpenbruk,

mennene torturert og pisket, forteller Theophile.

Tar igjen

Da vi ankommer skolene på ettermiddagen pågår undervisningen fortsatt. Alle elevene fra leiren og landsbyen studerer sammen om formiddagen. Om ettermiddagen kan elever som er fordrevne få ekstra undervisning for å kunne raskt komme inn i normal skolegang igjen. Å sørge for at de elevene som ligger etter i undervisningen får ekstra hjelp til å ta igjen det tapte er sentralt i krisehjelpen. Flyktninghjelpens utbetaling av lønn til lærerne gjør at elever som er blitt fordrevet og elever med

svært fattige foreldre igjen får sitte på skolebenken. Skolene får enkelt undervisningsutstyr, fritidsutstyr som fotballer og hoppetau, samt i noen tilfeller hjelp til å utbedre eller bygge klasserom. Undervisning om barnrettigheter, hygiene og hiv og aids inngår i opplegget.

Flyktninghjelpen betaler også eksamensavgiften til elever som tar avgangseksamen etter sjetten klasse.

Matmangel

På en annen skole, Rurambo, er det over 100 elever i førsteklasse, men det er kun 36 i sjetten klasse.

– Her i leiren mangler folk mat. Etter hvert som barna blir eldre må

«Mange av barna her er traumatisert.»

Undervisningsdirektør Emmanuel Maniriho

Se video på nett

bistandsaktuell.no/multimedia

I dag sitter de utendørs på steiner. Snart skal det bygges ordentlige klasserom.

FOTO: JAN SPEED

– Utdanning er neglisjert

UTDANNING ER FORTSATT den mest neglisjerte delen av det internasjonale samfunnets respons på kriser, mener norske hjelpeorganisasjoner.

– Bare to prosent av den internasjonale nødhjelpen går til utdanning. Selv om utdanning i krisesituasjoner har kommet litt høyere på den internasjonale agendaen etter initiativet til FNs generalsekretær, er det fortsatt langt igjen til målet om at fire prosent av kriseresponsen skal gå til utdanning, sier Silje Skeie, utdanningsrådgiver i Flyktninghjelpen.

Organisasjonens programdi-

rektør i DR Kongo, Sigve Andera, mener programmet med utdanning i kriser er viktig.

– Vi bidrar til at elever kommer inn i skolesystemet igjen. Men det er ikke mye vi kan gjøre for å omforme utdanningssystemet, sier han. Det er fortsatt slik at jenter slutter på skolen raskere enn gutter.

Mindre enn fem prosent av Kongos begrensede statsbudsjett går til utdanning. Lærere ute i distriktene får sjelden lønn, eller blir ikke skikkelig registrert. Undervisningen de gir er ofte preget av pugging og lite oppmuntring til selvstendig problemløsning.

de hjelpe sine foreldre å finne mat, forteller rektor Gasana Muhanga.

På noen av skolene opplever foreldrene det som urettferdig at de mest sårbare elevene får gratis skolegang.

– De sier at siden det er en utenlandsk organisasjon her så vil de ikke lenger betale skolepenger. De fleste er fattige og mange er også internt fordrevne, men de har litt mer å rutte med enn de andre. Vi forsøker å forklare dem at alle må bidra og støtten fra Flyktninghjelpen dekker bare noen av utgiftene, forteller en rektor.

Barnevennlige områder

Det ropes entusiastisk ut i klasserommene. Konsentrasjonen er intens når

elevene skal løse oppgaver. Men den beste tiden på dagen er ettermiddagen da fritidsaktivitetene begynner. Flyktninghjelpen har i flere leirer etablert barnevennlige områder – steder der barn skal føle seg trygge. I den store leiren Lushebere som klenger seg til bratte skråninger begynner fritidsaktivitetene med litt sang, klapping og dans ledet av hjelpere i Flyktninghjelpens oransje skjorter.

– Mange av barna her er traumatisert. Noen har sett foreldrene bli drept, sier undervisningssenterets direktør Emmanuel Maniriho. Etter samlingen med sang løper elevene til klasserom for å lære søm, kurvfløting eller snekkerarbeid. ■

på skolebenken

hvordan man skulle bevege seg under kamper, og hvordan vi skulle beskytte kommandanten. En dag hadde jeg som oppgave å hente en avhopper som vi skulle henrette. Da jeg skulle få tak i et tau for å binde ham, løp han sin vei. Kommandanten ropte at jeg måtte skyte. Jeg traff ham i beinet og han falt ut i sukkeråkeren. Kommandanten og jeg forlot stedet. Neste dag var det folkeopprør i landsbyen. De var forbannet fordi vi hadde skutt mannen. Generalen refset kommandanten. Da jeg så det, fryktet jeg at jeg ville bli ofret og slått i hjel. Da løp jeg, sier «Petrus».

Ville ikke drepe

Nyatura-gruppens erkefiende i om-

rådet er den hunde-talende gruppen Den patriotiske alliansen for et fritt og uavhengig Kongo (APCLS).

– APCLS var på vei gjennom området der jeg bodde på den andre siden av Lushebere. De tvang meg til å bli med dem, forteller «Vincent».

– De lærte meg å bruke våpen. Jeg var med i militsen. En dag tok de en mann til fange som de skulle drepe. Jeg fikk i oppdrag å gjøre det. Jeg syntes synd på han og mente at han var uskyldig, og lot ham flykte. Da sa gruppen at de ville drepe meg. Derfor måtte jeg flykte, sier «Vincent».

En annen gutt var også med APCLS. Hans oppgave var å stjele geiter for opprørerne. Han valgte å flykte da

«Dette har forandret våre liv. Vi tenker ikke lenger som soldater.»

Tidligere barnesoldat «Adelle»

Se video på nett

bistandsaktuell.no/multimedia

han forstod at eierne av geitene var ute etter å drepe ham.

«Adelle» og hennes eldre bror var på vei til markedet for å kjøpe mat da de begge ble tatt med makt av APCLS-soldater.

– De lærte oss å bruke våpen. Etter fire måneder fikk jeg bud om at min mor var død og skulle graves, uten at noen av hennes barn var tilstede. Da valgte jeg å rømme. Min bror ble igjen og er nå blitt en offiser i APCLS, forteller «Adelle».

En mindre gutt ble tvunget til å følge med av en annen hutugruppe, FDLR. De brukte han som spion på folk som hadde kveg de kunne stjele eller kartlegge bevegelsene til personer de hadde tenkt å myrde. Da han skulle hente vann en dag, løp han sin vei.

Forandring

Barnesoldatene innrømmer at da de

kom til leiren var de nok ganske ville. De hadde lett for å ty til vold og slå andre. De stjal og hørte ikke på de voksne.

– Vi hadde en militær tenkemåte, med dårlige vaner, sier «Vincent».

Flyktninghjelpen har en rekke rådgivere i leiren som bidrar med yrkesopplæring og fritidsaktiviteter på «barnevennlige-områder» i leiren. I tillegg fikk de klær og såpe, og et tilbud om hurtig-undervisning, slik at de kan gjenoppta vanlig skolegang.

– Dette har forandret våre liv. Vi tenker ikke lenger som soldater. Vi er nå mer sammen med andre, forteller «Adelle».

Det er fortsatt folk i leiren som peker på de tidligere barnesoldatene og sier at «de er militære».

– Men hvis det er et ord jeg ikke vil høre eller ha noe med er det «militære», sier Adelle. ■

26 Reportasje

De siste fem årene har over 400 hjelpearbeidere blitt kidnappet. Og det skjer stadig oftere. I 2007 ble 46 hjelpearbeidere kidnappet, i 2011 var tallet 95. Av disse ble 11 drept.

12 dager han aldri vil glemme

35 år gamle Gert Danielsen fra Nannestad ble kidnappet i Jemen i fjor. I løpet av 12 dager som gissel fryktet han flere ganger for eget liv. Dette er hans dramatiske historie.

Av Tor Aksel Bolle

Og pass på at du ikke blir kidnappet nå da. Han stusser litt, moren pleier ofte å be han om å være forsiktig, men hun har aldri nevnt kidnapping før.

– Jada, mamma, ler han inn i mobiltelefonen mens han går bortover gata. – Slapp av, her i Sanaa er det trygt. Du trenger ikke bekymre deg.

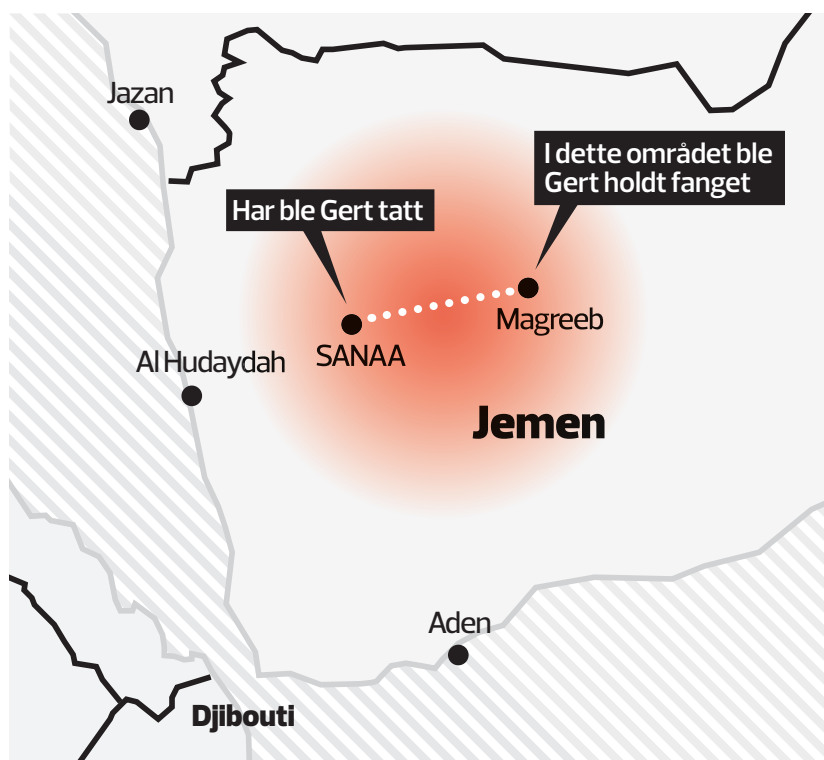
Gert Danielsen avslutter samtalen med nok en gang å gratulere faren med bursdagen. Per Danielsen fyller 66 år. Hjemme i Ringduevegen på Nannestad er foreldrene Per og Elisabeth, søsteren Renate og hennes forlovede Terje samlet for å feire. Det er en time tidsforskjell hjem til Norge.

I Jemens hovedstad er klokka rundt 23.45 lørdag 14. januar. Selv om det er

sent, er det fremdeles mye folk ute i gatene. En del små boder er fortsatt åpne, og man kan høre duringen fra dieselgeneratorer som forsyner dem med strøm. På kafeer og på stoler langs de trange gatene sitter menn som drikker te og røyker vannpipe. De fleste i typisk jemenittiske klær: en lang vid kjortel, gjerne en mørk jakke og sjal på hodet. Enkelte har den tradisjonelle buede dolken i beltet. En søtlig lukt av krydret vannpipetobakk ligger i lufta.

Erfaren

Gert Danielsen kjenner at han er sliten. Det har vært nok en lang dag på FN-kontoret. Men mens han går der i Sanaa sentrum denne lørdagskvelden kjenner han også på hvor godt han trives i Jemen. Han liker jobben hvor

han har ansvaret for prosjekter knyttet til demokrati og menneskerettigheter.

Jemen er et fattig land preget av mange års uro og konflikter, med en politisk kultur som er svært annerledes enn i Europa. I store deler av landet er det stammeledere som styrer. Så jobben er full av utfordringer, men også spennende og lærerik. Som utlending blir han møtt med varme og vennlighet. 34-åringens ærlige, direkte væremåte og hans omgjengelighet gjør at han er godt likt.

Selv om han fortsatt er ganske ung, er Gert allerede en erfaren bistandsarbeider. Som 16-åring fikk han stipend til å gå på United World College i USA. Det var der han bestemte seg for at han ville jobbe med internasjonale spørsmål. Siden ble det studier i Skottland og Argentina. Og

så jobber i Guatemala, Colombia, Sør-Afrika og Panama. Han snakker engelsk, spansk og portugisisk, samt litt fransk og italiensk. Jobben i Jemen er hans første oppdrag i et arabisk land.

På jakt

Klokka nærmer seg midnatt. Gert har ikke lyst til å gå tilbake til den tomme leiligheten riktig ennå. Han bestemmer seg på impuls for å klippe håret og går inn døra til en lokal frisørsalong. Et par karer sitter og drikker te i det lille lokale. De smiler og nikker til ham.

Omtrent samtidig som Gert Danielsen setter seg til rette i frisørstolen i Sanaa sentrum kjører en mørk firehjulsdrevet bil med sotede vinduer rundt i byen. Bilen er gammel og slitt. Tre menn sitter inne i den. De er alle bevæpnet med hver sin kalasjnikov, det vanligste automatgeværet i denne delen av verden. Mennene tygger khat og røyker. De ser etter en utlending.

Frisøren legger fra seg saksen. Han er ferdig. Gert kaster et blikk i speilet. En slank, kortklipt, blond mann med blå øyne ser fornøyd tilbake på han.

« – Hva heter du? Hvor er du fra? – Gert Danielsen, jeg er norsk. Norsk! »»

«Ikke bli stresset, pappa, men jeg er blitt bortført.»

Gert Danielsen i telefonsamtale med sin far.

Han fisker fram 1500 realer (cirka 35 kroner) fra lomma og betaler. Han går ut i den kjølige kveldslufta.

Leiligheten ligger om lag et kvarters gange unna. Han spaserer ut på Hadda street, en av hovedgatene i Sanaa. Det er en av byens mer moderne gater. Den har et slags asfaltdekke og trafikk i begge retninger. Fortsatt er en del mindre boder og butikker åpne, men byen er i ferd med stenge. Gert går mot kjøreretningen, av gammel vane. Det er en enkel sikkerhetsregel han pleier å følge, selv om han føler seg trygg i Sanaa. Men det skal vise seg at forholdsregelen ikke hjelper Danielsen denne lørdagskvelden.

– Han skyter meg!

Han merker at en mørk bil, med sotede vinduer glir sakte mot ham. Han stusser over en stor plastblomst på panseret.

Kanskje de har vært i et bryllup og er på vei hjem, tenker han. Han kjenner en svak uro og snur seg halvveis mot bilen i det den kjører forbi. Han ser at den stopper.

Fra nå av går alt veldig fort, men samtidig veldig sakte. Den høyre bakdøra går opp. En mann kledd i lang hvit kjortel og sjal på hodet kommer ut av bilen. Mannen ser ut til å være i slutten av 20-årene og har skjegg og bart. I hendene holder han en kalasjnikov. Gert ser det blinke i metallet på våpenet. Han ser rett inn i det svarte hullet i munningen.

Han har tenkt å skyte meg. Nå er det slutt, tenker han. Alt rundt ham: lydene av bilene, dursingen av generatorer, folk som snakker, blir borte. Han hører sitt eget hjerte dunke og ser bare mannen som skal skyte ham. Ser bare han og geværet.

Men mannen skyter ikke. Han gjør en bevegelse med våpenet og sier med høy stemme: Kom deg inn i bilen!

Gert gjør som han får beskjed om. Mannen med våpenet setter seg inn og smekker igjen døra. De kjører avgårde.

Han husker fortsatt spørsmålene som ble kastet mot han: – Hva heter du? Hvor er du fra? – Gert Danielsen, jeg er norsk. Norsk! – Hvem jobber du for? – Jeg jobber for FN – Forente Nasjoner.

Gert Danielsen satt 12 dager fanget på dette rommet et sted i Magreeb-provinsen. Bildet er tatt av kidnapperne.

Han gjentar det flere ganger: – Forente Nasjoner!

De må skjønne at jeg ikke er amerikaner, tenker han.

Al Qaida?

Gert kan såpass med arabisk at han vet at USA og FN høres likt ut på dette språket. I Jemen har USA stått bak flere droneangrep rettet mot den lokale avdelingen av Al Qaida. Amerikanere er ikke populære i landet. Han vet at han kan være i større fare hvis de tror han er fra USA.

Alle de tre i bilen har våpen. De spør gjentatte ganger om hvem han er og hvem han jobber for. Han forsøker så godt han kan å svare på arabisk. Svarene hans ser ut til å forvirre kidnapperne, de diskuterer seg i mellom og han hører at FN blir nevnt flere ganger.

Tankene raser gjennom hodet på den norske FN-arbeideren: – Hvem er disse folkene? Al Qaida?!?!? Nei, de er ikke maskerte og har på seg vanlige jemenittiske klær: kjortler og sjal. De har våpen, men det er helt vanlig i Jemen. Kanskje de tilhører en av

Kidnappinger

■ Kidnappinger er den formen for angrep mot hjelpearbeidere som har økt mest de siste årene. I 2003 ble 7 hjelpearbeidere kidnappet, i 2011 hadde antallet økt til 95.

■ I de fleste tilfeller blir de kidnappede satt uskadd fri, men likevel får altfor mange kidnappinger et tragisk utfall: I gjennomsnitt ender om lag 15 prosent av kidnappingene med at gislene blir drept.

■ Afghanistan, Somalia, Irak og Sudan er de landene med størst risiko for hjelpearbeidere.

Kilde: Aid Worker Security Database

stammene?

Han får lov til å tenne seg en røyk, er forsiktig når han tar lighteren ut av lomma. Han sitter rolig og forsøker å virke rolig: svare rolig. Han vil ikke at de skal bli stresset. De ber om mobiltelefonen hans og tar ut batteriet.

– Har du flere telefoner? spør mannen i setet ved siden av han

– Ja, en Iphone.

– Få den også.... Bare slapp av, dette skal gå bra....

Gode relasjoner

Mannen snur og vender forvirret på Iphonen. Gert må hjelpe han med å ta ut sim-kortet. Gert har allerede begynt å tenke på hvordan han oppfører seg. Han prøver å være høflig og imøtekommende. Prøver å etablere så gode relasjoner som mulig. Ingen brå bevegelser. Gjennom karrieren har han deltatt i flere sikkerhetskurs og opplæring i konflikthåndtering. Nå slår lærdommen inn.

De nærmer seg en kontrollpost, en veisperring med soldater. Mannen til høyre for Gert legger et mørkt klede over han. Han kjenner pulsen stige igjen.

– Hva skjer nå? Dekker de ham til for at han ikke skal se hvor de kjører? Igjen kjemper han for å beholde roen – men klarer det. Gjennom kledet og gjennom de mørke bilvinduene ser Danielsen en ung soldat fra regjeringshæren kikke inn i bilen

– Reagér da! tenker han. Ser han meg ikke?

Soldaten står rett utenfor bilen og dette er den eneste gangen under kidnappingen Danielsen tenker på å flykte. Håndtaket på bildøra er rett ved siden av hånda hans. Kanskje han bare skal rive opp døra og kaste seg ut? Men like fort som tanken er tenkt, slår han den fra seg. Det ser ut til at det bare er en ung soldat som bemanner posten. Kidnapperne hans er tre, alle med våpen.

– Det er for usikkert, risikoen er for høy, tenker han.

De kjører ut av Sanaa sentrum. Danielsen forsøker å følge med, han prøver å huske veiskilt, prøver å anslå retning og fart. Bilen har en digital klokke på dashbordet som gjør det lett å følge med på tiden. Klokken nærmer seg nå 01.00. De passerer flere kontrollposter. De kjører videre. Lysene fra Sanaa forsvinner sakte bak dem. Det blir lenger mellom husene, veien blir dårligere. Mennene tygger khat hele tiden. De tilbyr Danielsen noen grønne blader også. Han takker ja. Igjen for å skape en relasjon, vise seg som et menneske, skape et bånd mellom dem.

De suser videre gjennom mørket. Opp i fjellene. Veiene blir dårligere. →

28 Reportasje

Danielsen klemmer en kollega fra UNDP etter frigivelsen.

FOTO: NOEMAN ALSAYYAD/AFP/UNDP/SCANPIX

Trygt tilbake i Sanaa etter 12 dager i fangenskap. FOTO: REUTERS/SCANPIX

Svinger av

Plutselig svinger bilen av veien. Gert Danielsen kjenner igjen på frykten, hjertet hamrer i brystet og munnen blir tørr. Han retter seg litt opp og prøver å se ut av de sotede rutene.

– Slapp av, dette kommer til å gå bra, sier mannen i forsetet uten å se på han.

Det eneste som bryter det massive mørket rundt dem er billysene som danser over det golde landskapet. De kjører innover på en slags slette. Bilen gynger og knirker. Gert kan så vidt skimte det mørke metallet i kalasjnikoven i fanget på mannen som sitter ved siden av han. Flukt virker helt nytteløst. Han aner ikke hvor han er, og de tre mennene han sitter sammen med i bilen har våpnene sine enten i fanget eller rett ved siden av seg.

Bilen stopper. Mobiltelefonen til mannen i forsetet ringer og han svarer kort før han legger på. Det går noen minutter. Så noen til. Gert hører motorlyd som gradvis kommer nærmere. Han ser lysstrålene som skjærer gjennom mørket. To pickuper svinger inn foran dem. Han skimter menn på lasteplanene. 10-12 stykker til sammen, alle med våpen. To av karene i bilen han sitter i går ut. Mennene begynner å diskutere. Han prøver å fange opp hva de sier, men klarer det ikke.

De gestikulerer og virker som de er uenige om noe.

– Hvorfor diskuterer de? Vet de ikke hva de skal gjøre med meg? Hvem er disse mennene som kom nå? Igjen raser tankene gjennom hodet hans.

Skjer det nå?

Plutselig blir bildøra åpnet. En av mennene tar Gert i armen og geleider ham ut. Den kalde luften slår imot ham.

– Har de tenkt å skyte meg, så skjer det her og nå. Dette er kanskje mine siste skritt her i livet, tenker han. Samtidig som hjertet dunker og han vet at det kan være slutten, kjenner han en slags merkelig ro.

– Det er ingenting jeg kan gjøre, dette er ikke opp til meg. Det som skjer, det skjer, tenker han.

Men de fører han bare rolig bort til en de nyankomne bilene. Han får beskjed om å sette seg foran. En av de tre fra den forrige bilen setter seg siden av han. Like før de skal kjøre videre, husker Gert på telefonene sine. Han ber om dem, og får dem tilbake.

5-6 karer hopper opp på lasteplanet. Og så er de på veien igjen. – Hvem er du? Hvor kommer du fra? – Gert Danielsen, norsk. – Hvem jobber du for? – FN, Forente Nasjoner. Forente Nasjoner.

Igjen prøver han å skape kontakt. Tar en røyk, tilbyr dem, spør om de vil ha fyr. Søker øyekontakt og smiler forsiktig når han svarer på spørsmål. Samtidig kjenner han at hodet og kroppen er slitne. Han orker ikke å være taktisk lenger, orker ikke tenke. Han setter seg tilbake i setet, lener hodet bakover og gynger med bilens bevegelser. – Jeg får bare vente og se, tenker han.

Pressmiddel

De kjører lengre og lengre inn i fjellområdene, stadig lengre vekk fra områdene regjeringen har kontroll over. Inn i stammeområdene. Omtrent 45

« Du skjønner – det har skjedd noe. Ikke bli stresset nå, jeg har det fint og de behandler meg ok. Men jeg er blitt bortført. »

Gert Danielsen

minutter etter at de byttet bil, svinger bilen av veien igjen og kjører opp mot et typisk jemenittisk hus. Brun mur laget av sand, runde hjørner, én etasje.

Han blir ført over en liten gårds plass og inn i huset. Gjennom en smal gang og inn på et lite rom. I mørket skimter han en gutt på 10-11 år som sover på en madrass på gulvet. De vekker gutten, han setter seg opp og ser seg fortlumlet rundt.

– Du sover her, sier en av kidnapperne til Gert og peker på madrassen der gutten har ligget. Så går alle ut og Gert hører døren bli låst. For første gang siden han ble kidnappet er han alene. Han legger seg ned på madrassen og trekker et teppe over seg. Kjenner at han er stuptrøtt og sovner med en gang.

Når han blir vekket er klokka omtrent 6 om morgenen. Det er den norske hjelpearbeiderens første dag i fangenskap. Rommet han befinner seg i er lite, kanskje 3 x 4 meter. Det er gitter foran vinduene. Ikke noe glass i vinduene, men trelemmer. Grove sandfargede murvegger. Mange tepper på gulvet. En kraftig dør, med lås både på innsiden og utsiden. Det er væpnede vakter utenfor.

Mannen som vekket Gert forteller at karene som tok han kvelden før er sinte på myndighetene. Grunnen er at én fra deres stamme sitter fengslet, beskyldt for å ha drept fire regjerings soldater. Nå vil stammen bruke Gert som pressmiddel for å få den fengslede satt fri.

En vanskelig samtale

Det kommer flere inn i det lille rommet. Gert får beskjed om at han kan bruke telefonene sine. Han slår num-

meret til faren med en gang.

– Hei, pappa. Det er meg!

– Åh – det var tidlig. Jaja, jeg er våken uansett, jeg. Skal på et travkurs på Bjerke.

Gert hører på faren at han synes det er litt merkelig at han ringer. 35-åringen ringer ikke så ofte hjem, de tekster vanligvis og han pleier i alle fall ikke å ringe grytidlig, etter at de snakket sammen kvelden før.

– Du skjønner – det har skjedd noe. Ikke bli stresset nå, jeg har det fint og de behandler meg ok. Men jeg er blitt bortført.

Han hører et slags sukk fra faren. Det blir stille, han hører bare at faren puster tungt i den andre enden.

– Ok. Av hvem og hvor er du?

– Vet ikke, pappa. Men det kommer til å gå bra. Det er jeg sikker på. Du må fortelle det til mamma. Ok? På en forsiktig måte.

Han kjenner en klump i halsen, kjemper for å gjøre stemmen trygg og rolig.

– Det skal jeg gjøre.

– Jeg må avslutte, de er i rommet her sammen med meg.

– Ok, gutten min. Pass på deg selv da.

Gert legger fra seg telefonen. Han ser for seg faren i stua hjemme på Nannestad i Akershus. Ser for seg at han går inn til moren som fortsatt sover. Vekker henne og forteller henne hva som er skjedd.

Uvirkelig

Den første dagen går. Etter at han har ringt hjem får Gert også ringe til FN's sikkerhetssjef i Jemen. De snakker bare kort sammen, blir enige om at de skal ringe han tilbake så fort de

To dager etter at han slapp fri var Gert Danielsen tilbake i Norge.

FOTO: LISE ÅSERUD/SCANPIX

har fått mer oversikt. Gert er nå ganske sikker på at det han ble fortalt om morgenen stemmer: at kidnapperne ønsker å bruke ham som en brikke i forhandlinger med myndighetene.

Litt senere på dagen får han låne en pc med nettilgang. «Nordmann kidnappet i Jemen», leser han på VG.no. Det føles helt uvirkelig. Senere på kvelden får han en tv inn på rommet og skrur på CNN: «UN-official kidnapping in Yemen» ruller over nedre del av skjermen. Mens Gert sitter der og ser på tv, vet han at det allerede er mange som jobber med hans sak. Dessuten har han lært at de aller fleste kidnappinger av hjelpearbeidere ender bra – og løser seg i løpet av få dager.

Men han vet også at det er mye som kan gå galt – og at det av og til gjør det. Hjelpearbeidere blir kidnappet og drept hvert eneste år. Noen blir også sittende lenge i fangenskap.

Det Gert ikke vet er at han er i Maareb-provinsen, øst i Jemen. Det er en provins hvor regjeringen har svært liten innflytelse. Det er også en av provinsene hvor Al Qaida er aktive.

Usikkerhet som gnager

Dagene går. Gert etablerer en rutine. Han sover lenge, står opp og spiser. Forsøker å trene litt. Han har én samtale hver dag med UNDP. Den er nesten lik hver dag

– Hei. Hvordan går det med deg?
– Bra. Hva skjer?
– Vi gjør alt vi kan for å få deg fri.
– Hva er det som drøyer?
– Det kan vi ikke snakke om, og vi vet heller ikke alt, men vi vet at regjeringen er i forhandlinger. Det kommer til å løse seg.

Han blir behandlet ganske bra. En dag kommer de med linsevæske til kontaktlinnene hans, han må nesten flere litt.

Av og til får han gå ut i bakgården. Det er ikke mye til luftetur. Det er en to meter høy mur rundt huset, og han kan ikke se noe av området rundt. I stedet lar de ham få lov til å se en del på tv.

Relasjoner

Det er alltid folk på rommet hans. Han fortsetter med å være høflig og respektfull. Prøver så godt han kan å bygge relasjoner. Være et menneske, forsøke å gjøre det litt vanskeligere å se på han kun som en brikke de skal bruke i et spill. Samtidig er han realistisk: han antar at de som passer på han ikke avgjør noe som helst. Men allikevel jobber han videre: et smil her, en takk for maten der... Han har ingenting å tape på det.

En dag tar tre vakter han med ut til en liten appelsinlund. Det er deilig å gå en tur. Kjenne solen i ansiktet, se noe annet enn murveggene inne på rommet. Samtidig er det en påminnelse om at han er en fange. En av vaktene ber han posere med en kalasjnikov, de vil ta et bilde av han. Smilende rekker han geværet mot Gert.

– Nei, det blir jeg ikke med på. Aldri, tenker han og rister bestemt på hodet. Han vil ikke være med på «leken» deres. Det føles bra at de godtar avvisningen.

Det er gått over en uke nå. Det begynner å tære på. Usikkerheten er det verste. – Hvor lang tid kommer dette egentlig til å vare? Måneder?

Tankene kverner i hodet. Humøret svinger. Han håper det ikke blir satt i gang et militært angrep for å sette

ham fri. Han har sett vaktene med våpen – på taket og i gangen utenfor rommet. Han vet at han vil være ekstremt utsatt hvis huset blir angrepet.

– Vi drar i natt

Han er sliten, har vært fange i 12 dager nå. Mange ganger har de sagt at han skal bli satt fri. Hver gang har han blitt skuffet. Han vet ikke om det er ledd i et spill eller om det faktisk har vært noe på gang. Så skjer det igjen.

– Halv ett i natt drar vi, da blir du satt fri, sier en av vaktene.

– Inshallah! («hvis Gud vil!»), svarer Gert.

Men han tror ikke på det lenger. Den samme vaktene kommer tilbake. Det er bare gått en halv time siden han sa at han skulle settes fri seinere samme kveld.

– Finn sakene dine, vi drar nå. Du skal settes fri!

Gert samler sammen de få tingene sine: mobilene, en pakke røyk, et klesskift og toalettsakene de hadde kjøpt til ham. Klokka er om lag halv ni om kvelden. Han blir geleidet ut i en ventende bil. Nok en gang sitter han i en bil som kjører gjennom det mørke fjellandskapet med tause bevæpnede menn rundt seg. Nå skjer resten ganske fort. De stopper utenfor et stort hus med mange menn utenfor. Han blir ført inn og presentert for den lokale sjeiken.

– Vi beklager så mye. De har vel behandlet deg bra, spør han.

– Jeg er ok.

Fri!

Han blir så kjørt til et hus som tilhører regjeringshæren. Der overnatter han. Neste morgen blir han plassert i

en bil. I følge med en annen bil kjører den mot Sanaa. Igjen omgitt av menn med våpen. Fortsatt frykter han at noe skal gå galt. Han vet at de er dypt inne i områder hvor regjeringshæren ofte blir angrepet. De kjører gjennom mange kontrollposter og han får beskjed om å sitte med ansiktet bak en avis fordi flere av disse sjekkpостene er kontrollert av opprørere.

Etter nesten 4 timers kjøring ruller bilen inn i Sanaa. Rundt en sving ser han flere FN-biler og kollegaene som står der og venter.

Han går sakte ut av bilen, ser den røslige skikkelsen til Jens Tøyberg Frantzen, den danske sjefen for FN i Jemen. Går bort til han. De sier ingenting, bare klemmer hverandre. Lenge. For første gang på nesten to uker kan han slappe av, senke guarden. Han kjenner tårene renne nedover kinnene. Det spiller ingen rolle om han gråter.

– Jeg er fri, det gikk bra. Jeg klarte meg, det gikk bra!

Epilog:

To dager etter at han ble satt fri lander Gert Danielsen på Gardermoen. Han blir møtt av familien. Etter en pressekonferanse drar han hjem til Nannestad. Noen uker senere er han tilbake på jobb – på FNs utviklingsprogramskontor i Oslo.

Kidnappingen var en tøff opplevelse, men han ble samtidig styrket i troen på at det er viktig for bistandsarbeidere i en gisselsituasjon å møte kidnapperne med respekt og empati. Han vet at han vil jobbe ute igjen. Men han vet også at han trenger tid til å bearbeide de 12 dagene han tilbrakte i et lite rom i Maareb-provinsen i Jemen. ■

Økonomi

I Angola, Statoils største utenlandsoperasjon, betalte det norske oljeselskapet like mye skatt i fjor som hele det norske bistandsbudsjettet på verdensbasis. Les mer nedenfor.

– Statoil må gjøre mer for folket

Kirkens Nødhjelp vil ha en offentlig kommisjon til å undersøke Statoils operasjoner i Afrika.

Av Even Tømte

– **A**frikanske ledere sier de ønsker investeringer. De støtter vi dem selvfølgelig i, men vi er opptatt av at fotavtrykket etter Statoil også skal komme folket til gode, sier Wenche Fone, leder for utviklingspolitisk avdeling i Kirkens Nødhjelp.

I Angola, Statoils største utenlandsoperasjon, betalte det norske oljeselskapet like mye skatt i fjor som hele det norske bistandsbudsjettet på verdensbasis. I Tanzania har Statoil nylig gjort store gassfunn, og ventes å trappe opp virksomheten i årene framover. Men hva gjør det norske oljeselskapet med samfunnene der det opererer?

– Det vet vi ikke nok om, mener Fone. Hun vil at regjeringen setter ned en kommisjon for å se nærmere på utenlandsoperasjonene til Statoil og andre statlige og halvstatlige selskaper.

– Utviklingsminister Heikki Holmås la nylig fram en fordelingsmelding som sier at Norge ikke skal gi stattil-stat-bistand til autoritære regimer. Da er det heller ingen grunn til at norske myndigheter ikke skal være like påpasselige med hvordan statseide selskaper opptrer, mener Fone.

Hun mener det bør stilles ekstra strenge krav til arbeidet med samfunnsansvar i land med omfattende korrupsjon og fattigdom, som Angola.

– Statoil opererer i land der det er

grove brudd på menneskerettighetene og omfattende korrupsjon. Statoil sier selv at de har nulltoleranse for korrupsjon. Vi mener det er behov for å gjøre mer enn i dag, og spør om det er mulig å operere i land som Angola uten å bli en del av systemet.

Stort dilemma

Kirkens Nødhjelp har engasjert forskere fra Fridtjof Nansens Institutt til å undersøke hvordan Statoil praktiserer sitt samfunnsansvar i Afrika sør for Sahara. Forskerne beskriver det norske oljeselskapet som «best i klassen» når det gjelder åpenhet og arbeid mot korrupsjon. Men spørsmålet om Statoil bidrar til økt korrupsjon blir likevel hengende i lufta.

– Selv om Statoil gjør alt riktig på sin side av bordet, så vil det være stor usikkerhet om hva pengene går til i et så korrupt land som Angola. Det er et kjempedilemma for Statoil, gitt selskapets nulltoleranse for korrupsjon.

« Vi mener det er behov for å gjøre mer enn i dag, og spør om det er mulig å operere i land som Angola uten å bli en del av systemet. »

Wenche Fone, leder for utviklingspolitisk avdeling i Kirkens Nødhjelp

Wenche Fone.

Måten Statoil følger opp denne på, er blant annet at de lærer opp sine egne ansatte og stiller krav om det samme til underleverandører. Men hvordan dette videre følges opp i praksis er mer usikkert, sier forskerne Pål Wilter Skedsmo og Heidi Bade ved Fridtjof Nansens Institutt.

Åpne, men kan bli åpnere

Statoil offentliggjør pengestrømmene fra sin virksomhet i alle land selskapet er involvert. Dette til dels mot lokale myndigheters ønske. Men selskapet kan være enda åpnere, mener forskerne.

– I Aserbajdsjan, der Statoil også opererer, gikk de utenlandske oljeselskapene i sin tid sammen om å offent-

liggjøre produksjonsdelingsavtalene. Dette er avtaler som bestemmer hvordan produksjonen fra olje- og gassfelt deles mellom myndigheter og oljeselskap. Nå er slike kontrakter definert som lover, og dermed offentlig tilgjengelige. I Tanzania, Mosambik og Angola er disse avtalene derimot ikke kjent. Det skaper problemer for sivilsamfunnet med å følge med på hva som skjer i petroleumssektoren, og gir grobunn for spekulasjoner, sier de.

Skedsmo mener Statoil bør vurdere om de kan ta mer samfunnsansvar enn det som er absolutt påkrevd.

– Korrupsjonen i Angola er en styringsutfordring som omfatter mye mer enn petroleumssektoren. Statoil

■ SKATT

Utstrakt bruk av skatteparadis

De hundre største børsnoterte selskapene i Storbritannia har til sammen opprettet 8311 underselskaper i skatteparadis. Bare to av dem opererer ikke i noen skatteparadis, ifølge en rapport fra Action Aid. Banken Barclays alene har over 120 underselskaper bare på Cayman Islands, hevder rapporten.

«**Jeg foreslår at utenlandske kjøpere går sammen om en internasjonal minstelønn. Den kan være rundt 50 cent i timen, dobbelt så mye som det som er vanlig i Bangladesh. Denne minstelønna vil bli en viktig del av å reformere industrien, som kan bidra til å hindre slike tragedier i framtida.**

Muhammad Yunus kommenterer brannene i tekstilfabrikker i Bangladesh

er tydelig på at deres formelle ansvar slutter med at de opptre i henhold til lover og forskrifter, betaler skatt og har nulltoleranse for korrupsjon. Det er formelt sett riktig. Spørsmålet er om man frivillig kunne tatt mer samfunnsansvar? Vi ser det som et sentralt dilemma at man sier at man indirekte bidrar til utvikling, mens man i mindre grad ser seg i stand til å håndtere eller diskutere strukturelle utfordringer, sier han.

Mer av det samme

– Vi er opptatt av å ha en god dialog med lokalbefolkningen og myndighetene der vi har virksomhet. Nansen-instituttets rapport gir oss anerkjennelse for å ta dette på alvor, samtidig

peker på områder der de mener vi kan gjøre enda mer. Men jeg oppfatter at de stort sett anbefaler mer av det vi allerede gjør, snarere enn et totalt kursskifte, sier Statoils presetalsmann Bård Glad Pedersen til Bistandsaktuelt.

Pedersen understreker at Statoil har en absolutt nulltoleranse mot korrupsjon.

– Å ha det er i seg selv viktig. Overhodet ikke inn i noen gråsoner, ikke tema som er åpent for diskusjon. At vi kommuniserer det så tydelig er i seg selv et bidrag til å redusere korrupsjonsrisiko. Det reduserer risikoen for å komme inn i situasjoner vi ikke vil begi oss inn på. Vår holdning er veldig kjent i landene vi er. I tillegg

Bård Glad Pedersen, Statoil.

Statoil betaler mer skatt i Angola enn hele Norges bistandsbudsjett. Her fra Gimboa-feltet utenfor kysten av Angola. FOTO: STATOIL

er det viktig at vi gode systemer og god opplæring av medarbeidere for å unngå korrupsjonsrisiko.

Samtidig mener han åpenhet ikke er noen ulempe for Statoil, men snarere kan virke positivt.

– Derfor støtter vi initiativer for økt åpenhet i vår industri og har også valgt å rapportere detaljert i alle land om vår virksomhet, sier han.

Samtidig ser Pedersen at Statoil investerer i prosjekter de mener kan skape verdier for Statoil og deres aksjonærer. Det er dette som er Statoils hovedoppgave. Samfunnsutviklingen

er myndighetenes ansvar:

– Vårt mål er at prosjektene skal være verdiskapende både for landene og samfunnene de er, og for Statoil. Mange land får store og viktige inntekter fra olje og gass. Det som er vårt ansvar er å sikre at aktiviteten vår gjennomføres på en ansvarlig måte. Det er viktig å være åpen om kontantstrømmer. Vi er åpne for å dele kunnskap og erfaring, men til syvende og sist er det myndighetenes ansvar å forvalte deres del av verdiskapningen vi bidrar til. ■

even.tomte@gmail.com

32 Intervjuet

Krise, hvilken krise?

Verdens rike land kutter i bistandsbudsjettene.
– Neida, bistanden går opp, sier OECDs bistands-
sjef Erik Solheim. **Av Even Tømte**

Akkurat da verden skulle starte innspurten til tusenårs-målene, kutter store givreland i bistandsbudsjettene. I et kriserammet Europa er det ikke hjelp til andre land som står øverst på dagsordenen.

Bistanden fra OECD-landene falt med fire prosent i 2012, hovedsakelig på grunn av store kutt i de hardest rammede landene i Sør-Europa. Dermed har bistanden gått ned to år på rad. Siden toppen i 2010 har bistandsstrømmene falt med seks prosent – et kutt på nesten 50 milliarder kroner.

– Er det verdens fattigste som må betale den største prisen for finanskrisen i Europa?

Det vil ikke OECDs bistandsgeneral høre snakk om. Tallene til tross insisterer Erik Solheim på at bistanden ikke går ned. Og hvis den gjør det likevel, er det bare i noen få søreuropeiske land.

– Det er Sør-Europa som står for nedgangen. Den klare oppfordringen er at landene bør øke bistanden igjen straks de kommer opp av krisa som pågår nå. Vi forventer at bistanden vil øke i 2013, men det må mobiliseres mye politisk vilje fremover, sier Solheim, som leder OECDs utviklingskomité i Paris.

Langt fra løftene

For balansens skyld skal vi nevne at når bistanden har falt, gjør den det fra et historisk rekordnivå. Fremdeles ga OECD-landene bistand for omtrent 750 milliarder kroner i fjor. Likevel må bistanden kraftig opp hvis man skal klare å innfri de store løftene som er gitt om klimatiltak: Nå gir OECD-landene 0,29 prosent av sin samlede brutto nasjonalinntekt til bistand – langt under det internasjonale målet om 0,7 prosent.

– Vi er langt fra løftene om 100 milliarder dollar til klimafinansiering innen 2020. For å nå det målet må man ikke bare mobilisere bistand, men også private investeringer og finne nye tiltak for å skaffe de nødvendige midlene, sier Solheim.

– Kan man forvente at politikere vil prioritere gode tiltak langt borte, når deres egne velgere går uten jobb?

Solheim viser til Storbritannia, der statsminister David Cameron har stilt seg i spissen for å øke bistanden. Selv om det er usikkerhet om de britiske planene for å lovfeste at 0,7 prosent av nasjonalinntekten må brukes som bistand, har budsjettene økt. Det har skjedd samtidig med harde nedskjæringer i andre sektorer.

«Vi har glemt at bistand aldri først og fremst har handlet om penger.»

Erik Solheim, leder for OECDs bistandskomité

– Det henger sammen med politisk vilje. Man må ta av seg hatten for Cameron, som har valgt å øke bistanden i en slik situasjon. Det er neppe populær politikk i Storbritannia, og neppe noe Margaret Thatcher ville anbefalt. Man hadde fått veldig høye odds om man for noen år siden hadde veddet på at britiske konservative ville stå i spissen for en slik politikk, sier Solheim.

Mindre til de fattigste

Men i rikmannsklubben OECD velger ikke de fleste som Cameron, eller som Heikki Holmås. I Spania er bistandsbudsjettet halvert. Og alt i alt går bistanden fra OECD ned.

Bistanden til de fattigste landene er kuttet med nesten 13 prosent i 2012 sammenlignet med året før.

Kuttene rammer Afrika hardest. Det skyldes delvis at nordafrikanske land fikk ekstraordinær støtte etter den arabiske våren, som nå fases ut.

Men bistandsstrømmen har også flyttet seg fra fattige utviklingsland til mellominntektsland. Denne trenden er også synlig i Norge, der mellominntektslandet Brasil har blitt Norges største bistandspartner, blant annet med hjelp fra daværende utviklingsminister Erik Solheim.

– Dette vil vi ta en grundig gjennomgang av og se hva vi kan gjøre med, sier OECD-sjef Solheim om den nye trenden.

Sør til sør

Hvorfor insisterer OECDs bistands-
sjef på at bistanden øker, når hans egne tall visselig sier det stikk mot-

Mitt liv som statsråd

Av Ellen Hofsvang

TAKK FOR UTNEVNELSEN! Jeg er likevel litt urolig for at jeg ikke får beholde statsrådsposten så lenge. Derfor satser jeg på noen raske og strategiske tiltak rettet inn mot store penger og fattige folk.

Men først: Jeg må få unna de som kan finne på å stikke kjepper i hjulene for politikken min. Virkemiddel: Reisebudsjett.

Ketil Solvik-Olsen (Frp) blir umiddelbart utnevnt til spesialrådgiver for anti-korrupsjon, og sendes til Tanzania for å få tilbake de pengene partiet hans mener har gått til korrupsjon.

Peter Gitmark (Høyre) får i opp-

drag å undersøke hvordan de fattige i Malawi arbeider seg varig ut av fattigdom, og samtidig fundere over om det er urimelig med 1 prosent av brutto nasjonalinntekt i bistand.

Heikki Holmås (SV) får ta med seg Jens Stoltenberg (Ap) og Sigbjørn Johnsen (Ap) til peruansk Amazonas. På flyplassen i Lima venter mine gode allierte med pil og bue. De er relativt irriterte på Oljefondets investeringer i selskapet Repsol, som driver oljeutvinning i Perus regnskog og truer sårbare indianergrupper og miljøet. Indianerne gleder seg til å vise fram problemet til de norske regnskogsforskjempene.

Ellen Hofsvang er tidligere journalist i Bistandsaktuelt, nå policyrådgiver i Regnskogfondet. De politiske forslagene i denne artikkelen står for hennes egen regning, og er ikke godkjent av Regnskogfondet.

ETTER AT DISSE politikerne er sendt på tur, er kysten endelig klar for noen forbedringer:

1. Bakkekontakt:

30 milliarder norske bistandskroner redder ikke verden, men kan gi ganske mange mennesker litt bedre muligheter. Å høre hva disse menneskene selv mener blir sentralt. Informasjon om den norske bistanden skal ut til media og frivillige organisasjoner i mottakerlandene, der folk oppfordres til å lete etter pengene i sitt lokalmiljø. Det etableres en anonym tipstelefon for konsulenter som gjennom studier og evalueringer har oppdaget kritikkverdige forhold

men synes det er ubehagelig å si det offentlig.

2. Det multilaterale detektivprosjektet:

Ifølge Norads database «Norsk bistand i tall», ble 13 milliarder av de 27 norske bistandsmilliardene kanalisert gjennom multilaterale organisasjoner i 2012. 3,7 milliarder kroner gikk via norske frivillige organisasjoner og kun 2 milliarder gikk direkte til offentlig sektor i mottakerland. Etter mønster fra NGO-bistanden, skal Norads nye fagdirektør for evaluering nå evaluere anti-korrupsjonsmekanismer, resultatrapportering og «added value» av de multilaterale organisa-

Erik Solheim, advarer mot at bistandsgivere blir lite risikovillige og bare bruker penger der resultatene er sikrest.

FOTO: GUNNAR ZACHRISEN

satte? Kan han ikke lese? Joda, men Solheim ser også at mange nyrike land med penger og makt ikke er med i OECDs statistikker. Verden kan i mindre grad enn før deles inn i rike bistandsgivere og fattige utviklingsland. Mange av landene vi gir bistand til, gir selv bistand til andre.

– I hvilket grad har «nye» bistandsgivere utenfor OECD kunnet veie opp for kuttene?

– Jeg tror det er veldig sikkert at den totale bistanden går opp, ikke ned. Kina er en viktig aktør, men også mange andre land øker bistanden. Mange land er blitt både bistandsgivere og -mottakere – som Peru, Colombia, Brasil, Tyrkia og Indonesia. Det henger sammen med at mange land kommer seg opp økonomisk og føler at de også forventes å gi, ikke bare motta.

– Hvorfor skal man både gi og motta bistand? Er det ikke bedre å bruke pengene sine på seg selv, og la andre bruke pengene sine andre steder?

– Fordi vi har glemt at bistand aldri først og fremst har handlet om penger. Det handler om overføring av teknologi og kunnskap, inspirasjon, faglig bistand og samarbeid. Når Norge gir bistand til Kina er ikke det fordi Kina trenger pengene, men fordi det gir et grunnlag for å samarbeide faglig om viktige temaer, som for eksempel klima. Chile mottar bistand, samtidig som de selv gir bistand knyttet til å overføre de enorme kunnskapene de har med å komme seg ut av diktatur og etablere et godt demokratisk system. Noen kaller det sør-sør-samarbeid, andre kunnskapsoverføring. Det er dette som er framtida. ■

Kommentar Eva Bratholm

Strikk for livet

DET SKAL OFTE ikke mye til for å redde et nyfødt eller for tidlig født barn i utviklingsland. Varme er et av de enkle virkemidlene som kan skille mellom liv og død. En varm lue til hodet, sokker, eller en kuvøse-genser kan være avgjørende. Slike bittesmå plagg strikkes det nå flittig rundt omkring i Norge, for å bli tatt med til sykehuset Haydom i det nordlige Tanzania.

De to sykepleierne Karianne Ulseth og Rebekka Sørfjord ante neppe hva de satte i gang, da de i fjor høst la ut en meling på Facebook om at de trengte små strikkeplagg til nyfødtavdelingen på Haydom. De to skulle jobbe som frivillige på det delvis norsk-finansierte sykehuset og hadde fått kunnskap om behovene på nyfødtavdelingen. På et sykehus med svært begrenset adgang til kuvøser, kan en myk genser/strikkepose gjøre nytten. Særlig for fortidlig fødte babyer er kroppstemperaturen ustabil, noe som kan få fatale konsekvenser. På verdensbasis er prematuritet den største årsaken til at nyfødte dør.

Responsen på facebookmeldingen var så overveldende at de to sykepleierne stiftet organisasjonen «Strikk for livet». Den står for strikkeoppskrifter, er en sentral for ferdige plagg og sørger så for at de kommer til Tanzania. Flere ganger har de to reist til Tanzania med breddfulle koffertar.

HISTORIEN ER både rørende og inspirerende. I en tid som er så preget av materialisme og omsorg for seg og sitt, er det oppmuntrende at kvinner strikker små solidaritetshandlinger i form av luer og sokker. Mange går sammen i grupper og lager opp et lite strikkelager før det hele sendes til Karianne og Rebekka.

Et besøk på facebooksidene til «Strikk for livet» er en opptur. Her er det bilder, hilsener og praktiske tips for strikkingen. Garnet må være i myk ull og det må ikke «klø». Plaggene er søte, fargene fine og man får lyst til å sette i gang.

Aftenposten har på lederplass trukket den positive linjen fra babyluene til misjonskvinner som «strikket ullstrømper til Afrika». De strikket til basarer for så å sende penger til skoler, helse og vekkelse i Afrika. Det er spennende at solidaritetsstrikkingen er kommet til heder og verdighet igjen.

Det er en god anledning til å trekke fram misjonærenes innsats. Å vurdere deres kulturforståelse med dagens briller er høyst ufortjent og «strømpestrikingen» bør få sin oppreisning. I dag utgjør misjonærenes arvtakere noen av Norads gode samarbeidspartnere i utviklingsarbeidet.

Gamle dagers misjonærkvinner og dagens baby-strikkere kan enes om en ting: det gjelder å strikke for livet. ■

Varme ullplagg hjelper små nyfødte til å overleve den første tida. «Strikk for livet» sender luer, sokker og kuvøseposer til Haydom-hospitalet i Tanzania. FOTO: STRIKK FOR LIVET

Hvis jeg var statsråd ...

I denne nye spalten inviterer vi folk i bistandsbransjen til å stake ut kursen for en mulig ny utviklingspolitikk. Tidligere bidrag:

1. Øyvind Eggen, forsker og utviklingsblogger
2. Stein Hansen, konsulent og forfatter

Skriv inn! Maks lengde: 3000 tegn.

sjonenes bistand. (Han må selv operasjonalisere problemstillingen, jeg vil bare ha svaret).

3. Rettferdig næringsutvikling:

Støtteordninger revurderes slik at man subsidierer utvikling av bedrifter i sør framfor norske bedrifter. Den rødgrønne stortingsmeldingen «Dele for å skape» følges opp ved å innføre rettferdig fordeling som prinsipp for norsk næringslivsbistand: Norfund/SN-power skal reforhandle avtalen med Nepal om Khimti-kraftverket for å sikre Nepal en mer rettferdig del av kraftinntektene.

4. Handlingsregel for klimabistand:

Klimaødeleggelser gir økt behov for klimatiltak som bærekraftig forvaltning av land, vann og skog, samt klimakatastrofehjelpe. Norads seksjon for utviklingsstrategi og styresett skal framover legge rapportene fra FNs klimapanel til grunn for arbeidet. Økte utgifter finansieres gjennom en omvendt handlingsregel: På sikt skal ikke mindre enn én prosent av den langsiktige forventede avkastningen i oljefondet gå til klimabistand. ■

34

Byene kan ikke lenger være problemet, de er løsningen.
Se kronikken nedenfor.

Meninger

Debatt:

Læring for alle etter 2015

Av Birgit Brock-Utne

I 2015 skal målene som ble satt i Dakar i år 2000 samt FNs tusenårs mål evalueres. I dette året skal også verdenssamfunnet vedta en ny strategi for utdanning. Verdensbanken er, i kraft av sin låneevne, blitt ledende for premiss-setting innen utdanning. Banken ser i sin nyeste utdanningsstrategi kalt «Læring for alle» fram til 2020.

I 2010 var 61 millioner barn i

grunnskolealder uten skolegang. Mer enn halvparten av dem (33 mill.) var i Afrika sør for Sahara. Alt i dag kan vi si at tusenårs målet om at alle barn innen 2015 skal kunne fullføre en grunnutdanning ikke vil bli nådd.

FLER ELEVER enn noen gang fullfører grunnskolen i utviklingsland. Dette har ført til et sterkt press på politikere om å bygge ut videregående skoler. I Tanzania lovte nåværende

President Kikwete i 2005 at hvis han ble valgt, skulle han sørge for at det ble bygget en videregående skole i hvert lille distrikt. Han har holdt sitt løfte, men de nye skolene er uten lærebøker, delvis uten lærere eller med lærere uten nødvendige kvalifikasjoner. Våren 2012 strøk over 65 prosent av elevene i videregående skole i Tanzania i den viktige Form 4 eksamen.

Verdensbankens nye utdanningsstrategi forfekter en neoliberalistisk

Professor Birgit Brock-Utne er tilknyttet Pedagogisk Forskningsinstitutt ved Universitet i Oslo.

ideologi som vil øke forskjeller mellom grupper i utviklingsland. Det argumenteres for eksempel for en privatisering av utdanningsvesenet.

Så lenge undervisningspråket i Afrika er et språk de fleste lærere og elever behersker dårlig, vil forskjellene mellom elever øke. De rike vil sende sine barn til private skoler, sørge for at de får privat undervisning av flinke lærere, gi dem bøker, dvd-er, utenlandsopphold. Flertallet

Kronikk:

Byer og klima – den fortrengte utfordringen

Av Erik Berg

MILJØMINISTER Bård V. Solhjell har rett når han hevder at befolkningsvekst og urbanisering de nærmeste 20 årene vil være de sterkeste endringstrekkene i det norske samfunnet (Aftenposten 24.mars). Slik det har vært siden den industrielle revolusjonen. Solhjell er opptatt av et europeisk perspektiv på klimaprosessene – særlig på byenes rolle i det nære utland. Utlandet er imidlertid mye mer enn Norges forhold til Europa. Vi trenger et globalt perspektiv på byer og klimautfordringen.

En slik dimensjon mangler i norsk utenrikspolitikk og praksis. I global klimasammenheng ligger ikke «Framtidens byer» i Norge, selv om dette statlige initiativet, som omfatter de 13 største byene i Norge, er viktig nok. Byene som blir avgjørende for framtida ligger i Afrika, Asia og Latin-Amerika. Av de 20 største byene i verden ligger 13 langs kysten og de fleste i utviklingsland. De er av avgjørende betydning for verdenshandelen. Særlig sårbare for klimaendring er små og mellomstore byer, også de i Nordområdene.

I 2007 levde – for første gang i historien – halve verdens befolkning i byer eller tettsteder. I 2050 vil to tredeler av verdens befolkning bo urbant. De kommende 20 årene vil 95 prosent av befolkningsveksten i utviklingsland skje i byer. Bybefolkningen i Afrika og Sør-Asia vil gjennomsnittlig øke med 62 millioner hvert år. Men det er ikke

befolkningsvekst som fører til klimaforverring. Det er økt forbruk.

GJENNOM HISTORIEN har urbanisering ført til mindre bærekraftig produksjon og forbruk. I dag står byer og tettsteder globalt for mer enn to tredeler av alt karbondioksid-utslipp og energiforbruk. Årsakene til de store utslippene er transport av mennesker og varer, bygging av fysisk infrastruktur og industriproduksjon. Indirekte årsaker er matlaging, belysning, oppvarming og luftavkjøling i bygninger.

Klimaendring og urbanisering er nøye forbundet. Resultatet blir flere og større naturkatastrofer. Selv om byer i fattige land har bidratt mindre til globale klimaproblemer enn byer i utviklede land på grunn av lite forbruk, er det de som får føle konsekvensene. Samtidig – særlig i Latin-Amerika og Asia – fører rask økonomisk vekst til at vestlige forbruksmønstre og -nivåer brer seg. Halvparten av metanutslippet i verden i dag kommer fra søppeldyngene i byer i sør.

Den urbane veksten er stor i lavtliggende kystområder. Disse er særlig utsatt for flom og sykkloner, jordskjelv, vulkanutbrudd, jordskred og tørke. Områdene befinner seg i lav- og middelinntektsland hvor nærmere halvparten av den urbane befolkning bor i slum. I Nord-områdene finnes også klimautsatte byer og tettsteder. Eksempler på større byer er Murmansk og Norilsk i Russland, Anchorage i Alaska og

KRONIKK

Erik Berg var seniorrådgiver for urban utvikling i Utenriksdepartementet 2006–2013, og styremedlem i UN-Habitat, Cities Alliance/Verdensbanken, 2008–2013.

«De kommende 20 årene vil 95 prosent av befolkningsveksten i utviklingsland skje i byer.»

Reykjavik i Island. Bosettingenes sikkerhet blir utfordret på grunn av raskt smeltende snø, isbreer og permafrost. Særlig byene på kysten er utsatt for erosjon på kort sikt og stigende havnivå på lengre. Fysisk infrastruktur bygd på permafrost i det nordlige Russland som nå smelter, er alvorlig truet.

GLOBALT DEKKER byer bare 3 prosent av verdens landområde. Dette til tross, byer etterlater seg store økologiske fotavtrykk. Samtidig byr urbaniseringen på mange muligheter til å lette presset på de samme økosystemene. Dette er muligheter som betegnes som urbane bærekraftsforsterkere. Det vil si prosesser hvor en ved å øke befolkningstettheten i byer kan krympe det økologiske avtrykket ved redusert energi- og materielt forbruk. Når 60 prosent av det bygde miljøet nødvendig i 2050 ennå ikke er etablert, eksisterer

store muligheter for å redusere karbonutslipp og å bedre ressursproduktiviteten. Byer har i mange land en betydelig grad av lokalt selvstyre og inntektspotensial gjennom skattlegging.

Det er oppsiktsvekkende at ikke verdens byer på et eller annet vis er gitt mulighet til å «sitte ved bordet» i internasjonale klimaforhandlinger. Dermed blir de ikke del av de løsninger og framfor alt finansieringsmodeller som utvikles. Den grønne utviklingsmekanismens (CDMs) styre har brukt mer enn to år på å følge opp beslutningen fra Cancun-møtet i 2010 om en «city-wide approach to carbon finance». Det er tydelige tegn på at de større byene i verden ikke lenger finner seg i dette. De organiserer seg. Oslo har for eksempel fått observatørstatus i det internasjonale bynettverket C 40.

«Urban blindhet» viser seg også i norsk og internasjonal utviklings-

→ Følg debattene på nett: www.bistandsaktuelt.no

nett ETIOPIA-DEBATTEN

Få mer fokus på kvinner

I debatten om menneskerettigheter i Etiopia blir overgrepene mot kvinner ofte oversett, skriver Tormod Nuland, som tidligere har jobbet i landet.

av afrikanerne har ikke mulighet til dette. Man skulle tro at når vekten nå skal legges på læring, måtte språket læring skal foregå på være sentralt, men spørkspørsmålet er omtrent ikke nevnt i strategien.

DET FINNES for tiden ingen videregående skole i Afrika, der undervisningen blir gitt på språket elever og lærere snakker. Når stadig nye grupper, også fra lavere sosiale lag,

skal inn i disse skolene, blir spørsmålet akutt.

Den organisasjon innen FN-systemet som har forstått dette best er Unesco. Unesco blir imidlertid sulteføret av verdenssamfunnet, inkludert Norge. Nylig halverte Norge den lille summen som tidligere har gått til UIL (Unesco Institute of Lifelong Learning), et institutt som jobber aktivt med spørsmålet i Afrika. ■

nett BISTAND

Norge har ikke urfolkspolitikk i bistanden

Aili Keskitalo, leder og sametingspresidentkandidat for Norske Samers Riksforbund, kritiserer det han mener er Norges manglende urfolkspolitikk i bistanden.

nett LANDBRUKSBISTAND

Sulten på gode evalueringer

Andrew P. Kroglund, Elin Cecilie Ranum og Aksel Nærstad i Utviklingsfondet vil ha flere og bedre evalueringer av norsk landbruksbistand.

Debatt: Usosial vannbistand

Av Anette Tjomsland og Jørgen Eiken Magdahl

ETTER LANSERINGEN av fordelingsmeldingen «Dele for å skape», sa utviklingsminister Holmås til Bistandsaktuelt: «Vi må få fordelingspolitikken sterkere inn i Verdensbanken, i FNs utviklingspolitikk – de nye tusenårsmålene(...). Det skal merkes på politikken at vi har en sosialistisk utviklingsminister.» Norges økonomiske og politiske støtte til Verdensbanken bidrar i dag til dårlig vannfordeling.

FIVAS har fulgt Verdensbankens vannstrategi i mange år, og kom i fjor med en rapport som viser at hovedstrategien fremmer «selskapisering». Det vil si innføring av nyliberale styringsprinsipp gjennom reform av offentlige vanntjenester. Denne kommersielle styringsmåten har medført høye vannpriser, og svært rigid betalingskontroll for fattige – som ikke har betalingsmulighet. UNDPs Human Development Report (2006) fastslår at vannmangel er et resultat av politiske prosesser og institusjoner som forbigår de fattige.

Public-Private Infrastructure Advisory Facility (PPIAF) er et Verdensbankfond som arbeider for privatisering av vann- og sanitær-

tjenester, og annen infrastruktur. I 2006 lanserte vi to rapporter som viste at PPIAF strider mot Norges utviklingspolitiske prioriteringer. Det resulterte i at Norge trakk all bistand til fondet samme dag.

Nå har Norge igjen inngått en treårig avtale om kjernefinansiering av PPIAF. Har Norad og Utenriksdepartementet glemt dette, og regjeringens handlingsplan for miljørettet utviklingssamarbeid? Der står det: «Norge vil arbeide for at alle skal sikres retten til vann, og for forståelsen av vannressurser som fellesgode» og: «fremheve betydningen av å sikre rent vann til en pris befolkningen kan betale».

HVIS HOLMÅS mener alvor med fordelingspolitikken, bør han revurdere den generelle støtten til Verdensbanken, og særlig øremerkede midler til Water and Sanitation Program og PPIAF. Vi ber om en gjennomgang av vannbistanden, målt opp mot Norges utviklingspolitiske prinsipp for miljørettet bistand. UD har lovet en gjennomgang, men har ikke fulgt opp. En grunnleggende forutsetning må være at vann- og sanitærtillgang betraktes som en rettighet og et fellesgode. ■

Innlegget er forkortet, les hele innlegget på Bistandsaktuelt.no

Jørgen Eiken Magdahl, styremedlem i FIVAS.

«Hvis Holmås mener alvor med fordelingspolitikken, bør han revurdere den generelle støtten til Verdensbanken.»

Norsk utviklingspolitikk og utenrikspolitikk mangler et globalt perspektiv på urbanisering, skriver tidligere styremedlem i UN-Habitat, Erik Berg. Bildet er fra Sao Paulo i Brasil.

FOTO: DANNY LEHMAN/CORBIS/NTB SCANPIX

bistand. En oversikt fra International Institute on Environment and Development viser at fra 1970 til 2000 utgjorde urban utviklingsbistand bare 4 prosent av samlede internasjonale overføringer. Tallene er ikke vesentlig større i dag, heller ikke for Norge. Siste års Stortingsmeldinger om miljø og klima er fra flere hold kritisert fordi de knapt nevner byenes klimaproblemer. I innstillingene fra Stortingets Utenrikskomité er den urbane utviklingsutfordringen aldri drøftet. Miljøekspertene i Utenriksdepartementet gjør år om annet sitt beste for å sanere et multilateralt program for byer hvor klima er en viktig komponent. Det eneste ordet Jonas G. Støre ikke uttalte i sine sju år som utenriksminister var «urbanisering».

FNs BOSETTINGSPROGRAM (UN-Habitat) er en av få multilaterale

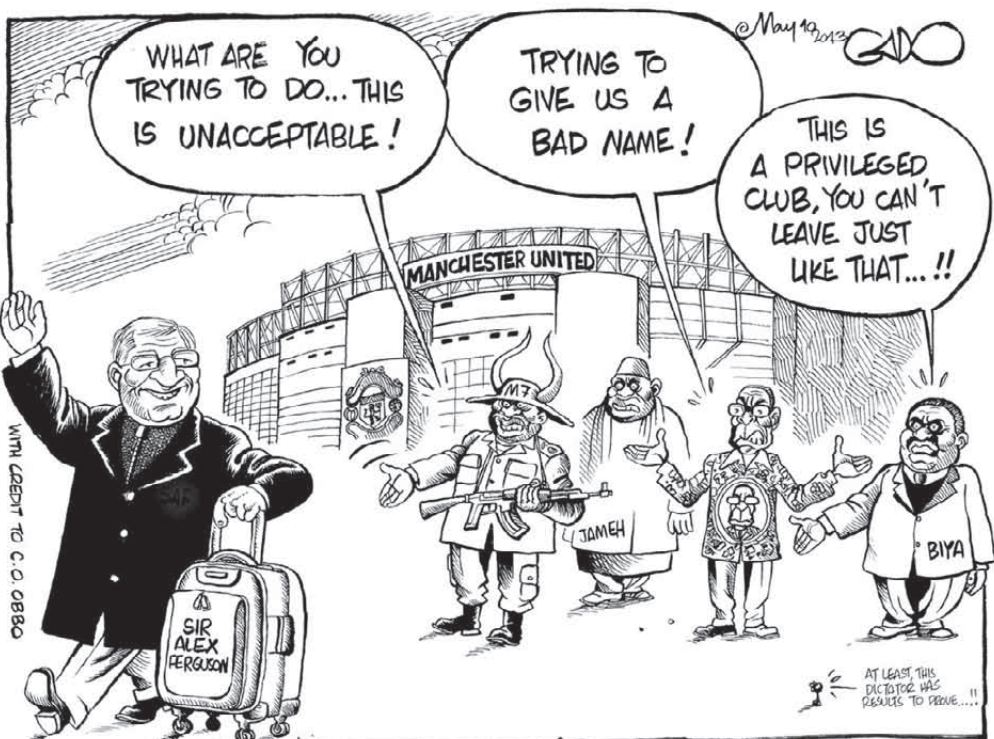
aktører som tar byer og klimautfordringen på alvor. For tiden utvikles et globalt nettverk (Cities and Climate Change Initiative) støttet av Norge, hvor også arktiske byer kan delta. Å fremme politikkdialog og erfaringsutveksling mellom klimautsatte byer, mellom nasjonale og lokale myndigheter og deres overbygninger, samt internasjonale finansinstitusjoner, er en utfordring som det arbeides godt med.

Det utvikles også et samarbeid med relevante frivillige organisasjoner, universitet, private aktører som forsikringsselskaper, produsenter av bygningsmaterialer og byggetrepreparører med tanke på å utvikle og iverksette strategier og tiltak for å redusere risiko, men også for å bedre katastrofeberedskap.

Byene kan ikke lenger være problemet, de er løsningen. ■

Gados verden

Tanzanianeren Godfrey Mwampembwa, bedre kjent som Gado, er en av Afrikas mest profilerte karikaturtegnere. Han tegner blant annet for den uavhengige kenyanske avisen Daily Nation.

36 Bakerst

Uganda kjemper for miniskjørtet

Av Henry Lubega

UGANDERNE ER oppbrakte og klare til å kjempe for det som på folkemunne ofte blir kalt for «visuell ernæring». Det skjer etter at Simon Lokodo, minister for etikk og integritet, har lagt frem et forslag om en ny anti-pornografilov.

Lokodo er tidligere katolsk prest. En av tingene han ønsker å forby er miniskjørtet – en favoritt blant ugandiske kvinner og et ettertraktet skue for ugandiske menn. I flere bydeler som vil bli hardt rammet av denne loven, har folk samlet seg til støtte-markeringer for miniskjørtet. De har fått støtte av flere advokater og kvinnegrupper som mener loven krenker individets rett til å uttrykke seg selv.

På Iguana bar i Kampala møtte nylig hundrevis av festglade mennes-

Sett fra SØR

Henry Lubega er frilansjournalist og bor i Kampala.

ker for å protestere mot lovforslaget. Festen hadde som sitt høyverdige formål å redde miniskjørtet i Uganda, og den legendariske ekviperingen var selvsagt i fokus. Kvinner viste seg i de mest iøynefallende miniskjørt og fikk alle de drinkene de måtte ønske seg, helt gratis. Stedet myldret med unge kvinner i tjuåra, og selvfølgelig menn som ville støtte opp om saken.

Dette var det første skrittet for å utfordre myndigheten til «etikminister» Lokodo, og et signal til de folkevalgte om at de kommer til å streve med å få gjennomslag for den foreslåtte anti-pornografiloven.

DETTE LOVFORSLAGET kommer i kjølvannet av et annet kontroversielt lovforslag, som endte med et gedigent mageplask, nemlig forslaget om ny

ekteskapslov. Parlamentarikerne som støttet denne loven satte sågar sin politiske fremtid på spill. Nå har tilhengerne av miniskjørtet også krevd å få si sitt, i folkemøter med distriktsrepresentantene sine. Men i motsetning til forslaget om ekteskapsloven, kommer denne loven, til miniskjørtentusiastenes store sorg, antagelig til å bli vedtatt.

Selv om dette vil bli den første gangen miniskjørtet forbyes ved hjelp av lovverket, har det vært bannlyst også tidligere, under diktatoren Idi Amin. Han rådførte seg ikke med noen, men hadde en drøm om å redde folket fra moralsk forfall. Da Idi Amin ble styrtet, dukket miniskjørtet igjen opp i gatene, på universitetsområdene og til og med inne i forelesningssalene.

Afrika-optimisten

Norfund-sjef Kjell Roland oppmuntrer norsk næringsliv til å investere i Afrika. For 17 år siden hadde han ikke gjort det. Da dro han oppgitt og deprimert hjem fra Afrika. Av Jan Speed

– I 1996 SATT JEG på flyet fra Abidjan. Jeg hadde vært på konferanse med Afrikabanken og sett på noen prosjekter. Jeg var fryktelig deprimert. Dette funker ikke, tenkte jeg. Jeg trodde ikke noe på utvikling i Afrika. Jeg bestemte at jeg ikke skulle gjøre noe mer i Afrika, forteller Kjell Roland.

På det tidspunktet ledet han analysefirmaet ECON som han hadde grunnlagt ti år tidligere.

Roland likte å reise og ville gjerne kombinere virksomhet i Norge med det internasjonale. Han sørget for oppdrag for Verdensbanken og andre internasjonale aktører. Men det var spesielt Sørøst-Asia som begeistret. Afrika derimot besøkte han ikke på ti år.

– Så kom jeg tilbake til Afrika i 2006. Jeg oppdaget at svært mange av landene i Øst-Afrika lignet på Vietnam på 1990-tallet og på en del andre land i Asia som fikk til vekst, sier Roland.

Favoritt-landet

I dag er favorittlandet hans Mosambik. – Mosambik kan vise til en fantastisk 20 års historie med vekst. Jeg var på oppdrag der for Verdens-

banken i 1992, like etter fredsavtalen. Det var virkelig et av de mest mistrøstige landene jeg har sett. Vi forhandlet om budsjettstøtte. Jeg trodde ikke noe på at dette ville fungere. Men det har fungert i 20 år. Det er politisk stabilt, dog ikke perfekt. De klarte å håndtere fredsavtalen. De har bygd infrastruktur. De har en regjering som er veldig opptatt av utvikling. Når Mosambik kan klare å komme fra der de var i 1992 til der de er i dag, så er det mulig for fattige land og klatre ut av fattigdom, sier Roland.

I 2006 gikk han fra ECON til sjefstolen i Statens investeringsfond for næringsvirksomhet i utviklingsland, bedre kjent som Norfund. Det innebærer at han gikk fra å være sjef for utredning og evaluering av norsk og internasjonal samfunnsutvikling til å bli milliard-investor i fattige land, på vegne av norske skattebetalere.

Førende

I løpet av de seks årene som har gått siden Roland ble sjef i Norfund har det statlige investeringsfondet blitt en mer og mer sentral aktør i den utviklingspolitiske debatten.

HVEM?

- Kjell Roland (60)
- Administrerende direktør i Norfund
- Skilt. Sønn på 32 år og en datter på 18 år
- Fritid: Dykking, jakt, motorsykkkel og ski, kombinert med reiser og gode venner

Roland har blant annet gått i bresjen for at mer av Statens Petroleumsfond – Utland, Oljefondet, skal investeres i fattige land og bidra til økonomisk vekst. Dette forslaget får stadig større oppslutning i alle deler av det politiske miljøet. Samtidig trekker samtlige partier fram Norfund som en stadig viktigere aktør i norsk utviklingspolitikk.

Samtidig har fondet vokst kraftig. I fjor plasserte Norfund 1,2 milliarder friske kroner i bedrifter i utviklingsland, hovedsaklig innen fornybar energi og finans. Avkastningen samme år var på 10 prosent. Porteføljen er i dag på solide 8,3 milliarder kroner.

Konsentrasjon

– Vi har konsentrert oss om noen sektorer: Finans, fornybar energi og jordbruk. Vi har vist at økonomisk utvikling er viktig, samtidig som er mulig å levere fornuftige finansielle resultater, sier Roland.

I arbeidet i Norfund trekker han på det brede kontaktnettet han opparbeidet i de 20 årene i ECON – både

« I dag er favorittlandet mitt Mosambik. »

Et nytt lovforslag som vil forby ugandiske kvinner å gå i miniskjørt får motstand. Miniskjørtdebatten har rast i flere afrikanske land. Bildet er fra en demonstrasjon for kvinners rett til å kle seg som de vil i Sør-Afrika.

FOTO: AFP PHOTO / PABALLO THEKISO / NTB SCANPIX

Etter protest-festen på Iguana bar ble kampen for å bevare miniskjørtet styrket. En gruppe advokater kalte lovforslaget for årets parlamentariske vits.

Som advokatgruppen sa i sin uttalelse vil denne loven være ubrukelig og vanskelig å sette ut i livet, for hva vil kriteriene være? Hvor kort må et skjørt være for å kalles et miniskjørt? Vil ikke loven ramme idrettsmenn så vel som idrettskvinner? Vil idrettsutøvere bli ansett som pornografiske når de har på seg shorts mens de trener eller konkurrerer? Vil svømming i all offentlighet bli ansett som et brudd på «miniskjørt-loven»?

OM LOVEN blir vedtatt kan den vise seg å være helt ubrukelig. Og man kan spørre seg: hvorfor må det alltid være miniskjørtet som skal tas? Tidligere har to av Lokodos forgjengere kjempet den samme kampen mot korte skjørt, men begge måtte forlate embetet sitt uten seier.

Kampen for å bevare miniskjørtet har blitt et hett tema i mange radio-programmer. De fleste av innringerne går i strupen på etikkministeren og krever at han fokuserer på mer relevante moralske temaer, som for eksempel tyveri. ■

Portrett

Kjell Roland foran veggteppet han kjøpte med seg på vei hjem fra Abidjan i 1996. Han likte teppet, men hadde mistet troen på Afrika.

FOTO: JAN SPEED

med offentlige bistandspenger fører til utvikling.

– Det er mye vi er uenige om, men det er få som ikke tror at vi har samme mål. Vi kan diskutere hvordan ting skal gjøres uten å betvile motivasjonen, sier Roland.

Han er også blitt kritisert for å være for mye av en afrooptimist med fokus på økonomisk vekst og ikke nok på arbeidsløshet og at investeringer ikke automatisk fører til bedre kår for vanlige folk.

– Det er uvisst om de positive trendene i Afrika vil fortsette. Men vi må bort fra den tradisjonelle elendighetsbeskrivelsen av Afrika som mye av bistanden baserer seg på. Jeg er ikke et øyeblikk i tvil om at den dramatiske reduksjonen av absolutt fattigdom i Afrika er koblet til økonomisk vekst, investeringer og handel. Det samme sier Afrikas demokratisk valgte ledere, påpeker Roland.

Vestlig målestokk

For han er menneskers holdninger viktig.

– Jeg er en ganske optimistisk person. Hos meg er stort sett glasset halv fullt. Hvis du reiser til Mosambik og disse landene, så kan du enten se på det som går bedre og framover, eller du kan fokusere på alt det som er galt og annerledes enn slik det er vi ønsker verden. Alt for mye av bistandsdebatten dreier seg om det siste. Vi reiser ut med våre målestokker og holdninger og ser at det er mye som er galt og annerledes. Vi bør ikke falle i den fellen igjen, sier Kjell Roland.

I disse dager runder Roland 60 år. Han markerer dagen med å arrangere mini-seminaret: «Hva bidrar til utvikling?». Til høsten gir han kanskje selv svaret på spørsmålet med en bok om de store linjene i norsk utviklingspolitikk, skrevet sammen med tidligere NUPI-forsker Øyvind Eggen. ■

innen norsk næringsliv, embetsverket og i det politiske systemet. Næringslivskontaktene har bidratt til at fondet er blitt mer kvalitetsbevisst.

– Det er viktig å bygge tillit og vise resultater. Jeg er brutalt ærlig og åpen om det vi driver med, også når ting går galt. Det er risikabelt å investere i en del land, sier Roland.

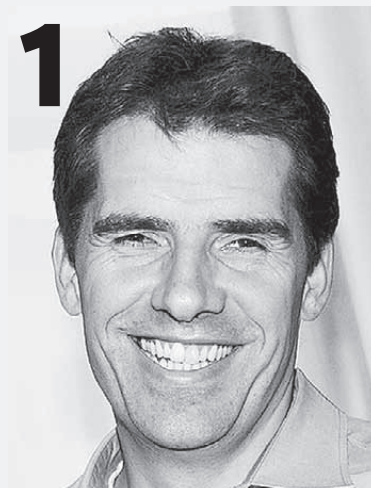
Skatteparadiser

Norske organisasjoner kritiserer Norfunds bruk av skatteparadiser som investeringskanaler, enkelte skogbruksprosjekter, samt at de vil ha klarere bevis på at investeringer

Hva i all verden?

Av Ba-Musa Ceesay

- 1 Hvem er dette?
- 2 Hvor ligger Mount Everest?
- 3 I hvilket land er Tjostolv Moland og Joshua French dømt til døden?
- 4 Hva heter den fungerende generalsekretæren i Flyktninghjelpen (per april 2013)?
- 5 Hva heter planeten vi bor på?
- 6 Øya Macau er en del av Kina. Hvilket land styrte Macau helt fram til 1999?
- 7 Er Zimbabwe større enn Norge?
- 8 Hva heter hovedstaden i Gabon?

- 15 Hvilke tre land har hatt overherredømme over Papua New-Guinea?
- 16 Hvem tok makten i Libya gjennom et statskupp i 1969?
- 17 Hva heter verdens nest lengste elv?
- 18 Hva heter den offisielle myntenheten i Mexico?
- 19 Cirka hvor mange mennesker bor det i Afrika?
- 20 Hva er navnet på verdens største «ekte» innsjø?

- 5
- 9 Hvor mange prosent av jordoverflaten er fastland?
- 10 Cirka hvor mange ville tigre er det igjen i verden?
- 11 Hva heter presidenten i Cuba?
- 12 Hvilke jobb har tidligere utviklingsminister Erik Solheim nå?
- 13 Når ble Nigeria selvstendig?
- 14 Hvilke tre språk er offisielle språk i Sri Lanka?

Ekspertnøtter

- 1 Hva heter den sudanske forretningsmannen som deler ut en årlig pris til afrikanske ledere som fremmer demokrati, utvikler landet og som går av frivillig etter å ha tapt valg?
- 2 Hvilket land styrer øya Mayotte?
- 3 Hva er navnet på FN-operasjonen som Hilde Frafjord Johnson leder i Sør-Sudan?

SVAR: 1: Olav Kjørven, tidligere statssekretær og nå assisterende generalsekretær i UNDP, og engelsk. 2: På grensen mellom Nepal og Kina. 3: Den demokratiske republikken Kongo. 4: Toril Brække. 5: Tellus. 6: Portugal. 7: Nei. 8: Libreville. 9: Cirka 30 prosent. 10: Cirka 3200. 11: Rauli Castro. 12: Leder for OECD utviklingskomité DAC. 13: 1960. 14: Singalesisk. Tamilsk og engelsk. 15: Tyskland, Storbritannia og Australia. 16: Muammar al-Gaddafi. 17: Amazonas og meksikansk peso. 18: Ca 800 millioner. 19: Lake Superior. 20: Frankrike. 3: UNMIS.

38 Bakerst

Bokanmeldelse

Lesverdig om Fredskorpset

Av Bjørn Johannessen

DEN 4. APRIL passerte det norske Fredskorpset (FK) sine første 50 år. Det er bra at dagens FK-ledelse har initiert en bok om sentrale trekk ved jubileantens tilblivelse og utvikling.

Bokens mange forfattere står utenfor bistandsforvaltningen, men flere av dem er tidligere FK-ere. I et innledende kapittel gjennomgår professor Jarle Simensen FK-etableringens bakteppe, og hans bidrag angir tonen for en interessant bok om en særegen del av norsk bistandshistorie.

Over nær 300 sider formidles utdrag av FK-ernes hverdag; fremmed kultur, arbeidsplasser av varierende relevans, spenning, gjensidig læring, kameratskap og forlist kjærlighet, håp og optimisme, skuffelse og frustrasjon. Men også lønnskamp og strid om FKs sjel og identitet; stridigheter som på sitt mest intense utfordret FKs eksistens. Boken omtaler FKs rolle i en politisk og internasjonal kontekst. Også det interessante, om enn noe ordrikt iblant.

Leserne gis god forståelse for årsakene til at FK i sin opprinne-

lige form ble avvirket for drøyt ti år siden; strategien ga ikke «noen klar bistandseffekt». Det førte til et nytt konsept, mer uavhengig av Norad og basert på gjensidig kulturutveksling mellom Norge og utviklingsland og et nytt sør-sør-samarbeid.

MANGE SPØR; hva har FK oppnådd gjennom disse 50 årene, hvilke resultater står igjen etter om lag 7500 FK-eres innsats? Boken rommer en fotobolk som gir små drypp av FKs bidrag til opplæring, kapasitetsbygging, småindustri og yrkesopplæring mv. Samtidig er flere av kapitlene ærlige om at resultatoppnåelse i tradisjonell forstand er begrenset, mens man til gjengjeld fremhever at FK-erne har vært, og er, deltakere i en bred kulturutveksling.

FK har uten tvil hatt betydning for norsk bistand og for FK-erne selv. Mange lys er blitt tent for årelangt engasjement for bistand og utvikling – i Norad, UD eller gjennom frivillige organisasjoner. Omlag 400 organisasjoner, institusjoner og bedrifter i Norge

Roy Krøvel og Kristin Skare Orgeret (red.): «Fredskorpset.» Pax, 2013.

«Boka er ærlig om at resultatoppnåelse i tradisjonell forstand er begrenset.»

og i utviklingsland har vært involvert i utvekslingsprogrammet etter omleggingen av FK. Dette sier mye om kontaktflatens omfang og potensial. Men evalueringen av Fredskorpset i 2006 viste at man fortsatt har en vei å gå: «Fredskorpset gjennom partnerskap og utveksling skaper resultater. Ut-

viklingen er lettest målbar hos deltakerne. For bygging av institusjoner er utviklingseffekten mer uklart.»

TRE AV 15 BIDRAGSYTERE i boken representerer den ikke-norske del av FK-samarbeidet. Den utenlandske andelen kunne med fordel vært større. Boken er redigert av Roy Krøvel og Kristin Skare Orgeret, og ikke minst deres innledende og avsluttende kapitler gir boken tyngde.

For øvrig er et av bidragene prisverdig åpen om kontrastene mellom en FK-ers glede over meningsfulle dager på den ene side; og hiv-aids og fortvilelse på den andre siden. Forfatterne har en mønstergyldig bruk av kilder, men noen burde ha lest bedre korrektur på navnene til et par av de ansatte i Norad og i helsesektoren. ■

Bjørn Johannessen har mangeårig erfaring fra Utenriksdepartementet og Norad, blant annet ved det daværende Fredskorpskontoret. Han har vært norsk stasjonssjef i Afghanistan og ambassadør i Malawi.

utviklingshuset

Kom deg ut av klasserommet!

La elevene dine lære mer om samfunnsbygging, utviklings-samarbeid og menneskerettigheter på Utviklingshuset. Vi tilbyr gratis og lærerike undervisningsopplegg forankret i Kunnskapsløftet. Tilbudet passer for elever og studenter fra 10. trinn og oppover.

UtviklingsLab - Vårt populære interaktive rollespill om samfunnsbygging og utvikling.

UtviklingsLøypa - En læringsløype i Utviklingshusets permanente utstilling.

Human Rights/ Human Wrongs - et engasjerende diskusjonsopplegg med film og oppgaver.

Vi holder åpent mandag til fredag. For mer informasjon og påmelding se

www.utvikling.no

facebook.com/utviklingshuset

Utviklingshuset

Norads besøks- og opplevelsessenter om bistand og utvikling ved trikkestopet Aker Brygge, Oslo sentrum. Tlf.: 954 52 000 | post@utvikling.no

BORTE BRA MEN HJEMME...

Invitasjon til seminar på Litteraturhuset 6. juni kl. 1200–1600

Lansering av prosjektet *Bortebra, men hjemme...* – et nettverk for nødhjelps- og bistandsveteraner.

Se programmet på våre nettsider: www.bortebraenhjemme.com

Innledninger ved bl.a. psykiater og forfatter Finn Skårderud og talsmann fra Veteranforbundet SIOPS, Anders Grindaker. I panelsamtalen som følger stiller bl.a. biskop og tidligere generalsekretær i Kirkens Nødhjelp Atle Sommerfeldt og Anne Cath da Silva fra Flyktninghjelpen.

VELKOMMEN!

BORTE BRA MEN HJEMME

Nytt om navn

Har du skiftet jobb? Send en melding og bilde til baktuelt@gmail.com.

Hege Hertzberg (54), forlater stillingen som utviklingspolitisk direktør i Utenriksdepartementet. Hun overtar ambassadørstillingen i Ghana, et av Norges nye samarbeidsland i Afrika.

Inga Bostad starter 1. januar neste år i jobben som direktør for Norsk senter for menneskerettigheter. Hun overtar etter professor Nils A Butenschøn. Bostad fratrer stillingen som prorektor i sommer, etter å ha vært del av UIOs toppledelse siden 2006. Bostad ble uteksaminert som mag. art. i filosofi i 1989 og som dr. philos i 2005 ved Universitetet i Oslo. Hun har også erfaring som redaktør og forlagssjef.

Ida Sem Fossvik er ansatt som kommunikasjonsrådgiver i Plan Norge. Hun har tidligere jobbet som informasjonsrådgiver i CARE og journalist i NRK. Fossvik har utdanning innen journalistikk og språk og har også jobbet for Tanzania Media Women's Association i Tanzania. Hun vikarierer i Plan for Unni Claussen.

Elise Skarsaune har tiltrådt stillingen som rådgiver for jenters rettigheter og utdanning i Plan Norge. Hun kommer fra juniorekspertstilling innen likestilling og kvinners rettigheter ved UN Womens kontor i Beijing. Før dette arbeidet hun med likestilling og internasjonale spørsmål ut fra et mannspektiv ved Reform – ressursenter for menn i Oslo.

Morten Eriksen (57) er ny daglig leder for Atlasalliansen. Han har siden tidlig 90-tallet jobbet med politisk dialog og pådriverarbeid, gjennom blant annet arbeid i norsk folkehøyskole, Kirkens 1000-årsjubileum og Forum for utvikling og miljø. Han har også erfaring fra utviklings-samarbeid gjennom arbeid i WWF-Norge og fra Kenya i et prosjekt for Green Belt Movement, organisasjonen til fredsprisvinner Wangari Maathai.

Terje Osmundsen er valgt til ny styreleder i Caritas Norge. Han er næringslivsleder og tidligere politiker i partiet Høyre. Osmundsen var formann i Unge Høyre 1979–1980 og personlig sekretær for statsminister Kåre Willoch 1981–1985. Han har dessuten vært blant annet viseadministrerende direktør i NHO (1991–1994),

Sivilsamfunnets milliardkontrollør

Svein Bæra en ansatt som ny direktør for Avdeling for sivilt samfunn i Norad. Dette er avdelingen som forvalter støtten til norske organisasjoners langsiktige bistandsarbeid, tilsammen nesten 2 milliarder kroner.

Bæra har utdanning fra Krigsskolen. Han begynte på UD's aspirantkurs i 1996, og har vært utestasjonert i Washington DC, Pretoria og Dar es Salaam. De to siste årene har han vært kommunikasjonsrådgiver for utviklingsministeren.

– Gratulerer med nye jobb! Hvorfor søkte du?

– Fordi jeg hadde lyst til å lede en dyktig avdeling med et viktig oppdrag. Denne avdelingen i Norad samarbeider bredt med norske organisasjoner og partnerne deres i Sør. Både i Sør-Afrika og Tanzania erfarte jeg hvor viktig sivilt samfunn er for utvikling.

– Fra UD til Norad – tror du overgangen blir stor?

– UD og Norad er deler av den samme storfamilien. Men jobb-hverdagen blir nok annerledes. Som kommunikasjonsrådgiver er den preget av dagens mediebilde og statsrådets kalender. I Norad vil det være mer vekt på å jobbe langsiktig.

– Du har blant annet utdanning fra Krigsskolen. Er det noen erfaringer derfra som blir nyttige?

– Krigsskolen er først og fremst utdanning i ledelse, gjennom kombinasjon av teori og praksis. Faglig kan denne bakgrunnen også være relevant der organisasjoner som jobber i områder preget av krig og konflikt.

– Hva tror du blir de største utfordringene i din nye jobb?

– Det er en stor utfordring å fylle skoa til Terje Vigtel, avdelingens tidligere leder! Vi skal bidra til å skape gode resultater sammen med mange dyktige partnere. Vi skal forvalte mye penger på en måte som hindrer misbruk. Vi må være i stand til å tenke nytt. Vi skal bidra til god kommunikasjon slik at befolkningen får tillit til jobben vi og partnerne våre gjør. ■

direktør i Kværner (1994–1997) og redaktør for tidsskriftet *Mandag Morgen* (2003–2009). Fra 2009 har Osmundsen vært direktør i solenergiselskapet Scatec Solar.

Elise Leona McClimans er også valgt inn i Caritas Norge-styret. Hun er advokat/partner i Advokatfirmaet Frøland & Co DA. Hun koordinerte i perioden 2002–2006 FN's menneskerettighetsnettverk HURITALK for FN's utviklingsprogram (UNDP). Tidligere stillinger omfatter dessuten rådgiverstillinger i UNDP Mosambik og hos Likestillingsombudet, samt forskningsassistent ved Institutt for Offentlig Rett.

Christoffer Ringnes Klyve har begynt i jobben som leder for Framtiden i våre hendes klima- og miljøavdeling. Han kommer fra jobben som leder for utenlandsavdelingen i Utviklingsfondet. Han overtar for Guri Tajet, som nå er begynt i Oslo kommune.

Ingrid Aas Borge (25) fra Trondheim er gjenvalgt som leder for ungdomsorganisasjonen Changemaker. Med seg i det nyvalgte sentralstyret får hun nestlederne **Ingebrikt Kvam** (23) fra Rennebu og **Hanne Sofie Lindahl** (23).

Nytt styre i Forum for utvikling og miljø (ForUM) er på plass. **Andrew Kroglund** fortsetter som styreleder. **Beate Thoresen** (Norsk Folkehjelp) er nestleder. Styremedlemmer for øvrig: **Monica Sydgård** (Redd Barna), **Maiken Pollestad Sele** (Oikos – Økologisk Norge), **Mari Gjengedal** (Spire), **Benedicte P. Hansen** (Attac Norge), **Hanna Lyngstad Wernø** (Changemaker), **Anette Remme** (SAIH) og **Ane Schjolden** (ansattrepresentant).

Verdens pressefrihetspris 2013 går til den etiopiske journalisten **Reeyot Alemu**. Hun har gjennom flere uavhengige medier skrevet kritisk om politiske og sosiale temaer, med fokus på fattigdom og likestilling. I 2010 grunnla hun sin egen mediebedrift og et månedlig magasin som het *Change*. Både magasinet og bedriften ble stengt. I juni 2011, mens hun arbeidet som skribent for *Feteh*, en nasjonal ukesavis, ble Alemu arrestert. Hun sitter i dag i fengsel og soner fem år i Kaliti i Etiopia.

Ingvild Haugland Tokheim har tiltrådt stillingen som programkoordinator ved Midtøstenseksjonen i Flyktninghjelpen. Hun har tidligere jobbet som forsker ved The Liaison Office, en afghansk ikke-statlig organisasjon basert i Kabul. Tokheim har utdanning innen persisk språk og internasjonale relasjoner med spesialisering i Midtøsten

og Sentral-Asia. Over det neste året vil hun primært arbeide med Flyktninghjelpens programmer i Jordan, Irak, Libanon og Palestina.

Det er flere nyansettelser i Norad:

Vegard Pedersen jobbet i Norad i perioden 2006 – 2008 som rådgiver og har etter det vært på ambassaden i Kampala og som konsulent i Redd Barna. Han er nå tilbake i Norad som seniorrådgiver i Olje for Utvikling.

Grant Dansie har begynt som rådgiver i Seksjon for utdanning i et seks-månedersengasjement. Han har tidligere vært bistandsrådgiver for Atlasalliansen og har en master i fred- og konfliktstudier.

Austen Davis har startet som seniorrådgiver i Seksjon for helse. Han kommer fra Flyktninghjelpen.

Ingvild Bergskaug har begynt som seniorrådgiver i Olje for utvikling. Hun er utdannet siviløkonom og har tidligere arbeidet i Finansdepartementet og ved Statsministerens kontor.

Marianne Monclair har startet som seniorrådgiver i Seksjon for helse. Hun har lenge jobbet på internasjonal avdeling i Røde Kors med faglig rådgivning til bilaterale og multilaterale helseprogram.

Frida Linnea Skjæraasen har begynt i Seksjon for utviklingsinitiativ på et seks måneders engasjement som førstestekonsulent. Hun har en mastergrad i statsvitenskap og har tidligere jobbet ved den irakiske ambassaden i Oslo.

Margot Skarpeteig er ny fagdirektør for menneskerettigheter. Hun har bred erfaring fra arbeid med rettighetstematikk. Hun startet i Norad i 2005 og har også vært stasjonert ved ambassaden i Addis Abeba.

Elisabeth Clemens er ny fagdirektør for energi i Norad. Hun begynte i Norad i 2010. Fra før har hun omfattende erfaring fra arbeid i privat sektor og UNDP. I Norad har hun blant annet jobbet med Energy+-initiativet.

Øyvind Eggen er ny fagdirektør for evaluering. Han kommer fra Utenrikspolitisk institutt (NUPI). Han har bred erfaring fra arbeid med utviklings- og bistandsspørsmål, blant annet fra FIVAS, Utviklingsfondet og Initiativ for etisk handel.

Mette Møglestue er ny underdirektør i Seksjon for bærekraftig utvikling og miljø. Hun har jobbet i Norad siden 2008. Hun har lang erfaring fra miljøarbeid og har tidligere jobbet blant annet i Miljøverndepartementet, FN's miljøprogram og Sikkerhetsrådet.

Fagblad om utviklingssamarbeid.

Redaksjonen arbeider i henhold til pressens Vær Varsom-plakat og Lov om redaksjonell frihet i media. Det er bladets redaktør som har ansvaret for innholdet i bladet.

Ansvarlig redaktør:

Gunnar Zachrisen
gz@norad.no

Debattansvarlig:

Tor Aksel Bolle
toab@norad.no

Nettavisredaktør:

Jan Speed
jasp@norad.no

Journalister:

Tor Aksel Bolle
toab@norad.no

Hege Opseth
opsethmedia@gmail.com

Even Tømte
even.tomte@gmail.com

Espen Røst
espenrost@gmail.com

Anne Håskoll-Haugen
annehaugen@hotmail.com

Prosjektansvarlig adm. prosjekter:

Christine M. Harg
harg@norad.no

Administrasjon:

Ba-Musa Ceesay
Christine M. Harg

Redaksjonsråd:

Eva Bratholm
Vegard Bye

Anne Karin Sæther
Ola Flyum

Internett:

www.bistandsaktuelt.no
Postadresse:

Boks 8034 Dep
0030 Oslo

Kontoradresse:

Ruseløkkveien 26 (6.etg.)

Telefoner:

23 98 00 00 (sentralbord)
23 98 02 37 (redaksjon)
23 98 02 39 (annonser)

E-post redaksjon:

gz@norad.no

E-post annonser:

harg@norad.no

Design og produksjon:

Medier og Ledelse AS

Trykk:

Nr1 Trykk as

Abonnement:

Bistandsaktuelt, Norad
Boks 8034 Dep,
0030 Oslo

Telefon: 23 98 02 35

E-post: adr-ba@norad.no

Abonnementet er gratis.

Utgiver:

Norad
ISSN 1501-0201

Redaksjonen avsluttet:

Tirsdag 14. mai 2013

Opplag denne utgaven:

18 800 eksemplarer.

Bistandsaktuelt er medlem av **Fagpressen**.

Neste Bistandsaktuelt: Utkommer ca. 21. juni 2013

Den svenske organisasjonen Civil Rights Defenders har utviklet et armbånd som de håper skal bidra til å beskytte aktivister.

GPS-armbånd skal redde aktivisters liv

Å kjempe for menneskerettigheter kan mange steder i verden være livsfarlig. Et armbånd med innebygget voldsalarm skal gjøre det tryggere for aktivistene. **Av Even Tømte**

Ved hjelp av mobilnett og GPS-teknologi kan et stort nettverk av mennesker bli varslet om et angrep i løpet av få sekunder. Det er tanken bak Natalia-prosjektets nye voldsalarm.

– Jeg tror de fleste av oss ønsker å gjøre noe når vi hører hva disse menneskerettsaktivistene gjør og hva de risikerer. Men det foregår så langt borte, og det er så mye som skjer i hverdagen allerede. Natalia-prosjektet gjør det enkelt for alle å bidra, på en veldig direkte måte, i livene til borgerretts-

forkjempere i dag, sier Robert Hårdh, leder for Civil Rights Defenders.

Den svenske organisasjonen arbeider for å beskytte aktivister som kjemper for menneskerettigheter. I noen deler av verden kan det være en livsfarlig jobb. Nå håper Hårdh de har utviklet et system som gjør det mulig å varsle om angrep i samme øyeblikk som det skjer.

Armbåndet kan enkelt aktiveres av den som har det på. Dersom noen fjerner det, vil det aktiveres automatisk. Så snart det skjer, sender

armbåndet et signal over mobilnettet til Civil Rights Defenders' kontor i Stockholm, der stedet armbåndet befinner seg markeres på GPS.

Facebook-alarm

Armbåndet varsler også folk som befinner seg i nærheten, og kan automatisk melde fra via Natalia-prosjektets Facebook- og Twitterkontoer.

– Det betyr at potensielt hundretusenvis av mennesker kan bli varslet om et angrep, bokstavelig talt i løpet av noen få minutter etter at det har funnet sted. Når hele verden kan få vite om et angrep umiddelbart skaper det virtuell beskyttelse rundt borgerrettighetsforkjempere i fare. Er det en ting disse regimene ønsker å unngå, er det internasjonal oppmerksomhet og kritikk, sier Hårdh.

Natalia-prosjektet er oppkalt etter

« Hundretusener av mennesker kan bli varslet om et angrep i løpet av noen få minutter etter at det har funnet sted. »

Robert Hårdh, leder for Civil Rights Defenders.

den russiske menneskerettsaktivisten Natalia Estemirova, som jobbet for å dokumentere brudd på menneskerettighetene i Tsjetsjenia. En morgen i 2009 dukket hun ikke opp på jobben som planlagt. Kollegene slo alarm. Naboer kunne fortelle at hun hadde blitt skjøvet inn i en bil mens hun ropte at hun ble kidnappet. Senere ble hun funnet drept i et skogholt, skutt i hodet og brystet.

Etterforskningen av drapet pekte i retning av islamske terrorister. Estemirovas organisasjon Memorial mistenker derimot en dekkoperasjon og at det i virkeligheten er tsjetsjenske myndigheter som står bak.

I startfasen

Fem alarmer har så langt blitt distribuert til aktivister i Nord-Kaukasus. De er nå i ferd med å få opplæring og utvikle sikkerhetsprotokoller for hvordan de skal brukes.

– Vi vil åpenbart at alle menneskerettsforkjempere i utsatte situasjoner skal kunne ha denne alarmen, men det er komplisert å bygge et skreddersydd sikkerhetsprogram rundt hver enkelt, forteller Civil Rights Defenders' kommunikasjons-sjef Natasha Jevtic Esbjörnson.

Organisasjonen håper å ha 55 armbånd på plass i løpet av neste år.

– Men det er ingen grenser for varigheten eller størrelsen på dette prosjektet. Å beskytte de som forsvarer menneskerettigheter har vært en prioritert for oss i 30 år, og det er ikke noe vi tenker å slutte med. Men vi trenger mye støtte for å kunne være til stede i alle de mest undertrykkende samfunnene, sier Esbjörnson. ■

even.tomte@gmail.com

